



Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială

Raport anual 2020



Raport anual al
Comitetului Național
pentru Supravegherea
Macroprudențială
pentru anul 2020

NOTĂ

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative
și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României

Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București

tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52

<http://www.cnsmro.ro/>

ISSN 2601-8144

ISSN-L 2601-8144

Cuprins

Organizare	5
Sinteză	6
1. Activitatea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială în anul 2020	8
1.1. Cadrul politicii macroprudențiale în România și Uniunea Europeană	8
1.2. Problematika dezbătută în cadrul ședințelor CNSM	12
Caseta A. Principalele măsuri fiscale cu impact asupra stabilității financiare adoptate în România ca urmare a pandemiei COVID-19	17
1.3. Activitatea grupurilor de lucru în cadrul CNSM	22
1.3.1. Grupul de lucru pentru diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale pe filiera industriei agroalimentare	22
1.3.2. Grupul de lucru privind identificarea unor măsuri de sprijinire a finanțării verzi	23
2. Imagine de ansamblu asupra principalelor riscuri și vulnerabilități la adresa stabilității financiare	25
2.1. Evaluări ale riscurilor și vulnerabilităților la nivel internațional	25
Caseta B. Măsuri potențiale pentru un scenariu post-pandemic caracterizat de creșteri ale cazurilor de insolvență	28
2.2. Principalele provocări la nivel național	30
2.2.1. Sectorul bancar	34
2.2.2. Piețele financiare nebancare	41
3. Măsuri implementate pentru îndeplinirea obiectivelor macroprudențiale naționale	50
3.1. Măsuri macroprudențiale adoptate la nivel european pe parcursul anului 2020	52
3.2. Măsuri macroprudențiale adoptate în România pe parcursul anului 2020	54

3.2.1. Amortizoarele de capital	54
Caseta C. Ghidul ABE privind aplicarea amortizorului pentru riscul sistemic asupra expunerilor sectoriale	75
3.2.2. Alte instrumente cu impact asupra stabilității financiare	83
4. Implementarea politicii macroprudențiale	90
Anexă	93
Abrevieri	101
Listă tabele	103
Listă figuri	103
Listă grafice	103

Organizare

Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială (CNSM) este compus din:



Banca Națională a României. BNR are un rol intrinsec în menținerea stabilității financiare, date fiind responsabilitățile ce rezultă din dubla sa ipostază de autoritate monetară și prudențială. Atribuții subsumate obiectivelor de stabilitate financiară sunt exercitate atât prin reglementarea și supravegherea prudențială a instituțiilor aflate sub autoritatea sa, cât și prin formularea și transmiterea eficientă a măsurilor de politică monetară și supravegherea funcționării în condiții optime a sistemelor de plăți și de decontare de importanță sistemică.



Autoritatea de Supraveghere Financiară. ASF contribuie la consolidarea unui cadru integrat de funcționare și supraveghere a piețelor financiare non-bancare, a participanților și operațiunilor pe aceste piețe.



Ministerul Finanțelor. MF se organizează și funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, care aplică strategia și Programul de guvernare în domeniul finanțelor publice.

Sinteză

Anul 2020 a fost marcat de apariția pandemiei COVID-19 care a modificat major riscurile pe termen scurt la adresa stabilității financiare și a accentuat unele dintre vulnerabilitățile existente la nivelul economiei globale. Răspunsul autorităților a fost unul prompt, fiind luate încă din prima parte a anului măsuri importante de susținere a economiei, printre care se numără și cele privind cadrul politicii macroprudențiale. Majoritatea statelor europene au eliberat parțial sau complet o parte dintre amortizoarele de capital macroprudențiale introduse în perioadele anterioare. Răspunsul a venit atât prin relaxarea cerințelor specifice componentei ciclice a riscului sistemic, 12 state apelând la diminuarea amortizorului anticiclic de capital, dar și prin măsuri specifice componentei structurale, fiind astfel recalibrat nivelul amortizorului de capital pentru alte instituții de importanță sistemică, dar și cel al amortizorului de capital pentru riscul sistemic. Măsurile menționate anterior au generat eliberarea rezervelor de capital constituite pe parcursul anilor precedenți, ce au putut fi utilizate de sectorul bancar pentru a susține economia reală într-o perioadă marcată de incertitudine.

La nivel național, autoritățile au intervenit prompt pentru a atenua potențialele efecte financiare ale crizei sanitare. În plan prudențial, Banca Națională a României a luat decizia de a permite instituțiilor de credit să utilizeze temporar amortizoarele de capital anterior constituite, cu menținerea respectării cerințelor prevăzute de cadrul legal pentru aceste flexibilizări. Au fost implementate, de asemenea, și măsuri adresate instituțiilor financiare nebancale. Astfel, în prima ședință din anul 2020, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială a prelungit cu un an planul de implementare a IFRS de către instituțiile din cadrul acestui sector. Totodată, CNSM a analizat în mod regulat conduita politicii macroprudențiale, evoluțiile cu privire la amortizoarele de capital fiind următoarele:

- ➔ amortizorul anticiclic de capital (CCyB) a fost menținut pe tot parcursul anului 2020 la nivelul de zero la sută, recalibrarea acestuia fiind realizată trimestrial. Menținerea ratei CCyB la acest nivel se datorează atât absenței creșterii excesive a creditării, cât și deciziei CNSM de a nu pune presiune pe sectorul bancar în a constitui capital suplimentar, în contextul actualei crize sanitare;
- ➔ în cazul amortizorului pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII) au fost identificate 8 instituții de importanță sistemică cărora li se aplică un amortizor diferențiat de 1 la sută sau 2 la sută din valoarea totală a expunerii la risc;
- ➔ amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SyRB) a înregistrat în anul 2020 o dinamică descendentă generată de îmbunătățirea nivelului indicatorilor în funcție de care acesta este aplicat, respectiv rata creditelor neperformante și gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante.

Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială a emis în anul 2020 un număr de nouă recomandări, cinci dintre acestea privind recalibrarea instrumentelor macroprudențiale, iar patru vizând alte aspecte ce țin de politica macroprudențială precum:

- monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale măsurilor privind moratoriile pentru credite, schemele publice de garantare a creditelor și alte măsuri de natură fiscală luate pentru a proteja economia reală de efectele pandemiei COVID-19 (transpunerea Recomandării CERS/2020/8);
- restricțiile privind distribuirea de dividende în perioada pandemiei COVID-19 (transpunerea Recomandării CERS/2020/7 emise de autoritatea macroprudențială la nivelul UE);
- diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare;
- prelungirea cu un an a planului de implementare a IFRS de către instituțiile financiare nebancale.

De asemenea, la nivelul CNSM și-a desfășurat activitatea Grupul de lucru interinstituțional pentru diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare, rezultatele acestuia concretizându-se în elaborarea unei analize care tratează problematica din perspectivă macroeconomică, microeconomică și a accesului la finanțare. În plus, a fost înființat un nou grup de lucru pentru identificarea unor posibile soluții de sprijinire a finanțării verzi.

Potrivit mandatului său și respectând principiul transparenței și al responsabilității instituționale, CNSM a continuat activitatea de comunicare în 2020, publicând pe *website*-ul propriu, în limba română și în limba engleză, comunicatele de presă aferente fiecărei ședințe a Consiliului general, recomandările emise, precum și *Raportul anual al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială pentru anul 2019*.

1. Activitatea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială în anul 2020

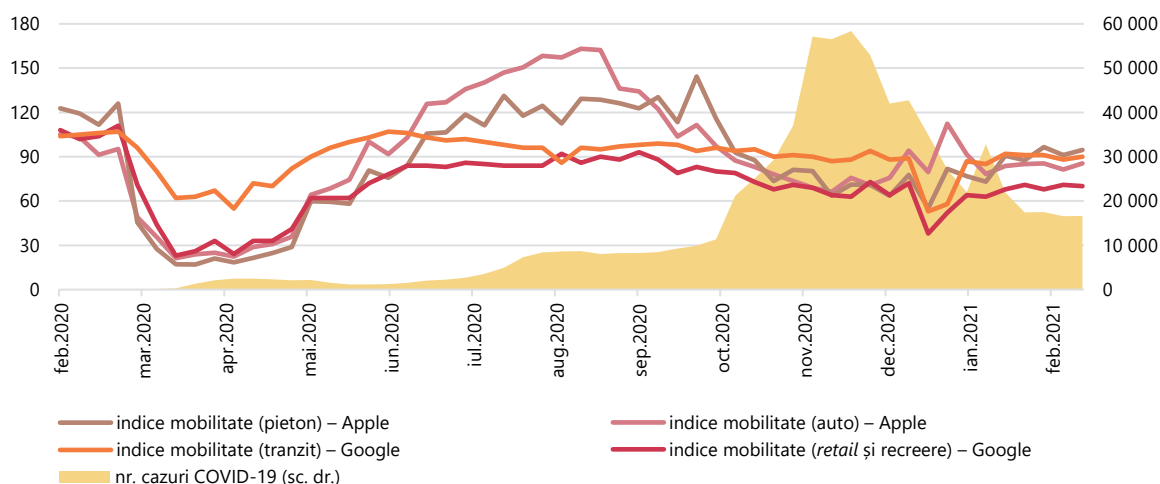
1.1. Cadrul politicii macroprudențiale în România și Uniunea Europeană

Izbucnirea pandemiei COVID-19 reprezintă, fără îndoială, una dintre cele mai mari provocări la adresa decidenților de politici din istoria recentă. Caracteristicile unice ale crizei sanitare, precum rapiditatea manifestării efectelor la nivel global, afectarea simultană a cererii și ofertei din economie, impactul asimetric al măsurilor de carantină și incertitudinea semnificativă asociată evoluției pe termen scurt și mediu, au determinat un răspuns puternic și coordonat din partea autorităților fiscale, monetare și prudențiale, atât la nivel național, cât și la nivelul Uniunii Europene.

Particularitatea virusului SARS-CoV-2, reprezentată de viteza de răspândire mult mai ridicată decât în cazul altor epidemii cunoscute din secolul XXI, este motivul pentru care, încă din fazele incipiente ale pandemiei, autoritățile celor mai multe state au impus măsuri de carantină și limitare a interacțiunii sociale în concordanță cu evoluția valurilor epidemiologice (Grafic 1.1). Efectele acestor măsuri au fost resimțite sever în plan social și economic. Prin urmare, deși inițial pandemia COVID-19 a fost catalogată drept o criză sanitară, odată cu toate măsurile luate pentru limitarea răspândirii virusului, aceasta s-a transformat rapid într-o criză pe plan economic.

Spre deosebire de alte crize economice survenite pe fondul unor dezechilibre determinate de factori endogeni, tensiunile la nivelul activității economice sunt, de această dată, consecința unui șoc exogen cadrului macrofinanciar. Diminuarea semnificativă a producției industriale s-a resimțit începând cu cel de-al doilea trimestru al anului 2020, ca o consecință naturală a restrângerii semnificative a cererii, dar și ca urmare a măsurilor de carantină impuse pentru limitarea răspândirii virusului. Incertitudinea foarte ridicată din această perioadă a condus la amânarea deciziilor privind achiziționarea unor bunuri durabile în cazul majorității consumatorilor, care s-au îndreptat către economisire preventivă, tendință ce a fost accentuată și de reduceri ale veniturilor în urma disponibilizărilor sau a măsurilor de natura șomajului tehnic. În termeni cantitativi, Organizația Internațională a Muncii (ILO) arată că în cel de-al doilea trimestru al anului 2020 numărul orelor de muncă pierdute echivalează cu numărul de ore lucrate de aproape 500 de milioane de muncitori cu normă întreagă în această perioadă, reprezentând 14 la sută din numărul total de ore lucrate la nivel global. În Statele Unite, rata șomajului a atins un nivel record de 14,7 la sută în aprilie 2020, prag atins ultima dată în 1940 pe fondul efectelor negative cauzate de Marea Criză din 1929.

Grăfic 1.1. Evoluția pandemiei COVID-19 și mobilitatea populației în România



Notă: Indicii de mobilitate se raportează la nivelul înregistrat înainte de izbucnirea pandemiei (ian. 2020).

Sursa: Google Mobility Reports, Apple Mobility Trends, ECDC

Distorsiunile apărute la nivelul pieței forței de muncă au determinat intervenții din partea autorităților, cum ar fi lansarea inițiativei „SURE”¹ (*Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency*) de către Comisia Europeană sau a inițiativei „CARES”² (*Coronavirus Aid, Relief, and Economic Security*) Act în SUA, un pachet de 2 trilioane de dolari care oferă asistență directă lucrătorilor americani și familiilor acestora, precum și întreprinderilor mici, în contextul impactului pandemiei generate de noul coronavirus.

La nivelul Uniunii Europene, statele membre au adoptat pachete de sprijin consistente, care au determinat adâncirea semnificativă a deficitului bugetar chiar și în cazul țărilor care dispuneau de spațiu fiscal generos anterior declanșării crizei pandemice. În acest context, dat fiind faptul că apariția pandemiei COVID-19 reprezintă un eveniment neobișnuit, care se află în afara controlului guvernelor, Comisia Europeană a activat clauza derogatorie generală aferentă Pactului de stabilitate și creștere (PSC), care presupune o flexibilizare a regulilor fiscale menită să permită guvernelor să realizeze cheltuieli consistente pentru a sprijini populația și economia. Adâncirea deficitelor bugetare a condus la creșterea datoriilor suverane în toate statele membre ale Uniunii, media UE-27 urcând cu aproximativ 10 puncte procentuale, la aproape 90 la sută din PIB la finele T3 2020. Deși aceste evoluții pot determina o creștere a vulnerabilităților la adresa stabilității financiare, măsurile de sprijin adoptate („Next Generation EU”) și reformele programate la nivelul UE sunt de natură să favorizeze reziliența economiilor europene. Măsurile de sprijin fără precedent adoptate în 2020 au contribuit la menținerea finanțării și evitarea efectelor adverse la nivel macroeconomic, însă, cu toate acestea, vulnerabilitățile privind stabilitatea financiară s-au intensificat în unele țări, cu precădere pe fondul creșterii gradului de îndatorare la nivelul companiilor nefinanciare, dar și ca urmare a tendinței de majorare a deficitelor bugetare în scopul finanțării măsurilor de susținere a economiilor.

¹ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/financial-assistance-eu/funding-mechanisms-and-facilities/sure_en

² <https://home.treasury.gov/policy-issues/cares>

În plan monetar, ca urmare a contextului macrofinanciar inedit, generat de actuala pandemie cu noul coronavirus, băncile centrale au reacționat rapid, utilizând un mix de instrumente monetare convenționale și neconvenționale. Conform bazei de date a Comitetului European pentru Risc Sistemic (CERS) privind măsurile adoptate în contextul pandemiei COVID-19, majoritatea țărilor din Europa Centrală și de Sud-Est au recurs la reducerea ratelor de referință, împreună cu implementarea unor programe de achiziții de active pentru consolidarea lichidității structurale a piețelor și diminuarea tensiunilor pe termen scurt determinate de creșterea bruscă a aversiunii la risc a investitorilor. Alte instrumente implementate în domeniul coordonării internaționale pentru menținerea stabilității financiare sunt liniile de finanțare de tip *swap* sau *repo*. În acest context, Banca Națională a României a încheiat un aranjament-cadru cu Banca Centrală Europeană care permite furnizarea de lichiditate în euro, prin intermediul unei linii *repo*, cu scopul de a veni în întâmpinarea posibilei apariții a unui necesar de lichiditate în euro, în contextul disfuncționalităților pieței manifestate pe fondul șocului indus de COVID-19.

Comparativ cu episodul crizei financiare din 2008, un aspect important de subliniat este că, de această dată, sursa șocului nu provine din sistemul financiar. Prin urmare, pandemia COVID-19 poate reprezenta o ocazie importantă pentru ca procesul de relansare economică să se bazeze pe un sistem financiar sănătos, cu mult întărit față de acum un deceniu, capabil să aloce eficient și rapid lichiditățile către cele mai în nevoie și solvabile destinații. Totodată, contextul actual poate permite validarea eficienței cadrului politicii macroprudențiale la nivel european, atât din perspectiva coordonării, cât și a utilizării rezervelor de capital constituite în perioada premergătoare acestui episod.

Pe lângă măsurile specifice adoptate de fiecare autoritate macroprudențială națională, descrise pe larg în Capitolul 3 al *Raportului*, în urma declanșării crizei COVID-19, CERS, în calitate de autoritate macroprudențială europeană, a emis o serie de recomandări. În cadrul celei de-a 37-a ședințe a Consiliului general al CERS, prima de după izbucnirea epidemiei, analizele și dezbaterile au fost concentrate pe modul în care ar putea fi diminuate consecințele economice ale crizei sanitare asupra sistemului financiar. Principiile generale care au stat la baza hotărârilor CERS au fost, în primul rând, ca măsurile macroprudențiale naționale să nu genereze efecte negative pentru piața comună europeană și, în al doilea rând, să se utilizeze pe cât posibil flexibilizarea cadrului curent de reglementare. În urma acestei ședințe, Consiliul general al CERS a hotărât să își concentreze atenția pe cinci obiective prioritare, printre care:

- Implicațiile schemelor de garantare și ale altor măsuri fiscale pentru protecția economiei reale asupra sistemului financiar. Prin intermediul acestui obiectiv se urmărește îmbunătățirea cooperării și schimbului de informații între autoritățile fiscale și macroprudențiale naționale în scopul monitorizării efectelor măsurilor implementate asupra stabilității financiare. Totodată, având în vedere că economiile statelor UE sunt puternic integrate, măsurile luate într-un stat pot avea impact și asupra altor state, ca urmare fiind nevoie de un cadru european de monitorizare a acestora.

- Lipsa de lichiditate din piață și implicațiile acesteia asupra administratorilor de fonduri și societăților de asigurare. Prețul activelor financiare a scăzut puternic, motiv pentru care lichiditatea din piața financiară a fost și ea deteriorată. În acest sens, se dorește evaluarea stadiului curent de pregătire a acestor două segmente ale pieței (administratorii de fonduri și societățile de asigurare) pentru un potențial nou șoc care ar diminua lichiditatea din piață și ar spori gradul de incertitudine în evaluarea activelor financiare.
- Impactul prociclic al retrogradării evaluării de risc a obligațiunilor corporative asupra pieței și a entităților din sistemul financiar. Prin intermediul acestui obiectiv se dorește realizarea unei analize de tip top-down împreună cu autoritățile europene de supraveghere (ESAs) și BCE, pentru evaluarea potențialului impact al unei retrogradări în masă a ratingului de credit al obligațiunilor corporative, la nivelul tuturor segmentelor sistemului financiar (bănci, fonduri de investiții, societăți de asigurare, fonduri de pensii etc).
- Restricții în răscumpărarea de acțiuni, distribuirea dividendelor și a altor ieșiri de capital, la nivelul întregului sistem. Prin intermediul acestui obiectiv, CERS completează inițiativele BCE, ABE și pe cele ale autorităților naționale privind restricționarea ieșirilor de capital pentru bănci, fonduri de investiții, societăți de asigurare, societăți de reasigurare și contrapărți centrale, astfel încât aceste sectoare financiare să poată susține economia reală în perioadă curentă.
- Riscuri de lichiditate rezultate ca urmare a apelurilor în marjă. Pandemia COVID-19 împreună cu alte șocuri economice precum cel de pe piața petrolului au generat scăderi puternice ale prețurilor activelor financiare și o creștere puternică a volatilității din piață, ceea ce a condus la un număr ridicat de apeluri în marjă. Această situație ar putea avea un potențial impact advers atât la nivelul sistemului financiar, cât și la nivelul sectorului nefinanciar. Ca urmare, în Uniunea Europeană se dorește realizarea unei evaluări pentru identificarea nevoilor de lichiditate ale contrapărților centrale, astfel încât să poată fi diminuate problemele de lichiditate generate de situația apelurilor în marjă.

În contextul dezbaterilor pe marginea celor 5 obiective prioritare, la nivelul Consiliului general al CERS a fost adoptat următorul set de recomandări:

1. Recomandarea CERS/2020/4 privind riscul de lichiditate în cadrul fondurilor de investiții;
2. Recomandarea CERS/2020/6 privind riscurile de lichiditate rezultate din apelurile în marjă;
3. Recomandarea CERS/2020/7 privind restricțiile aplicabile distribuiriilor pe durata pandemiei COVID-19;
4. Recomandarea CERS/2020/8 privind monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale moratoriilor privind datoriile, precum și ale schemelor de garanții publice și ale altor măsuri de natură fiscală adoptate pentru a proteja economia reală ca răspuns la pandemia COVID-19.

1.2. Problematika dezbătută în cadrul ședințelor CNSM

Pe parcursul anului 2020, președintele CNSM a convocat, potrivit legislației în vigoare, patru ședințe ale Consiliului general al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială în datele de 8 mai, 15 iulie, 14 octombrie și 18 decembrie. Toate aceste întruniri s-au desfășurat prin procedură scrisă, având în vedere măsurile dispuse de autoritățile române în contextul pandemiei COVID-19.

Prima ședință ordinară a avut pe ordinea de zi următoarele puncte: (i) analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital; (ii) proiectul Raportului anual al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială aferent anului 2019; și (iii) prelungirea cu un an a planului de implementare a IFRS de către IFN, cu decalarea corespunzătoare a etapelor intermediare. De asemenea, în cadrul întâlnirii, Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la: (i) modul de implementare de către destinatari a recomandărilor emise de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială în intervalul decembrie 2018 – decembrie 2019, precum și a celor emise în perioada anterioară, care nu au fost finalizate sau care au termen permanent pentru implementare, (ii) posibilul impact asupra sistemului financiar generat de actele normative care suspendă plata ratelor, și (iii) analiza preliminară legată de capacitatea sectorului bancar de a gestiona evoluții nefavorabile de intensitate mai ridicată. Următoarele măsuri de politică macroprudențială au fost aprobate:

- Recomandarea CNSM nr. R/1/2020 privind amortizorul anticiclic de capital prin intermediul căreia se recomandă Băncii Naționale a României să mențină rata amortizorului anticiclic de capital la nivelul de zero la sută;
- Recomandarea CNSM nr. R/2/2020 privind modificarea Strategiei de implementare a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) de către instituțiile financiare nebancare ca bază a contabilității și pentru întocmirea situațiilor financiare individuale prin intermediul căreia este prelungit cu un an planul de implementare a IFRS de către instituțiile financiare nebancare, așa cum a fost stabilit în baza Recomandării CNSM nr. R/2/2019, cu decalarea corespunzătoare a etapelor intermediare.

Cea de-a doua ședință ordinară a vizat următoarele aspecte: (i) analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital, (ii) evaluarea semnificației țărilor terțe pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, (iii) modul de implementare a Recomandării Comitetului European pentru Risc Sistemic CERS/2020/8 referitoare la monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale măsurilor privind moratoriile pentru credite, schemele publice de garantare a creditelor și alte măsuri de natură fiscală luate pentru a proteja economia reală de efectele pandemiei COVID-19, (iv) modul de implementare a Recomandării CERS/2020/7 privind restricțiile aplicabile distribuirilor pe durata pandemiei COVID-19; precum și (v) analiza Grupului de lucru CNSM privind diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare. De asemenea, Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la: (i) rezultatele analizei periodice referitoare la amortizorul de capital pentru riscul sistemic, (ii) estimările evoluției ratingului suveran al României și posibilele efecte directe ale deteriorării acestuia asupra

sectorului bancar în contextul caracterizat de actuala criză COVID-19, (iii) riscurile sistemice identificate la nivelul sistemului financiar național, și (iv) versiunea 2.0 a Metodologiei pentru identificarea funcțiilor critice ale instituțiilor de credit. Ședința CNSM s-a încheiat prin aprobarea următoarelor măsuri de politică macroprudențială:

- Recomandarea CNSM nr. R/3/2020 privind amortizorul anticiclic de capital prin intermediul căreia se recomandă Băncii Naționale a României să mențină rata amortizorului anticiclic de capital la nivelul de zero la sută;
- Decizia CNSM nr. D/3/2020 referitoare la evaluarea semnificației țărilor terțe pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital;
- Recomandarea CNSM nr. R/4/2020 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/8 referitoare la monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale măsurilor privind moratoriile pentru credite, schemele publice de garantare a creditelor și alte măsuri de natură fiscală luate pentru a proteja economia reală de efectele pandemiei COVID-19 prin intermediul căreia se recomandă autorităților naționale, respectiv Băncii Naționale a României (BNR), Autorității de Supraveghere Financiară (ASF) și Guvernului, să monitorizeze, să evalueze și să informeze CNSM asupra implicațiilor măsurilor adoptate cu scopul de a proteja economia reală de efectele pandemiei COVID-19;
- Recomandarea CNSM nr. R/5/2020 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/7 referitoare la restricțiile privind distribuirile de dividende în perioada pandemiei COVID-19 prin intermediul căreia se recomandă BNR și ASF să solicite instituțiilor financiare aflate în aria acestora de supraveghere ca, cel puțin până la 1 ianuarie 2021, să evite efectuarea oricăreia dintre următoarele acțiuni: (i) să distribuie dividende sau să acorde un angajament irevocabil de a distribui dividende, (ii) să răscumpere acțiuni ordinare, (iii) să creeze o obligație de plată a unei remunerații variabile către un membru al unei categorii de personal ale cărui activități profesionale au un impact material asupra profilului de risc al instituției financiare, care au ca efect reducerea cantității sau calității fondurilor proprii la nivel consolidat și/sau individual;
- Recomandarea CNSM nr. R/6/2020 privind diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare emisă în urma analizei Grupului de lucru CNSM privind diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare prin intermediul căreia se recomandă zece măsuri principale, printre care se numără: dezvoltarea de programe, prin dialog strâns cu reprezentanții asociațiilor de profil, care să implementeze Strategia Uniunii Europene „De la fermă la furculiță” și declarația de cooperare „Un viitor digital inteligent și durabil pentru agricultura europeană și zonele rurale”, creșterea rolului fondurilor de garantare a creditelor și a Fondului Român de Contragarantare în susținerea firmelor din agricultură și din industria alimentară, revizuirea mecanismului certificatelor de depozit, îmbunătățirea legislației privind certificarea și promovarea produselor agroalimentare, crearea unei strategii pentru promovarea produselor alimentare de calitate, inclusiv prin creșterea rolului schemelor de calitate, implementarea unei politici industriale pentru sectorul alimentar. Este

propusă, de asemenea, o metodologie pentru identificarea firmelor care ar putea fi potențiali campioni naționali în domeniul agroalimentar, iar pentru îmbunătățirea accesului la finanțare al firmelor din domeniul agroalimentar se recomandă diseminarea periodică de date statistice suplimentare.

Agenda reuniunii din data de 14 octombrie 2020 a supus atenției Consiliului general al CNSM următoarele subiecte: (i) analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital și (ii) modul de implementare a amortizorului de capital pentru alte instituții de importanță sistemică în cursul anului 2021. Tot cu această ocazie, Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la: (i) rezultatele analizei periodice referitoare la amortizorul de capital pentru riscul sistemic, (ii) implementarea Recomandării CERS/2020/8 privind monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale moratoriilor privind datoriile, precum și ale schemelor de garanții publice și ale altor măsuri de natură fiscală adoptate pentru a proteja economia reală ca răspuns la pandemia COVID-19, (iii) riscurile sistemice identificate la nivelul sistemului financiar național, (iv) măsurile implementate de Banca Națională a României în contextul pandemiei COVID-19, și (v) perspectiva riscurilor în viziunea CERS și propunerile de politici recomandate. În cadrul ședinței au fost aprobate următoarele măsuri:

- Recomandarea CNSM nr. R/7/2020 privind amortizorul anticiclic de capital prin intermediul căreia se recomandă Băncii Naționale a României să mențină rata amortizorului anticiclic de capital la nivelul de zero la sută;
- Recomandarea CNSM nr. R/8/2020 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România prin care se recomandă Băncii Naționale a României să impună, începând cu data de 1 ianuarie 2021, pe baza individuală sau consolidată, după caz, un amortizor de capital aferent altor instituții de importanță sistemică (O-SII), calculat pe baza valorii totale a expunerii la risc, fiecărei instituții de credit identificate ca având un caracter sistemic pe baza datelor raportate pentru 31 decembrie 2019;
- înființarea unui grup de lucru având ca mandat identificarea unor posibile soluții pentru sprijinirea finanțării verzi (*green finance*).

La ultima ședință din anul 2020 au fost supuse analizei și deciziei membrilor CNSM materiale care vizează politica macroprudențială și riscul sistemic, cum ar fi analiza periodică de recalibrare a amortizorului anticiclic de capital. De asemenea, au fost prezentate o serie de informări, precum: (i) caracteristicile, modul de implementare și implicațiile asupra stabilității financiare ale măsurilor adoptate cu scopul de a proteja economia reală de efectele pandemiei COVID-19, (ii) impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de creditare către economia reală, (iii) rezultatele exercițiului de testare la stres a solvabilității sectorului bancar, și (iv) riscurile sistemice identificate la nivelul sistemului financiar național. Cu această ocazie, a fost aprobată:

- Recomandarea CNSM nr. R/9/2020 privind amortizorul anticiclic de capital prin intermediul căreia se recomandă Băncii Naționale a României să mențină rata amortizorului anticiclic de capital la nivelul de zero la sută.

Potrivit mandatului său și respectând principiul transparenței și al responsabilității instituționale, CNSM a continuat activitatea de comunicare în cursul anului 2020, publicând pe *website*-ul propriu comunicate de presă după încheierea fiecărei ședințe. Textul comunicatelor de presă a fost discutat și agreat de membrii Consiliului general al CNSM în cadrul ședințelor.

Recomandarea CNSM R/4/2020

Pandemia COVID-19 a determinat un șoc economic de o amplitudine fără precedent în istoria recentă. În fața acestei provocări, statele europene au fost nevoite să adopte o serie de măsuri neconvenționale. Cel mai pronunțat caracter inovativ au avut măsurile fiscale, înțelegând prin acest termen toate măsurile adoptate de guvern și care nu intră în sfera politicii monetare sau macroprudențiale (spre exemplu: scutiri de plată a impozitelor, moratorii legislative, garanții de stat, granturi directe acordate companiilor). Deși măsurile noi au demonstrat o anumită eficacitate pe termen scurt, efectul lor pe termen mediu și lung este în continuare incert. Acesta este principalul motiv pentru care autoritățile europene au demarat o serie de acțiuni de monitorizare și evaluare atentă a măsurilor adoptate. În acest sens, este de menționat noua raportare solicitată băncilor, stabilită la nivel european de către ABE³, menită să reflecte expunerile instituțiilor de credit asupra măsurilor de moratoriu de plată a creditelor și asupra creditelor acordate cu garanții de stat.

De asemenea, un rol important în asigurarea unei coerențe la nivel european l-a avut CERS, în primul rând prin menținerea unei baze de date ce cuprinde toate măsurile luate în contextul COVID-19 de către statele membre. În al doilea rând, CERS a emis Recomandarea CERS/2020/08 privind monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale moratoriilor privind datoriile, precum și ale schemelor de garanții publice și ale altor măsuri de natură fiscală adoptate pentru a proteja economia reală ca răspuns la pandemia COVID-19, ce a fost transpusă la nivel național de către CNSM prin Recomandarea CNSM R/4/2020. Atât Recomandarea CERS, cât și Recomandarea CNSM au avut două părți: partea A referitoare la monitorizarea și evaluarea măsurilor fiscale și partea B referitoare la raportarea către CERS a măsurilor fiscale.

Aferent părții A, CNSM recomandă BNR, Guvernului (prin MF) și ASF să monitorizeze, să evalueze și să informeze CNSM asupra implicațiilor măsurilor adoptate cu scopul de a proteja economia reală de efectele pandemiei COVID-19, spre exemplu: moratorii pentru credite, scheme publice de garantare a creditelor și alte măsuri de natură fiscală. În acest sens, este recomandat ca autoritățile naționale să monitorizeze caracteristicile și modul de implementare ale acestor măsuri, precum și posibilele implicații asupra stabilității financiare. Pentru a realiza acest lucru, Recomandarea CNSM cuprinde și o serie de indicatori-cheie, atât pentru caracteristicile și modul de implementare ale măsurilor, cât și pentru implicațiile asupra stabilității financiare.

³ Guidelines on Reporting and Disclosure of Exposures Subject to Measures Applied in Response to the COVID-19 Crisis (EBA/GL/2020/07).

În ședințele Consiliului general al CNSM desfășurate în 2020 au fost prezentate materiale de informare referitoare la măsurile fiscale. S-au asigurat, astfel, atât monitorizarea măsurilor la nivel național, cât și identificarea potențialelor efecte asupra stabilității financiare, prin derularea de analize în ceea ce privește moratoriul de plată a creditelor și programul de acordare de garanții de stat „IMM Invest România”.

Referitor la partea B a Recomandării, CNSM recomandă BNR, Guvernului (prin MF) și ASF să transmită informații asupra impactului măsurilor adoptate în contextul pandemiei COVID-19, urmând ca acestea să fie centralizate de Secretariatul CNSM și comunicate CERS. Transmiterea informațiilor se va realiza de către autorități prin completarea formularelor publicate de CERS, stabilindu-se astfel și sarcinile de completare a formularelor, în funcție de datele disponibile fiecărei autorități. În acest sens, Secretariatul CNSM a asigurat centralizarea activității de completare a formularelor specifice acestei raportări și a transmis CERS toate informațiile disponibile. În anul 2020 au fost realizate două raportări, în iulie și în octombrie, urmând ca secvența raportărilor să se repete trimestrial până în ianuarie 2022.

Activitatea de monitorizare și evaluare a măsurilor fiscale va continua și pe parcursul anului 2021, atât la nivel național, cât și la nivel european. CERS a constituit un Grup de lucru cu scopul de a evalua implicațiile asupra stabilității financiare ale măsurilor fiscale luate în contextul pandemiei COVID-19. Grupul de lucru și-a finalizat mandatul la sfârșitul anului 2020 prin publicarea unui *Raport final*⁴. Pe lângă o analiză a măsurilor fiscale adoptate de statele europene, *Raportul* Grupului de lucru conține și o listă de indicatori pe care CERS îi va folosi pentru monitorizarea măsurilor. O mare parte dintre indicatorii prevăzuți în această listă au fost preluați și la nivel național în analizele înaintate CNSM cu scopul de a surprinde dinamica implementării măsurilor fiscale, precum și evoluții ale sectorului real și ale celui bancar.

Conform raportărilor către CERS moratoriile de creditare acoperă în medie 5 la sută din produsul intern brut al statelor membre ale Uniunii Europene și 5,4 la sută din totalul creditării. Garanțiile de stat au înregistrat la sfârșitul trimestrului al treilea din 2020 un volum de 2,6 la sută din PIB agregat la nivelul SME, însă mărirea întreagă anunțată a programelor de acest tip este de 9,5 la sută din PIB aferent anului 2019. Diferența importantă dintre valoarea anunțată și cea efectiv realizată poate indica prezența unor obstacole administrative în procesul de acordare de credite cu garanții de stat sau o supraevaluare din partea statelor a cererii solvabile din piață pentru acest tip de finanțare. Raportările CERS arată că niciun alt tip de măsuri fiscale nu a depășit volumul de 1 la sută din PIB total al statelor membre.

Comparațiile europene plasează România, la iunie 2020, pe locul șapte în ceea ce privește raportul volumului moratoriilor solicitate de companiile nefinanciare în total credite acordate acestui sector și pe locul cinci în cazul gospodăriilor populației. Programul României de acordare a garanțiilor de stat pentru creditarea companiilor se plasa pe locul nouă la nivel european, la mijlocul anul 2020, în ceea ce privește volumul măsurii raportat la

⁴ <https://www.esrb.europa.eu/news/pr/date/2021/html/esrb.pr210216~4d9cec6a0b.en.html>

totalul creditului către sectorul companiilor. În general, statele care au fost cele mai afectate de primul val al pandemiei au întreprins acțiuni de o amploare mai accentuată în acordarea de garanții publice.

Prelungirea contextului pandemic a generat extinderea valabilității măsurilor fiscale. Acest orizont de timp suplimentar acordă sectorului real posibilitatea de a își recăpăta o parte dintre veniturile pierdute pe perioada stării de urgență și a stării de alertă. Astfel, se produce și diminuarea riscului de instituire a unui efect de margine (*cliff effect*) în care expirarea măsurilor produce intrarea în incapacitate de plată a unui număr mare de debitori. O atenție sporită trebuie acordată așa-numitelor firme *zombie* (a se vedea și Caseta B care tratează această problemă), întreprinderi ce sunt menținute în activitate prin ajutorul măsurilor statului, dar care nu mai prezintă un model de afaceri viabil. Numărul relativ mare de firme ce au amânat plata ratelor bancare indică posibilitatea existenței acestui fenomen în România.

Caseta A. Principalele măsuri fiscale cu impact asupra stabilității financiare adoptate în România ca urmare a pandemiei COVID-19

Măsuri de sprijin pentru companii mari și întreprinderi mici și mijlocii cu cifra de afaceri peste 20 de milioane lei

Prin intermediul Eximbank au fost puse în practică următoarele măsuri de sprijin pentru companii mari și întreprinderi mici și mijlocii cu cifra de afaceri peste 20 de milioane lei:

1. acordarea de garanții, în numele și în contul statului, pentru companii afectate de pandemia COVID-19, acoperind necesarul de garantare în proporție de maximum 90 la sută, pentru credite noi sau deja acordate de către bănci comerciale;
2. acordarea de finanțări având componentă de ajutor de stat, în numele și în contul statului, pentru companii afectate de pandemia COVID-19;
3. acordarea de produse având componentă de minimis, respectiv compensarea dobânzii la credite în derulare, subvenționarea dobânzilor la credite noi și plafoane de garantare cu componentă de minimis pentru creditele de capital de lucru acordate de băncile comerciale.

Până la data de 31 decembrie 2020, valoarea garanțiilor acordate a fost de 246,1 milioane lei, iar finanțările cu dobândă subvenționată au însumat 33 de milioane lei.

Programul de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii și a întreprinderilor mici cu capitalizare de piață medie – „IMM Invest România”

Programul are ca obiectiv acordarea de facilități de garantare de către stat pentru creditele acordate întreprinderilor mici și mijlocii de către instituțiile de credit. Durata maximă a finanțărilor este de 72 de luni în cazul creditelor pentru investiții și de 36 de

luni în cazul creditelor/liniilor de credit pentru capital de lucru. Programul constă în acordarea de garanții de stat emise de către FNGCMM în numele și contul statului pentru una dintre următoarele categorii de credite:

- a) unul sau mai multe credite pentru realizarea de investiții și/sau unul sau mai multe credite/linii de credit pentru capital de lucru, garantate de către stat în procent de maximum 80 la sută din valoarea finanțării, exclusiv dobânzile, comisioanele și spezele bancare aferente creditului garantat. Pentru creditele de investiții, valoarea maximă a finanțării este de 10 milioane lei, iar pentru creditele/liniile de credit pentru capital de lucru valoarea maximă a finanțării este de 5 milioane lei;
- b) unul sau mai multe credite/linii de credit pentru finanțarea capitalului de lucru, exclusiv dobânzile, comisioanele și spezele bancare aferente creditului garantat de stat, acordat unei microîntreprinderi sau întreprindere mică garantate în procent de maximum 90 la sută. Valoarea maximă a creditului/liniei de credit pentru capital de lucru este 500 000 de lei pentru microîntreprinderi, respectiv maximum 1 milion de lei pentru întreprinderile mici. Un beneficiar poate cumula facilitățile de garantare menționate la literele a) și b) în condițiile încadrării în valoarea maximă cumulată de 10 milioane lei.

Dobânda aferentă creditelor/liniilor de finanțare acordate prin acest program este plafonată la nivelul de ROBOR 3M + marjă fixă, respectiv marjă de maximum 2,0 la sută pe an pentru creditele de investiții și marjă de maximum 2,5 la sută pe an pentru creditele/liniile de credit pentru finanțarea capitalului de lucru. De asemenea, Ministerul Finanțelor subvenționează în procent de 100 la sută dobânzile pe o perioadă de 8 luni de la data acordării creditului și asigură subvenționarea integrală a comisionului de administrare și a comisionului de risc. Perioada de valabilitate a schemei de ajutor de stat s-a prelungit până la 30 iunie 2021, iar plata grantului până la 30 iunie 2022, în acest sens fiind notificată modificarea schemei de ajutor de stat și obținută aprobarea din partea CE în data de 23 decembrie 2020. Începând cu anul 2021 s-a introdus subprogramul „Agro IMM Invest” în cadrul Programului „IMM Invest România”, în scopul susținerii IMM și a întreprinderilor mici cu capitalizare de piață medie din domeniul agriculturii, pescuitului, acvaculturii și sectorului alimentar, fiind obținută aprobarea modificării schemei de ajutor de stat prin care vor fi acordate granturile în cadrul subprogramului de la CE. Pentru anul 2021 se are în vedere alocarea unui plafon de garanții pentru acest program de 15 miliarde lei, din care 1 miliard de lei pentru subprogramul „Agro IMM Invest”.

De la operaționalizarea programului în luna mai 2020 și până la 31 decembrie 2020 au fost acordate un număr de 25 586 de garanții în valoare de 11,9 miliarde lei.

Programul de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii „IMM leasing de echipamente și utilaje”

Programul constă în acordarea de garanții de stat pentru finanțările de tip leasing financiar destinate achiziționării prin intermediul finanțatorilor de bunuri mobile noi și/sau second-hand, garantate de către stat, prin MF, în procent de maximum 80 la sută din valoarea finanțării,

exclusiv dobânzile, comisioanele și alte cheltuieli aferente finanțării garantate, pentru achiziția de echipamente IT și tehnologia informației în cadrul unei operațiuni de leasing financiar, respectiv maximum 60 la sută din valoarea finanțării, exclusiv dobânzile, comisioanele și alte cheltuieli aferente finanțării garantate, pentru achiziția de utilaje și echipamente tehnologice, vehicule pentru transport mărfuri și persoane, utilizate în scop comercial în cadrul unei operațiuni de leasing financiar.

Valoarea maximă cumulată a finanțărilor garantate de stat care pot fi accesate de un beneficiar în cadrul programului este de 5 milioane lei, durata maximă a perioadei de leasing financiar este de 72 de luni, dobânda aferentă finanțării de acest tip este subvenționată în procent de până la 50 la sută pe o perioadă de 8 luni de la data acordării finanțării, iar comisionul de administrare și comisionul de risc sunt subvenționate integral pe întreaga perioadă a creditului.

De la operaționalizarea programului în luna noiembrie 2020 și până la 31 decembrie 2020 au fost acordate 2 garanții în valoare de 175 209 lei.

Programului „IMM Factor” - Produs de garantare a creditului comercial și a Schemei de ajutor de stat asociate acestuia (în curs de operaționalizare)

Programul guvernamental „IMM Factor” a fost aprobat prin OUG nr. 146/2020. Programul are ca obiectiv sprijinirea accesului la finanțare al întreprinderilor mici și mijlocii prin acordarea de facilități de garantare de către stat pentru creditele pe termen scurt acordate pentru finanțarea creditului comercial. Programul constă în acordarea de garanții de stat în favoarea fiecărui beneficiar participant în program pentru finanțările de tip factoring cu regres acordate de finanțator pe baza facturilor, în cadrul unui plafon de finanțare cu caracter reînnoibil, garantat de către stat, prin Ministerul Finanțelor, în procent de maximum 50 la sută din valoarea finanțării de tip factoring acordată de finanțator beneficiarului eligibil, exclusiv dobânzile, comisioanele și alte cheltuieli aferente finanțării garantate cu posibilitatea prelungirii finanțării de maximum 3 ori, pe perioade de până la 12 luni. Valoarea plafonului de garantare este de maximum 5 000 000 lei/beneficiar, iar valoarea maximă a unei garanții pentru o facilități de factoring, acordată beneficiarului pentru un debitor cedat, este de maximum 750 000 lei. Suplimentarea plafoanelor de garantare se poate realiza, după consumarea a cel puțin 80 la sută din plafonul alocat inițial beneficiarului, fără depășirea limitei maxime de 5 000 000 lei/beneficiar.

Pentru facilitățile de factoring, Ministerul Finanțelor acordă un grant care acoperă costurile de garantare, respectiv comisionul de risc și comisionul de gestiune, în procent de 100 la sută din bugetul Ministerului Finanțelor, precum și costurile de finanțare (dobânda) aferente facilităților de factoring în procent de 50 la sută din bugetul de stat, în cadrul unei scheme de ajutor de stat. Perioada de valabilitate a schemei de ajutor de stat s-a prelungit până la 30 iunie 2021, iar plata grantului până la 30 aprilie 2022, în acest sens fiind notificată modificarea schemei de ajutor de stat și obținută aprobarea din partea CE în data de 23 noiembrie 2020.

Pentru anul 2021 se are în vedere alocarea unui plafon de garanții pentru acest program de 1 miliard de lei.

Programul privind acordarea unor facilități pentru creditele acordate de instituții de credit și instituții financiare nebankare

Programul guvernamental privind acordarea unor facilități pentru creditele acordate de instituții de credit și instituții financiare nebankare anumitor categorii de debitori, aprobat prin OUG nr. 37/2020, cu modificările și completările ulterioare, a creat posibilitatea ca debitorii, persoane fizice sau juridice, să poată solicita suspendarea plății ratelor scadente aferente împrumuturilor reprezentând rate de capital, dobânzi și comisioane cu până la 9 luni.

Perioada maximă de 9 luni include atât perioada pentru care au fost suspendate creditele în baza moratorului legislativ anterior, cât și perioada suspendării în baza unui moratoriu non-legislativ (suspendarea ratelor acordată în mod privat de bănci).

În cadrul programului poate beneficia de acordarea facilității de suspendare a obligației de plată a ratelor, dobânzilor și comisiunilor aferente creditului ipotecar debitorul persoană fizică ale cărei venituri au fost afectate direct sau indirect de situația gravă generată de pandemia COVID-19, sub condiția transmiterii solicitării către creditor cel mai târziu la data de 15 martie 2021, acesta urmând a efectua analiza și emite decizia până cel târziu la data de 31 martie 2021.

Beneficiază de aceste facilități debitorii care au încheiat un contract pentru obținerea unui credit care nu a ajuns la maturitate și pentru care creditorul nu a declarat scadența anticipată, la data de 31 decembrie 2020, inclusiv, și care nu înregistrează restanțe la data solicitării.

Debitorii, cu excepția persoanelor fizice, trebuie să declare pe proprie răspundere scăderea veniturilor/a încasărilor cu minimum 25 la sută din ultimele 3 luni anterioare solicitării suspendării obligațiilor de plată prin raportare la perioada similară din anii 2019/2020.

Rambursarea dobânzilor amânate la plată aferentă creditelor ipotecare contractate de debitorii persoane fizice

Pentru creditele ipotecare contractate de persoane fizice dobânda aferentă perioadei de suspendare se calculează potrivit prevederilor contractului de credit și reprezintă o creanță distinctă și independentă în raport cu celelalte obligații izvorâte din contractul de credit.

Plata de către debitor a creanței reprezentând dobânda totală aferentă perioadei de suspendare la plată acordată conform prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 37/2020 se va face eșalonat, începând cu luna imediat următoare încheierii perioadei de suspendare, în 60 de rate lunare egale, fără perceperea de dobândă pentru această componentă a creditului ipotecar și este garantată în procent de 100 la sută de statul român.

Rambursarea obligațiilor suspendate la plată aferente creditelor contractate de debitori, cu excepția creditelor ipotecare contractate de persoane fizice

Dobânda datorată de debitori corespunzător perioadei de suspendare se capitalizează la soldul creditului existent la sfârșitul perioadei de suspendare, iar capitalul astfel majorat se

plătește eșalonat până la noua maturitate a creditelor sau până la maturitatea inițială în cazul restructurării creditelor, începând cu luna următoare expirării perioadei de suspendare, pe durata rămasă până la noua maturitate a creditelor sau până la maturitatea inițială în cazul restructurării creditelor.

În graficul de rambursare refăcut după acordarea facilității de suspendare a obligației de plată se menține rata de dobândă la nivelul prevăzut în contractul de credit inițial încheiat între debitor și creditor.

De la operaționalizarea măsurii în luna aprilie 2020 și până la data de 31 decembrie 2020 au fost acordate un număr de 25 de scrisori de garantare în valoare de 261,3 milioane lei.

Recomandarea CNSM R/5/2020

Una dintre măsurile-cheie utilizate în scopul de a întări reziliența sistemului financiar a reprezentat-o demersul de a suspenda distribuirea de dividende a instituțiilor financiare. Autoritățile europene, BCE⁵, ABE⁶, AEAP⁷ au susținut această poziție prin declarații de presă încă din luna martie a anului 2020. Ulterior, CERS a decis să se alăture demersurilor celorlalte autorități și a emis în luna mai Recomandarea CERS/2020/7 privind restricțiile aplicabile distribuirilor pe durata pandemiei COVID-19.

Recomandarea CERS/2020/7 a fost transpusă în plan național prin Recomandarea CNSM R/5/2020 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/7 referitoare la restricțiile privind distribuirea de dividende în perioada pandemiei COVID-19 aprobată în ședința Consiliului general al CNSM din data de 15 iulie 2020. Prin aceasta se recomandă BNR și ASF, în calitate de autorități competente, să solicite instituțiilor financiare aflate în aria lor de supraveghere ca, cel puțin până la sfârșitul anului 2020, să evite următoarele acțiuni ce au ca efect reducerea cantității sau a calității fondurilor proprii: a) să distribuie dividende sau să acorde un angajament irevocabil de a distribui dividende; b) să răscumpere acțiuni ordinare; c) să creeze o obligație de plată a unei remuneri variabile către un membru al unei categorii de personal ale cărei activități profesionale au un impact material asupra profilului de risc al instituției financiare.

Demersul autorităților europene în ceea ce privește distribuirea dividendelor a continuat prin emiterea Recomandării CERS/2020/15 de modificare a Recomandării CERS/2020/7 privind restricțiile aplicabile distribuirilor pe durata pandemiei COVID-19 la sfârșitul anului 2020. Această nouă recomandare CERS prelungește termenul prin care li se solicită instituțiilor să nu acorde distribuiți până la data de 30 septembrie 2021. O altă modificare importantă o

⁵ Recomandarea Băncii Centrale Europene din 27 martie 2020 privind distribuirea de dividende pe durata pandemiei COVID-19 și de abrogare a Recomandării BCE/2020/1 (JO C 102 I, 30.03.2020, p. 1).

⁶ <https://www.eba.europa.eu/eba-provides-additional-clarity-on-measures-mitigate-impact-covid-19-eu-banking-sector>

⁷ https://www.eiopa.europa.eu/content/eiopa-statement-dividends-distribution-and-variable-remuneration-policies-context-covid-19_en

reprezintă instituirea unui prag de distribuire. Astfel, instituțiilor li se acordă posibilitatea de a-și remunera acționarii într-o limită prudentă, stabilită pe baza unor principii clar definite și printr-un dialog activ cu autoritățile de supraveghere. Consiliul general a CNSM a decis în prima ședință a anului 2021 să transpună Recomandarea CERS/2020/15 prin emiterea Recomandării CNSM R/2/2021 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/15 de modificare a Recomandării CERS/2020/7 privind restricțiile aplicabile distribuțiilor pe durata pandemiei COVID-19.

1.3. Activitatea grupurilor de lucru în cadrul CNSM

1.3.1. Grupul de lucru pentru diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale pe filiera industriei agroalimentare

Activitatea grupului de lucru s-a finalizat în luna iunie 2020 prin emiterea unei recomandări⁸. Grupul de lucru a elaborat o analiză privind diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare din perspectivă macroeconomică, perspectivă microeconomică și a accesului la finanțare. Analiza arată că balanța comercială cu produse agroalimentare a devenit o vulnerabilitate, cu posibil potențial sistemic. Acest lucru este susținut de evidențele privind legătura strânsă între deteriorarea deficitului de cont curent și declanșarea unei crize financiare sau de balanță de plăți, precum și de rolul important al necesității asigurării securității alimentare în contextul generat de pandemia COVID-19. Analiza prezintă un număr de 10 propuneri a căror implementare urmează a fi monitorizată în conformitate cu prevederile Legii nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național și, suplimentar, alte posibile măsuri pe care autoritățile sunt încurajate să le implementeze în diverse documente programatice (de exemplu Planul Național Strategic 2021-2027) structurate în șapte categorii: reforme structurale; stimularea exporturilor; creșterea valorii adăugate; inovație; calitate; diseminare date statistice; finanțare. Măsurile propuse vizează aspecte precum sustenabilitatea, digitalizarea, îmbunătățirea legislației în domeniu, promovarea produselor autohtone și a schemelor de calitate, precum și scheme de sprijin pentru companiile care se angajează să respecte anumite condiții, în linie cu obiectivele propuse de grupul de lucru (Tabel 1.1).

⁸ Consiliul general al CNSM din data de 15 iulie 2020 a emis Recomandarea CNSM nr. R/6/2020 privind diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare.

Tabel 1.1. Măsurile propuse de grupul de lucru CNSM privind diminuarea deficitului comercial cu bunuri agroalimentare

Sustenabilitate	- dezvoltarea și bugetarea de programe în următorul cadru financiar multianual, care să implementeze Strategia Uniunii Europene „De la fermă la furculiță”, în linie și cu obiectivele specifice de risc climatic din viitoarea Politică Agricolă Comună; - suma recomandată de minimum 45,5 miliarde lei; - programele să fie dezvoltate astfel încât să faciliteze și emisiunile de obligațiuni verzi de către autorități, bănci sau alți investitori.
Digitalizare	- dezvoltarea și bugetarea cu prioritate de programe, în următorul cadru financiar multianual, care să utilizeze potențialul oferit de tehnologiile digitale, în conformitate cu declarația de cooperare „Un viitor digital inteligent și durabil pentru agricultura europeană și zonele rurale” la care România este semnatară; - suma recomandată de minimum 2,5 miliarde lei.
Legislație	îmbunătățirea legislației privind certificarea și promovarea produselor agroalimentare, prin dialog strâns cu reprezentanții asociațiilor de profil, și bugetarea corespunzătoare a acestor programe.
Promovarea produselor autohtone și a schemelor de calitate	crearea și implementarea de către autorități, prin dialog strâns cu reprezentanții asociațiilor de profil, a unei strategii pentru promovarea produselor alimentare de calitate, inclusiv prin creșterea rolului schemelor de calitate. În cazul în care produsele industriei autohtone îndeplinesc aceste standarde de calitate, autoritățile să promoveze cu precădere respectivele bunuri.
Scheme de sprijin pentru companii	- punctarea sensibil suplimentară în orice schemă de sprijin oferită de autorități (ajutoare de stat, garanții provenind de la fondurile de garantare a creditelor, finanțări prin fonduri europene, promovare investiții, exporturi etc.) a firmelor care: (i) creează lanțuri alimentare, (ii) generează clustere locale, (iii) produc bunuri ecologice, (iv) produc bunuri care se află în Top 10 importuri produse alimentare, (v) se află în lista potențialilor campioni naționali, (vi) au un rol activ în programele create pentru atingerea obiectivelor din declarația „Un viitor digital inteligent și durabil pentru agricultura europeană și zonele rurale” sau care adoptă pe scară largă tehnologii digitale, sau care (vii) au un rol activ în programele create pentru atingerea obiectivelor din Strategia UE „De la fermă la furculiță” sau care contribuie la realizarea agendei schimbărilor climatice în domeniul agriculturii.

1.3.2. Grupul de lucru privind identificarea unor măsuri de sprijinire a finanțării verzi

Având în vedere importanța riscului climatic pentru mai multe sectoare ale sistemului financiar, în cadrul ședinței din 14 octombrie 2020, Consiliul general al CNSM a decis înființarea unui grup de lucru privind finanțarea verde, din care fac parte reprezentanți desemnați de Administrația Prezidențială, ministerele de resort, alte autorități publice (BNR, ASF), instituții de credit și finanțatori internaționali (BERD, BEI), dar și reprezentanți ai mediului privat, fiind necesară implicarea tuturor autorităților cu responsabilități în aria financiară, sub coordonarea CNSM, pentru stabilirea unor direcții de acțiune coerente.

Mandatul grupului de lucru este de a identifica soluții financiare sustenabile din punct de vedere climatic pentru reducerea efectelor negative asupra sectorului real și sistemului financiar provenite din materializarea riscului climatic (fizic și de tranziție), precum și pentru a identifica și exploata oportunitățile pe care tranziția la o economie sustenabilă din punct de vedere al mediului le poate aduce. Soluțiile vor fi în linie cu obiectivele asumate la nivel de țară, precum și cu principiile noii agende europene.

Activitatea Grupului de lucru CNSM se va concretiza într-un raport în care vor fi formulate potențiale propuneri de recomandări adresate: (i) Guvernului, în cazul în care se identifică elemente aflate în aria de expertiză a instituției (exemple posibile ar putea fi operaționalizarea cadrului aferent instrumentelor financiare verzi, revizuirea raportărilor firmelor prin includerea de informații referitoare la activitățile sustenabile ale acestora sau alte măsuri pentru diminuarea lacunelor de date); (ii) Băncii Naționale a României și Autorității de Supraveghere Financiară în cazul în care se identifică disfuncționalități structurale ale pieței creditului, respectiv ale piețelor financiare, sau alte impedimente care au contribuit la vulnerabilitatea menționată și se află în aria de competență.

Prima reuniune a Grupului de lucru a avut loc în data de 27 noiembrie 2020, consultările acoperind perspectiva autorităților publice, a sectorului privat și a finanțatorilor asupra subiectului în discuție, în urma acestora fiind decisă constituirea unui număr de șase subgrupuri de lucru, conform structurii propuse a *Raportului* ce urmează a fi elaborat, respectiv: (i) Contextul internațional și european privind finanțarea verde; (ii) Implicațiile asupra economiei și sistemului financiar din România; (iii) Identificarea de proiecte pentru crearea și dezvoltarea pieței privind finanțările verzi; (iv) Taxonomie, transparentă și raportări nefinanciare; (v) Finanțare verde prin intermediul sectorului bancar autohton; (vi) Finanțare verde prin intermediul pieței de capital autohtone. De asemenea, *Raportul* va include și un tabel conținând propuneri de soluții pentru politici sau recomandări. Reuniunile grupului de lucru au continuat și pe parcursul lunii decembrie 2020.

În vederea acoperirii lacunelor de date necesare derulării analizelor, BNR a inițiat un demers de solicitare a informațiilor disponibile privind finanțarea verde către 15 instituții de credit. De asemenea, a fost transmis un chestionar către bănci în vederea evaluării potențialului de investiție al instituțiilor de credit în titluri de stat verzi.

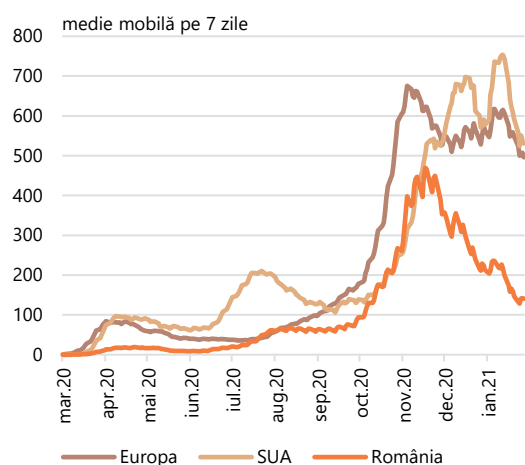
În același context, ASF a transmis un chestionar privind finanțarea verde către societățile de asigurare, administratorii de fonduri de pensii private și administratorii de fonduri de investiții, ale cărui rezultate centralizate urmează a fi discutate și analizate în contextul Capitolului „Finanțare verde prin intermediul pieței de capital autohtone” din cadrul *Raportului*.

2. Imagine de ansamblu asupra principalelor riscuri și vulnerabilități la adresa stabilității financiare

2.1. Evaluări ale riscurilor și vulnerabilităților la nivel internațional

Anul 2020 a fost marcat de apariția pandemiei COVID-19⁹ (Grafic 2.1) care a modificat major riscurile pe termen scurt la adresa stabilității financiare și a accentuat unele dintre vulnerabilitățile existente la nivelul economiei globale. Efectele directe ale pandemiei și măsurile adoptate pentru reducerea răspândirii bolii au condus la restrângerea severă a activității economice (Grafic 2.2), creșterea semnificativă a incertitudinii, disfuncționalități în lanțul de ofertă, contracția schimburilor comerciale și corecții importante ale prețurilor activelor financiare cu risc. Pentru contracararea acestor efecte, autoritățile au intervenit cu măsuri ample atât ca scop, cât și ca dimensiune. Apariția vaccinurilor a accentuat așteptările

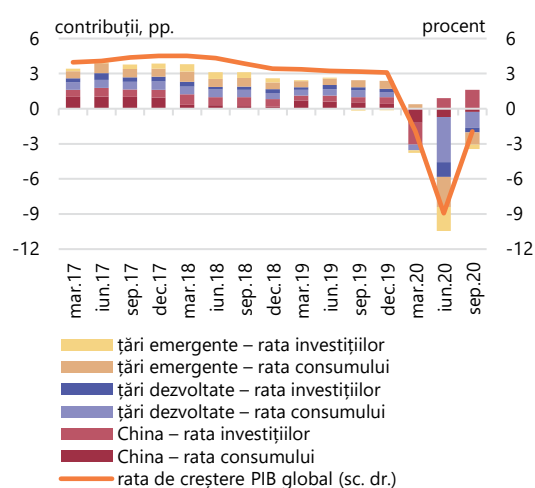
Grafic 2.1. Evoluția numărului de noi cazuri de îmbolnăviri cu SARS-CoV-2*



*) reprezintă numărul de cazuri noi la un milion de persoane

Sursa: Refinitiv Datastream, Fathom Consulting

Grafic 2.2. Creșterea economică la nivel global și contribuția consumului și a investițiilor



Sursa: Fondul Monetar Internațional, *World Economic Outlook Update*, ianuarie 2021

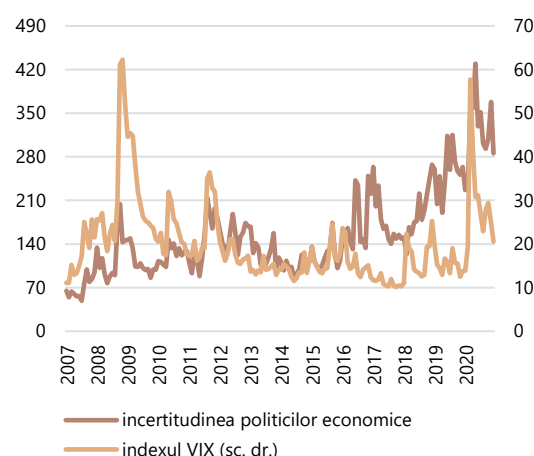
⁹ Primele cazuri de infectare cu SARS-CoV-2 au fost raportate pe 31 decembrie 2019 în Wuhan, China, în mai puțin de o lună fiind confirmate și primele cazuri în Europa (24 ianuarie 2020 în Franța). Organizația Mondială a Sănătății a declarat COVID-19 pandemie pe 11 martie 2020. Numărul total de îmbolnăviri la nivel global în anul 2020 a fost de peste 83 de milioane de persoane, din care 2,2 la sută au decedat. În România primul caz a fost confirmat pe 26 februarie 2020, iar până la sfârșitul anului 2020 au fost confirmate 632 263 de cazuri de infectare din care 89 la sută s-au vindecat, iar 2,5 la sută au decedat. Vaccinarea populației a început la nivel global în luna decembrie 2020, România încadrându-se printre aceste țări.

privind revenirea economică la nivel global și a determinat creșterea prețurilor activelor cu risc, în pofida incertitudinilor legate de ultimele valuri de infectări. Totuși, distribuția inechitabilă a vaccinurilor poate fi de natură să exacerbeze vulnerabilitățile financiare, în special la nivelul piețelor de frontieră.

Economia globală s-a contractat cu 3,5 la sută în anul 2020, în timp ce comerțul internațional s-a redus cu 9,6 la sută, conform estimărilor FMI¹⁰. Pentru perioada următoare se mențin incertitudini importante. Creșterea economică la nivel global este estimată să își reia creșterea, dar revenirea la nivelul de dinainte de pandemie va fi un proces de durată (5,5 la sută în anul 2021 și, respectiv, 4,2 la sută în 2022). De asemenea, comerțul internațional este prognozat să se reia în anii următori cu rate susținute de creștere (8,1 la sută în anul 2021 și, respectiv, 6,3 la sută în 2022). În Europa, contracția economică a fost pronunțată (-6,3 la sută în anul 2020¹¹) existând evoluții divergente semnificative la nivelul țărilor. Pentru anul 2021 estimările indică o rată de creștere de 3,7 la sută. Aceste prognoze sunt realizate în condiții de incertitudine ridicată.

Piețele financiare au înregistrat corecții majore ale prețurilor activelor cu risc și creșteri semnificative de volatilitate în perioada imediat următoare declarării pandemiei COVID-19 (Grafic 2.3). Severitatea bolii și amploarea peste așteptări a pandemiei au determinat vânzări masive pe piețele financiare, investitorii orientându-se către active cu risc scăzut. Măsurile extraordinare implementate de state au contribuit la limitarea acestor riscuri. Astfel, după anunțarea măsurilor, evoluțiile de pe piețele financiare s-au normalizat, pierderile fiind recuperate în cea mai mare parte până la finalul anului. Volatilitatea de pe piețele financiare a revenit la valori mai apropiate perioadei anterioare crizei medicale (de exemplu VIX s-a situat în apropierea valorii de 20 la sută în a doua parte a anului 2020, după ce depășise 80 la sută în martie 2020).

Grafic 2.3. Indicatori de aversiune la risc și incertitudinea politicilor economice



Sursa: Refinitiv Datastream, Baker, S.R., Bloom, N. and Davis, S.J., „Measuring Economic Policy Uncertainty”, *The Quarterly Journal of Economics*, 131(4), 2016, pp. 1593-1636

Măsurile de susținere a economiei au fost excepționale. Acestea au inclus întreg spectrul de politici. Cele de natură fiscală au fost atât sub formă de transferuri și finanțări acordate sectoarelor afectate și categoriilor vulnerabile, cât și sub formă de garanții și moratorii privind amânarea la plată a creditelor. Efortul bugetar a fost unul substanțial (valoarea acestor măsuri la nivel global fiind estimată la 14 000 de miliarde dolari, conform FMI). Datoria publică a fost evaluată la 98 la sută în PIB la finalul anului 2020 (+16 puncte procentuale față de prognoza pentru anul 2020 realizată în 2019)¹², în timp ce deficitul public a fost estimat la -13 la sută în statele avansate și la -10 la sută în statele emergente.

¹⁰ Fondul Monetar Internațional, *World Economic Outlook Update*, ianuarie 2021.

¹¹ Comisia Europeană, *Winter 2021 Economic Forecast*, februarie 2021.

¹² Fondul Monetar Internațional, *Fiscal Monitor Update*, ianuarie 2021.

La nivel european, Comisia Europeană a lansat mai multe programe de sprijinire a economiei precum „SURE” (pentru menținerea numărului de angajați în economie, în valoare de până la 100 miliarde euro) și „Next Generation EU” (în valoare de 750 miliarde euro). Suplimentar, țările au putut accesa finanțare prin Cadrul financiar multianual 2021-2027 (în valoare de 1 074,3 miliarde euro), care pe lângă măsurile de redresare a economiei include și proiecte de orientare către un model de creștere sustenabil, precum cele de protejare a mediului și integrare digitală. România beneficiază de sume importante din programele finanțate de Comisia Europeană, astfel: 46,3 miliarde euro din Cadrul financiar multianual 2021-2027, 33,5 miliarde euro disponibile prin planul „Next Generation EU” (70 la sută din aceste fonduri fiind alocate pentru perioada 2021-2022) și 4,1 miliarde euro prin programul „SURE”.

Pe plan monetar, băncile centrale au intervenit, de asemenea, cu măsuri excepționale precum programe de cumpărare de active financiare, linii de credit pentru menținerea finanțării în dolari și euro, dar și prin reduceri ale ratei dobânzii de politică monetară. Pentru susținerea creditării economiei și a diminuării presiunilor de lichiditate asupra sectorului bancar european, Banca Centrală Europeană (BCE) a introdus un program special de cumpărare de active (*Pandemic Emergency Purchase Programme*, PEPP) în valoare de 1 850 de miliarde euro. Până la sfârșitul anului 2020, BCE utilizase peste 750 de miliarde euro din acest program. Un alt instrument folosit intens de către băncile europene în această perioadă și oferit de BCE a fost cel privind finanțări pe termen lung (TLTRO), condițiile pentru acest tip de creditare fiind relaxate în prima parte a anului 2020. De asemenea, BCE a pus la dispoziție linii de finanțare în euro sub formă de tranzacții *swap* și *repo*. România este una dintre țările care beneficiază de aceste finanțări, valoarea maximă a împrumuturilor fiind stabilită la 4,5 miliarde euro.

Modificări importante au fost și asupra cadrului de reglementare și supraveghere. La nivel european, Comisia Europeană a adoptat în aprilie 2020 și, ulterior, în iulie 2020, două pachete de măsuri privind cadrul de reglementare și supraveghere a sectorului bancar și a piețelor de capital. Unele state au recurs și la instrumente macroprudențiale pentru sprijinirea sectoarelor bancare precum reducerea amortizoarelor anticiclice de capital (Franța, Irlanda, Lituania) sau a amortizoarelor de capital pentru riscul sistemic (Estonia, Finlanda, Olanda), modificarea amortizorului de capital pentru instituții sistemice (Olanda, Finlanda, Croația) sau ajustarea ratelor de ponderare la risc (Finlanda). Sectorul bancar european a arătat o capacitate bună de a rezista unei astfel de crize, iar măsurile implementate la nivel micro- și macroprudențial au îmbunătățit capacitatea de absorbție a pierderilor, rezervele suplimentare de capital crescând de la 2,8 la sută la 5,3 la sută în trimestrul III al anului 2020.

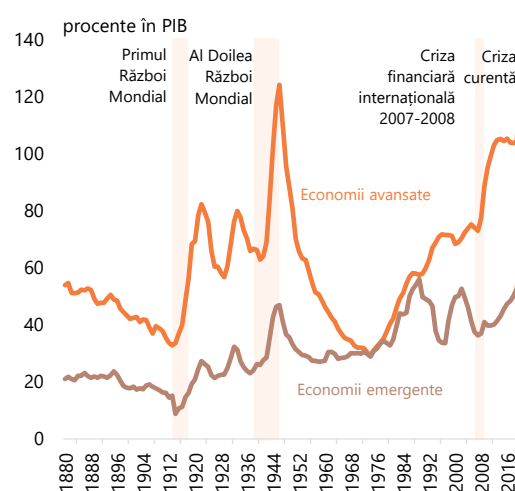
Politicile acomodative și de susținere a economiei au redus presiunile de lichiditate și au limitat temporar riscul de solvabilitate. Capacitatea statelor de continuare a efortului bugetar și în anul 2021 va depinde de accesul acestora la finanțare. Persistența deficitelor publice mari și riscul de declasare a datoriei publice poate conduce la ajustări negative ale încrederii investitorilor și, implicit, la majorări ale primelor de risc. În aceste condiții, este de așteptat ca țările cu cele mai mari constrângeri financiare să implementeze măsuri mai ample de ajustare fiscală pe termen mediu. Retragerea prea timpurie a măsurilor poate

conduce la creșteri rapide ale numărului de falimente, disfuncționalități în lanțurile de producție și în funcționarea piețelor. În schimb, efectele permanente ale pandemiei asupra modelelor de afaceri pot conduce la intensificarea apariției firmelor *zombie* (mai multe detalii în Caseta B). De aceea este necesară o coordonare a retragerii măsurilor astfel încât acestea să se realizeze treptat și să aibă un impact minim asupra economiei.

În situația unei reveniri economice lente, lipsa lichidității poate determina creșterea riscului de insolvență, întreprinderile mici și mijlocii fiind mai vulnerabile decât companiile de mari dimensiuni, care au acces la piețele de capital. În ansamblu, sectorul bancar global este bine capitalizat, însă unele piețe bancare s-ar putea confrunta cu probleme în această privință, în pofida politicilor adoptate la nivel guvernamental¹³. În plus, la nivelul economiilor emergente sau de frontieră ar putea apărea provocări legate de finanțare, care s-ar reflecta în escaladarea datoriilor și instabilitate financiară, fiind posibilă apariția necesității de a apela la sprijin oficial.

Cele mai importante vulnerabilități accentuate de criza medicală și care vor continua să persiste în perioada următoare sunt: (i) nivelul mare al îndatorării, în special al sectorului public (Grafic 2.4), (ii) presiuni asupra solvabilității și lichidității instituțiilor de credit, având în vedere perspectivele de profitabilitate și ale celor privind calitatea activelor, (iii) intensificarea interdependențelor dintre sectorul public și cel bancar, (iv) lipsa unor politici clare de susținere a unei creșteri economice sustenabile și incluzive, și (v) procesul lent de digitalizare, inclusiv în domeniul financiar. Calibrarea politicilor pentru perioada următoare va trebui să aibă în vedere aceste vulnerabilități ce limitează spațiul de manevră al acestora.

Grafic 2.4. Îndatorarea sectorului public



Sursa: Fondul Monetar Internațional, *Fiscal Monitor*, octombrie 2020

Caseta B. Măsurile potențiale pentru un scenariu post-pandemic caracterizat de creșteri ale cazurilor de insolvență

Valul pandemiei COVID-19 va lăsa în urmă un număr însemnat de firme supraîndatorate – este ipoteza de la care pleacă autorii lucrării „Preparing for the post-pandemic rise in corporate insolvencies”¹⁴, membri ai Comitetului consultativ științific al CERS. Mai mult, o parte importantă a companiilor se văd în situația de a-și regândi total modelele de afaceri, ca urmare a schimbărilor permanente inițiate sau, cel puțin, accelerate de apariția celei mai serioase crize sanitare din istoria recentă.

¹³ October 2020 *World Economic Outlook*, FMI.

¹⁴ https://www.esrb.europa.eu/pub/asc/insights/shared/pdf/esrb.ascinsight212101_2~534e2c6120.en.pdf

Peisajul de recuperare post-pandemic va fi marcat de provocarea de a distinge eficient și la timp firmele viabile, ale căror modele de afaceri rămân valabile și ale căror active și organizare nu necesită schimbări semnificative de arhitectură, față de cele a căror lichidare ar putea însemna, practic, eliberarea unor active dintr-un angrenaj vetust, pentru o alocare ulterioară mai eficientă.

Literatura de specialitate a denumit firmele din a doua categorie drept zombie, o trimitere la caracterul lor ambivalent: deși au probleme serioase de profitabilitate și adaptare la noile cerințe ale contextului economic, acestea nu încetează să existe.

Accelerarea apariției așa-numitelor firme *zombie*, caracterizate de inabilitatea persistentă de a-și onora serviciul datoriei din profitul rezultat, nu este însă un fenomen sincron cu înrăutățirea și prelungirea pandemiei COVID-19, problema sanitară din prezent fiind mai degrabă un catalizator al unei probleme deja existente și înainte de 2020. Perioada post-crisei din 2007-2009 a reprezentat un teren fertil pentru proliferarea firmelor *zombie*, rezultate ca o externalitate negativă a unei perioade lungi de dobânzi la minime istorice și o relaxare a condițiilor de creditare.

Prin definiție, firmele *zombie* sunt mai puțin productive, iar alocarea suboptimală a activelor conduce la un cost de oportunitate pentru întreaga economie, în vreme ce o parte din potențialul de finanțare sau talent care ar putea fi atras de firmele viabile este împărțit cu firmele *zombie* care nu pot să le fructifice la același nivel precum cele dintâi.

Autorii sugerează o delimitare între procedurile de insolvență pe care trebuie să le respecte companiile, în funcție de dimensiune. IMM sunt mai puternic afectate de valul pandemic comparativ cu firmele mari, nu doar din perspectiva unor oportunități mai restrânse de a atrage capital și a demara procese de restructurare, dar și pentru că restricțiile lovesc chiar în nucleul modelelor lor de afaceri. Firmele mici și mijlocii au o rază de deservire mai mică, modelele lor de afaceri sunt construite în jurul unei specificități locale, proximitatea și interacțiunea față în față cu clienții fiind caracteristici *sine qua non* pentru reușita economică a unor astfel de întreprinderi. Aceeași natură asimetrică a șocului și eterogenitate a riscului de credit se păstrează și în cazul sectoarelor în care acționează companiile, cele mai afectate fiind cele a căror activitate este strict dependentă de interacțiune sau mobilitate (restaurante, transporturi, hoteluri, activități artistice etc). Chiar și între companiile mari, ale căror acțiuni sunt tranzacționate pe piețele de capital, se observă o asimetrie a efectelor pandemiei. Autorii subliniază că deși rentabilitatea capitalului, la nivel european, s-a menținut pozitivă în primul semestru din 2020 (peste 2 la sută) în cazul a jumătate dintre companiile listate, diferența între prima și cea de-a treia cuartilă a distribuției firmelor s-a adâncit, arătând că firmele de la baza clasamentului au fost cu mult mai afectate decât cele din vârf.

Având în vedere acest cadru eterogen, autorii subliniază importanța unei abordări care să se axeze pe intervenții țintite, în funcție de specificul și potențialul fiecărui model de afaceri de a rămâne unul viabil în lumea post-pandemică. Rezolvarea într-un timp rezonabil a

problemelor de restructurare sau lichidare va avea efecte benefice asupra economiei. În acest proces trebuie evitată congestia sistemului de insolvență, reprezentat de multe ori prin aglomerarea sălilor de judecată, de exemplu, sau apariția unor șocuri pe piața muncii și a realocării de active ca urmare a schimbărilor bruște, riscându-se în acest caz generarea unor externalități de tipul vânzărilor masive de active (*fire sales*).

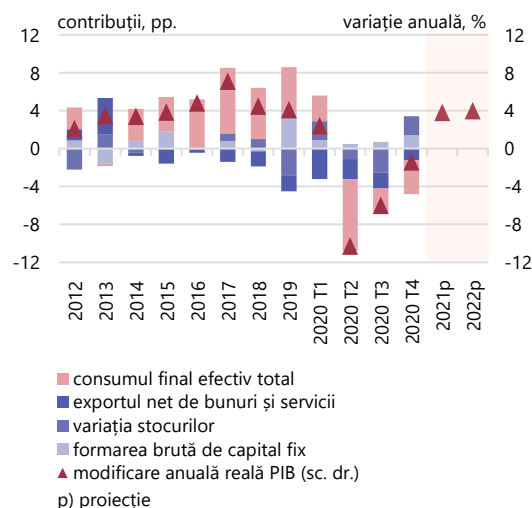
2.2. Principalele provocări la nivel național

Principalele riscuri sistemice la adresa stabilității financiare din România la finalul anului 2020 au fost: (i) deteriorarea echilibrelor macroeconomice interne, inclusiv ca urmare a pandemiei COVID-19 (nivel sever), (ii) nerambursarea creditelor contractate de către sectorul neguvernamental (nivel ridicat), (iii) menținerea incertitudinii la nivel global în contextul pandemiei COVID-19 (nivel ridicat), și (iv) accesul la finanțare al economiei reale (nivel moderat). O parte dintre aceste riscuri și-au redus intensitatea pe parcursul anului 2020. Astfel, riscul privind creșterea incertitudinii la nivel global și reducerea rapidă a încrederii investitorilor în economiile emergente a fost redus de la nivel sever la ridicat. Perspectivile riscurilor au fost menținute în creștere în cazul riscului privind deteriorarea echilibrelor macroeconomice și al celui privind riscul de nerambursare a creditelor, în timp ce pentru celelalte două riscuri perspectivele au fost modificate înspre menținerea constantă a acestora în perioada următoare.

Similar evoluțiilor observate la nivel global, activitatea economică din România a fost afectată de pandemia COVID-19. Șocurile de natura ofertei au fost resimțite acut în perioada stării de urgență (15 martie – 15 mai 2020) ca urmare a măsurilor de restricționare a activității. Acestea au fost coroborate cu cele de cerere, pe fondul reducerii încrederii consumatorilor și creșterii incertitudinii privind evoluțiile economice. Spre deosebire de consum, formarea brută de capital a fost afectată mai puțin (Grafic 2.5), evoluțiile negative în acest caz fiind contrabalansate de investițiile în echipamente IT&C, achiziționarea de mijloace de transport (ca urmare a adaptării la noile condiții de muncă), dar și de activitatea susținută din sectorul construcții (volumul lucrărilor s-a majorat cu 15,9 la sută în anul 2020). Cel de-al doilea val al pandemiei (apărut la sfârșitul lunii octombrie 2020) nu a mai fost însoțit de măsuri restrictive severe de limitare a răspândirii bolii, ceea ce a permis continuarea procesului de redresare a activității economice atât în trimestrul III, cât și în trimestrul IV din anul 2020. Astfel, o parte din ajustarea severă din trimestrul II (-12,2 la sută în termeni trimestriali) a fost recuperată în trimestrele următoare (+5,8 la sută în trimestrul III și +5,3 la sută în trimestrul IV). Con tracția economică pentru anul 2020 a fost de 3,9 la sută. Pentru anul 2021, prognozele indică o rată de creștere de 3,8 la sută¹⁵, dar incertitudinile privind evoluțiile viitoare se mențin.

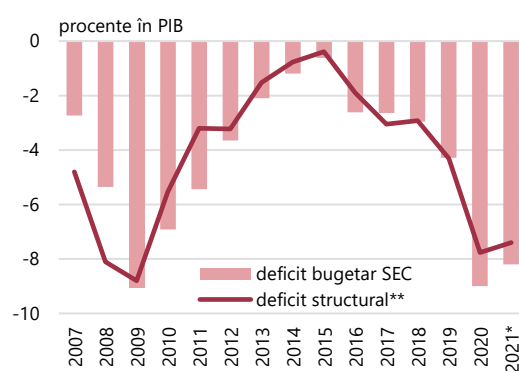
¹⁵ Comisia Europeană, *Winter 2021 Economic Forecast*, februarie 2021.

Grafic 2.5. Dinamica PIB și factorii explicativi



Sursa: INS, Comisia Europeană, *Proгноza de iarnă 2021*, februarie 2021

Grafic 2.6. Deficitul bugetar și deficitul structural



*) valori prognozate;

**) deficitul structural se referă la deficitul bugetar ajustat ciclic, exceptând măsurile de derogare și alte măsuri temporare, raportat la PIB potențial nominal, ce reprezintă cel mai ridicat nivel de producție al unei economii, fără a genera presiuni inflaționiste

Sursa: MF, Comisia Europeană

Restrângerea activității economice s-a reflectat și asupra pieței muncii, însă într-o mai mică măsură datorită programelor guvernamentale implementate cu ajutorul UE (programul „SURE”) de menținere a efectivului de salariați. Rata șomajului a înregistrat nivelul de 4,9 la sută¹⁶ la finalul anului 2020, după ce în luna iulie atinsese valoarea de 5,5 la sută.

Efecte importante s-au resimțit și la nivelul balanței comerciale externe. Măsurile restrictive din țările partenere României și cele interne au condus la o scădere importantă a exportului în special în trimestrul al doilea al anului 2020. Impactul asupra importului a fost mai limitat, reducerea cererii interne pentru anumite produse fiind contrabalansată în această perioadă de creșterea cererii pentru bunuri de necesitate. Astfel, exporturile de bunuri au scăzut cu 9 la sută în anul 2020, în timp ce importurile s-au ajustat cu 6,6 la sută. În aceste condiții, deficitul balanței comerciale s-a majorat în 2020 la 18,8 miliarde euro (+7,8 la sută față de anul 2019). Evoluțiile mai puțin favorabile pe segmentul bunurilor au fost contrabalansate de cele consemnate la nivelul serviciilor, care au înregistrat un excedent de 9,6 miliarde euro în 2020 (+11,3 la sută comparativ cu anul 2019).

Deteriorarea limitată a contului curent a fost determinată și ca urmare a dinamicii pozitive a veniturilor asociate investițiilor directe (scăderea plăților de dividende) și a creșterii ratei de absorbție a fondurilor europene¹⁷.

Măsurile guvernamentale implementate pentru susținerea activității economice, investițiile suplimentare necesare gestionării crizei medicale și extinderea transferurilor sociale (inclusiv ca urmare a creșterii pensiilor și a alocațiilor) au reprezentat un efort bugetar considerabil,

¹⁶ Rata șomajului calculate conform standardelor Biroului Internațional al Muncii.

¹⁷ Pentru programele cu alocare în perioada 2014-2020 finanțate din Fondurile Europene Structurale și de Investiții (FESI), Fondul de ajutor european pentru cele mai defavorizate persoane (FEAD) și plățile efectuate din Fondul European de Garantare Agricolă (FEAGA), rata de absorbție s-a majorat în anul 2020 cu 15 puncte procentuale, la 57 la sută.

cheltuielile guvernamentale majorându-se cu aproximativ 55 de miliarde lei în anul 2020, din care circa 8 miliarde lei pentru menținerea efectivului de salariați. Efortul bugetar din anul 2020 a survenit în condițiile în care România avea deja un spațiu fiscal restrâns.

În contextul derulării unei politici fiscal-bugetare prociclice, începând cu anul 2016, România a înregistrat o abatere semnificativă de la Obiectivul pe Termen Mediu (OTM), iar în martie 2020, Comisia Europeană a declanșat procedura de deficit excesiv (EDP), în condițiile în care, în 2019, deficitul bugetar înregistrat de România a fost de 4,4 la sută. Având în vedere că România se poziționează în cadrul brațului corectiv al PSC, clauza derogatorie generală activată de Comisia Europeană îi permite un tratament diferit pentru cheltuielile generate de pandemia COVID-19. În 2020, impactul măsurilor de sprijin adoptate în contextul pandemiei asupra bugetului a fost de 3,65 la sută din PIB, iar deficitul bugetar în termeni SEC este estimat la aproximativ 9 la sută din PIB (9,8 la sută din PIB în termeni *cash*), în timp ce deficitul structural se ridică la 7,76 la sută din PIB. Măsurile de sprijin vor continua și în anul 2021, impactul estimativ al acestora ridicându-se la 1,29 la sută din PIB, potrivit proiectului de buget. România va intra în 2021 pe o traiectorie de ajustare fiscală, deficitul bugetar SEC fiind programat la 8,2 la sută din PIB (7,42 la sută din PIB în termeni structurali). Acesta urmează să se reducă treptat până în 2024, când va reveni sub pragul de 3 la sută stabilit de PSC. Eforturile de consolidare fiscală pot fi de natură să afecteze negativ procesul de redresare a economiei, ulterior soluționării crizei medicale, însă România poate atrage fonduri importante prin mecanismul de Redresare și Reziliență și noul cadru financiar multianual.

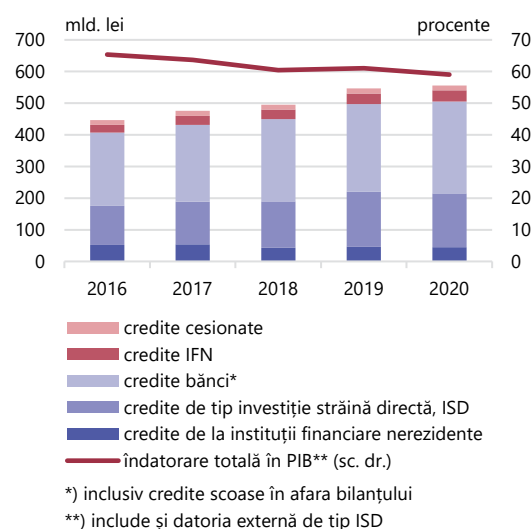
În ceea ce privește datoria guvernamentală (brută), aceasta s-a situat la 35,3 la sută din PIB la sfârșitul anului 2019, mult sub plafonul de 60 la sută stabilit prin Tratatul de la Maastricht. Totuși, în contextul adâncirii deficitului bugetar, datoria guvernamentală a urcat la 47,7 la sută din PIB la finele anului 2020 (datoria internă și cea externă au ponderi aproximativ egale: 23,4 la sută din PIB, respectiv 24,3 la sută din PIB). Potrivit Raportului aferent proiectului de buget pentru 2021, pe termen mediu (2021-2024), în condiții de consolidare fiscală, datoria guvernamentală brută, conform metodologiei UE, se va menține la un nivel sustenabil ce nu va depăși 55 la sută din PIB. Totuși, se observă o creștere semnificativă datoriei externe, care, în anumite condiții, ar putea reprezenta un factor de risc la adresa stabilității financiare.

Finanțarea cheltuielilor bugetare necesare în noul context cu resurse financiare externe a condus la o majorare importantă a stocului de datorie externă, acesta ajungând la valoarea de 120 de miliarde euro în noiembrie 2020 (+9 la sută față de decembrie 2019), cea mai mare creștere fiind consemnată de datoria publică și cea garantată public (+31 la sută) și de cea pe termen mediu și lung (+15 la sută).

Accesul la finanțare al economiei a fost susținut prin programe guvernamentale („IMM Invest România”, „IMM Leasing” și „IMM Factor”), dar și prin măsurile de ajustare a conduitei politicii monetare și de furnizare de lichiditate adoptate de Banca Națională a României. Pe parcursul anului 2020, Consiliul de administrație al BNR a decis reducerea ratei dobânzii de politică monetară de la 2,5 la sută la 1,5 la sută (în lunile martie, iulie și august), o altă

scădere de 0,25 puncte procentuale fiind implementată în ianuarie 2021, dar și diminuarea ratei rezervelor minime obligatorii la depozitele în valută de la 6 la sută la 5 la sută (în luna noiembrie 2020). Pentru reducerea deficitului de lichiditate, BNR a derulat operațiuni *repo* și a realizat cumpărări de titluri de stat (achizițiile de active au însumat peste 5 miliarde lei). În plus, BNR a implementat măsuri de flexibilizare a cadrului de reglementare și supraveghere a instituțiilor financiare pentru asigurarea continuării finanțării sectorului real cu menținerea unui nivel corespunzător de prudență, similar măsurilor adoptate la nivel european.

Grafic 2.7. Îndatorarea sectorului privat



Sursa: INS, BNR, calcule BNR

Îndatorarea financiară totală a sectorului privat¹⁸ a înregistrat un nivel de 385 de miliarde lei în decembrie 2020, reprezentând 41 la sută în PIB. Dacă în stocul datoriei sunt incluse și creditele de la companiile nerezidente membre ale grupului (credite de tip investiții străine directe – ISD), îndatorarea totală a sectorului nefinanciar (companii nefinanciare și populație) este de 555,7 miliarde lei, respectiv 59 la sută în PIB (Grafic 2.7). Spre comparație, creditul neguvernamental din bilanțul băncilor reprezenta la aceeași dată 26 la sută din PIB.

Rata creditelor neperformante a înregistrat fluctuații reduse după declanșarea pandemiei COVID-19, valoarea maximă fiind înregistrată în iunie 2020 (4,4 la sută, reprezentând o majorare cu 0,3 puncte procentuale față de decembrie 2019), măsurile implementate pentru sprijinirea debitorilor reducând

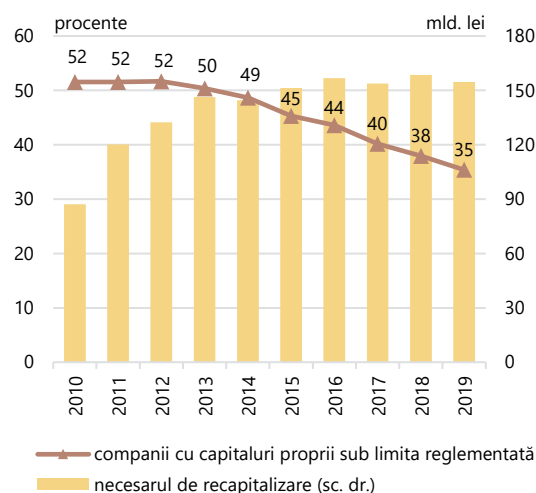
temporar presiunile de deteriorare a calității creditelor acordate. Ulterior, aceasta a reluat traiectoria descendentă ajungând la finalul anului 2020 la 3,9 la sută.

Pentru perioada următoare, riscul de nerambursare aferent creditelor din portofoliu se menține ridicat. Pe de o parte, încheierea perioadei de aplicare a moratoriilor poate conduce la o intensificare a riscului de credit în condițiile în care apelul la aceste facilități a fost unul consistent (550 de mii de debitori totalizând credite în valoare de 41,4 miliarde lei, aproximativ 14 la sută din totalul finanțărilor acordate, decembrie 2020). Pentru evitarea unor amplificări bruște ale expunerilor neperformante, creditorii ar trebui să evalueze capacitatea de plată a debitorilor la finalul moratoriilor și să ofere sprijin acestora (de exemplu, prin consolidarea, restructurarea sau reeșalonarea creditelor). Debitorii, persoane fizice, cu un grad de îndatorare ridicat (de peste 50 la sută, calculat ca serviciul datoriei raportat la venituri) reprezintă 27 la sută din numărul creditelor de consum, respectiv 38 la sută din numărul creditelor ipotecare pentru care s-a solicitat suspendarea ratelor.

¹⁸ Calculată ca sumă a creditelor de la bănci și IFN, rezidente sau din străinătate, a creditelor scoase în afara bilanțului de către bănci și împrumuturile cesionate de către acestea către rezidenți.

Pe de altă parte, vulnerabilitățile structurale existente la nivelul economiei în ceea ce privește sectorul companiilor nefinanciare pot crea presiuni suplimentare de majorare a riscului de credit și a insolvențelor după retragerea măsurilor de susținere a economiei. Firmele cu un nivel de risc mai mare din punct de vedere al solvabilității au o pondere însemnată atât în activitatea sectorului (38,5 la sută din cifra de afaceri, respectiv 40,4 la sută din numărul de salariați), cât și în expunerile instituțiilor de credit (55,9 la sută din portofoliu). Încă înainte de apariția pandemiei, sectorul companiilor nefinanciare se confrunta cu deficiențe însemnate privind nivelul de capitalizare și de disciplină la plată. La sfârșitul anului 2019, 35,4 la sută din numărul total de companii nefinanciare aveau un nivel al capitalului propriu sub limita reglementată (244,1 mii de firme), necesarul de capitalizare fiind estimat la 154,6 miliarde lei (Grafic 2.8). Aceste companii pot genera efecte importante atât asupra economiei, cât și asupra sectorului bancar și contribuie la menținerea unui nivel scăzut al disciplinei la plată în economie. Aceste firme dețin 14 la sută din activele în economie, 12 la sută din creditele acordate de către instituțiile de credit companiilor nefinanciare și angajează 15 la sută din forța de muncă din sectorul companiilor nefinanciare. De asemenea, firmele decapitalizate sunt responsabile pentru jumătate din restanțele față de parteneri comerciali (24,9 miliarde lei), 80 la sută din cele față de bugetul de stat (12,6 miliarde lei, decembrie 2019) și circa 55 la sută din volumul creditelor bancare cu întârzieri la plată de peste 90 de zile (septembrie 2020).

Grafic 2.8. Ponderea companiilor cu deficiențe de capitalizare și necesarul de capitalizare



Sursa: MF, calcule BNR

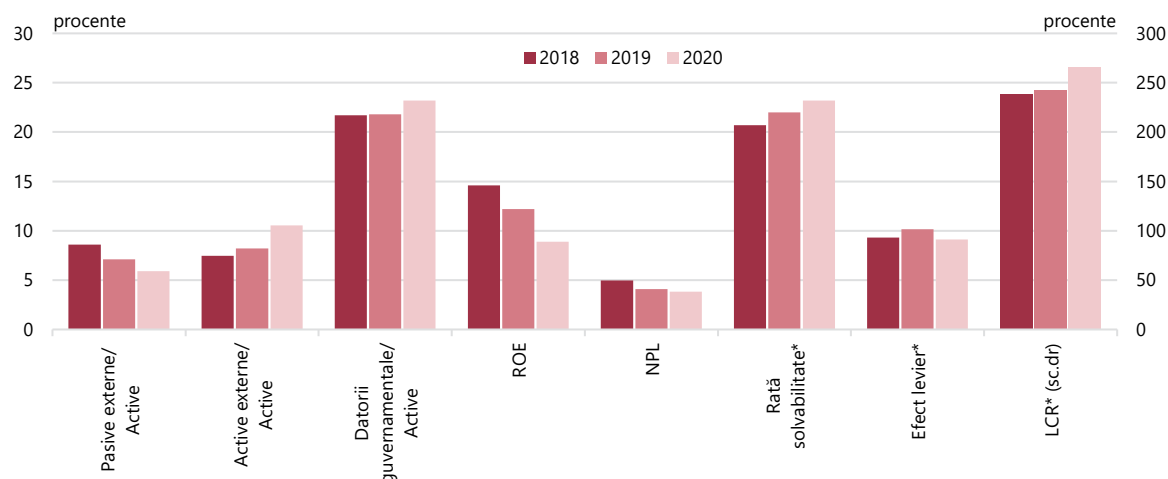
Dificultățile generate de pandemia COVID-19 pot intensifica aceste vulnerabilități, similar evoluțiilor din criza anterioară, dar în același timp pot reprezenta și un moment propice pentru implementarea de reforme structurale care să modifice fundamental modelul de creștere economică al României, printr-o mai bună aliniere la agenda europeană, punând accent pe firme care activează în sectoare care pot consolida aceste schimbări. Un rol în creștere asupra economiei îl vor avea consecințele schimbărilor climatice și eforturile la nivel european și internațional pentru trecerea la o economie verde.

2.2.1. Sectorul bancar

Indicatorii prudențiali și financiari ai sectorului bancar s-au consolidat în ultimii ani, iar ulterior declanșării pandemiei COVID-19 s-au menținut la valori adecvate, asigurând o bună capacitate de absorbție a unor potențiale șocuri (Grafic 2.9).

Măsurile adoptate de BNR, în concordanță cu ghidurile și recomandările ABE și CERS, precum și pachetul de măsuri adoptate pentru sprijinirea economiei de autoritățile publice

Grafic 2.9. Indicatori specifici sectorului bancar



*) datele aferente anului 2020 sunt prudențiale (înainte de auditarea raportărilor) aferente instituțiilor de credit persoane juridice române

Sursa: BNR

În contextul crizei sanitare au favorizat continuarea creditării și au permis amânarea la plată a creditelor pentru debitorii afectați de pandemie. Menținerea capacității sectorului bancar de a gestiona principalele riscuri care decurg din evoluții macroeconomice de o severitate ridicată este evidențiată de cele mai recente rezultate ale exercițiilor de testare la stres a solvabilității și a lichidității.

Creșterea anuală a activelor a fost substanțială în anul 2020 (13,8 la sută, cuantificând 73 miliarde lei). Această dinamică a fost susținută prin atragerea de depozite atât de la populație, cât și de la companiile nefinanciare, creșterea fiind consemnată atât în cazul depozitelor denominate în lei, cât și în valută, ca urmare a accentuării tendinței de economisire a deponenților în perioada pandemiei. Raportul dintre datorii și capitaluri proprii (8,1) a rămas într-un interval prudent, conform criteriilor stabilite de ABE. Cu toate acestea, nivelul în scădere al raportului dintre credite și depozite (67,1 la sută, decembrie 2020) continuă să ridice preocupări generate de subutilizarea importantă a resurselor pe care instituțiile de credit le atrag din economie, perpetuându-se cel mai redus grad de intermediere financiară din UE. Băncile s-au îndreptat mai mult spre majorarea expunerilor față de sectorul public și piața externă (Grafic 2.9), în contextul restrângerii oportunităților investiționale cauzată de criza sanitară și al politicii de reducere a creditării în valută promovate în ultimii ani. Creditarea a fost mai importantă pe segmentul companiilor nefinanciare, sub impulsul programului guvernamental „IMM Invest România”, respectiv pe componenta imobiliară în cazul populației.

Capitalizarea bancară a rămas adecvată, nivelul ratei fondurilor proprii totale fiind de 23,2 la sută la sfârșitul anului 2020, în creștere cu peste 1 punct procentual comparativ cu finalul anului 2019 (Grafic 2.9). Acest nivel al solvabilității, precum și preponderența fondurilor proprii de nivel 1 de bază (peste 90 la sută) conferă, cel puțin pe termen scurt și mediu, o bună capacitate a sectorului bancar românesc de a face față provocărilor cauzate de cadrul economic afectat de pandemie.

O astfel de poziționare asigură fundamente pentru participarea activă a sectorului bancar la soluțiile de gestionare a actualei crize economice, prin posibilitatea canalizării resurselor disponibile către finanțarea sectorului real și guvernamental, în condițiile menținerii unui nivel suficient de ridicat al capitalului pentru a putea absorbi pierderile potențiale și a contribui la menținerea încrederii în sectorul bancar.

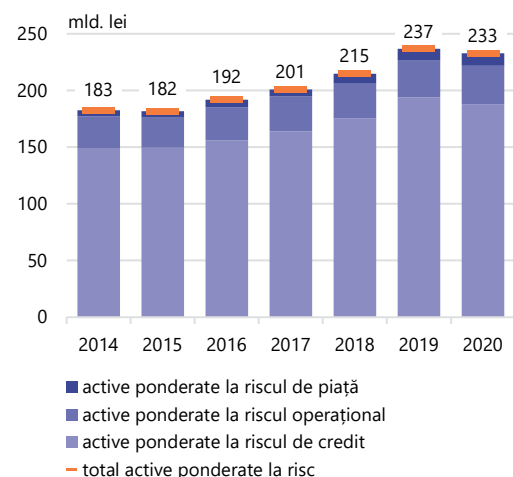
Efectele crizei sanitare s-au transpus într-o scădere a activelor ponderate la risc (Grafic 2.10), evoluție observată după o creștere susținută în ultimii 5 ani. Aceasta este determinată de o reducere semnificativă a apetitului la risc ca urmare a incertitudinii cadrului macroeconomic, dar și a ajustării cererii eligibile, și s-a realizat prin reorientarea instituțiilor de credit către clase de active purtătoare de risc mai scăzut (în special expuneri față de administrația centrală și expuneri din credite ipotecare).

Odată cu debutul crizei sanitare, atât BNR, cât și o serie de autorități de reglementare internaționale (BCE, FMI, CERS) au depus eforturi în direcția conservării și creșterii capitalului instituțiilor de credit prin recomandarea de a nu distribui dividende sau de a întreprinde alte acțiuni similare. În cazul sectorului bancar românesc, aceste acțiuni, realizate atât ca urmare a recomandărilor autorităților, cât și în mod proactiv de către instituțiile de credit, au condus la o creștere de aproximativ 2 puncte procentuale a ratei fondurilor proprii totale (de la 20 la sută la 22 la sută, odată cu deciziile adunărilor generale ale acționarilor din prima parte a anului 2020). Totodată, la finalul lunii martie 2020 BNR a decis să permită băncilor să utilizeze temporar amortizoarele de capital anterior constituite, cu menținerea respectării cerințelor prevăzute de cadrul legal pentru aceste flexibilizări. Adaptarea la noile condiții a amortizoarelor de capital reprezintă o eliberare de aproximativ 10 miliarde lei în termen de fonduri proprii, având rolul de a sprijini băncile în a-și menține rolul de suport al economiei reale.

Efectul de levier al sectorului bancar românesc, calculat conform definiției integrale, prezintă valori medii semnificativ superioare cerințelor minime reglementate de 3 la sută (9,1 la sută, septembrie 2020, Grafic 2.9), aspect care întărește ideea existenței unei bune capacități de creștere a intermedierei financiare în viitor.

Din perspectiva lichidității, șocul generat de pandemia COVID-19 nu a fost de natură să producă dezechilibre majore la nivelul sectorului bancar, în contextul unor evoluții recente ale structurii bilanțiere ce favorizează gestionarea riscurilor, respectiv al măsurilor inițiate de BNR. Incertitudinea ridicată de la debutul crizei pandemice a avut ca efect accentuarea retragerilor de numerar din partea clienților instituțiilor de credit în luna martie 2020,

Grafic 2.10. Evoluția activelor ponderate la risc



Notă: Conform raportărilor preliminare, anterior deciziilor AGA cu privire la destinația profitului.

Sursa: BNR

volatilitatea surselor de finanțare menținându-se ulterior în limite normale. Astfel, riscul de finanțare nu s-a materializat, înregistrându-se chiar o consolidare a depozitelor de la sectorul real. Efectele negative asupra lichidității instituțiilor de credit, resimțite la debutul pandemiei, iar ulterior ca urmare a moratorului public și a restrângerii activității economice în context larg, au fost atenuate de acțiunile întreprinse de BNR în vederea susținerii unui nivel adecvat al lichidității, precum: (i) diminuarea treptată a ratei dobânzii de politică monetară (de la 2,5 la sută – valoare consemnată înainte de criza pandemică – la 1,5 la sută la finalul anului 2020), (ii) efectuarea de operațiuni de tip *repo* bilateral (la cererea instituțiilor de credit), și (iii) cumpărarea de titluri de stat în lei de pe piața secundară. În vederea acoperirii unui eventual necesar de finanțare în euro, BCE și BNR au convenit asupra unui acord pentru furnizarea contingentă de lichidități în valută prin intermediul unei linii *repo*¹⁹. De asemenea, BNR a considerat oportună flexibilizarea reglementărilor prudențiale (până la o dată ce va fi comunicată ulterior) cu privire la cerințele de lichiditate specifice indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR).

Principalii indicatori specifici poziției de lichiditate au continuat să se situeze la un nivel superior valorilor minime reglementate și mediilor europene, cunoscând o ameliorare ulterior lunii martie 2020. Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR – *liquidity coverage ratio*) a crescut de la 245 la sută în luna martie 2020 până la 266 la sută la finalul anului 2020 (Grafic 2.9). Față de valoarea de la finalul anului 2019, indicatorul s-a consolidat cu peste 20 puncte procentuale în baza unei creșteri mai accentuate a rezervei de lichiditate comparativ cu dinamica ieșirilor nete de lichiditate considerate în calculul indicatorului. Rezultatele ultimelor teste de stres derulate (decembrie 2020) atestă buna capacitate a sectorului bancar de a face față unor evoluții adverse din perspectiva lichidității. În comparație cu rezultatele obținute în perioada ulterioară debutului crizei pandemice (iunie 2020), se remarcă o evoluție pozitivă a rezultatelor testelor specifice lichidității pe termen scurt, iar numărul băncilor afectate se menține redus (acestea fiind, în general, de talie mică), fără un potențial caracter sistemic.

Contextul aparte al anului 2020, influențat de criza sanitară, precum și caracteristicile structurale ale sectorului bancar pot induce o serie de riscuri și provocări: (1) intensificarea riscului de credit în perioada următoare, pe fondul incertitudinilor semnificative privind viteza de recuperare a economiei; (2) eficiența operațională diminuată a unei părți din sectorul bancar, asociată dimensiunii reduse a activelor bancare în raport cu capitalul, pe fondul unei intermediieri financiare scăzute și a polarizării profitabilității în funcție de cota de piață; (3) ponderea ridicată a expunerilor față de sectorul guvernamental, potențând riscul de concentrare.

1. Incertitudinile asociate vitezei de recuperare a economiei, pe fondul pandemiei COVID, se transpun în așteptări privind deteriorarea probabilității de nerambursare la nivelul populației și al companiilor nefinanciare, conducând la creșterea creditelor neperformante noi. Eliminarea graduală a măsurilor de protecție destinate ameliorării

¹⁹ Linia *repo* a fost convenită inițial să rămână în vigoare până la data de 31 decembrie 2020, acordul prelungindu-se ulterior de două ori – până la sfârșitul lunii iunie 2021, respectiv până în martie 2022. În cadrul liniei *repo*, BNR va putea împrumuta până la 4,5 miliarde euro de la BCE în schimbul unor garanții eligibile.

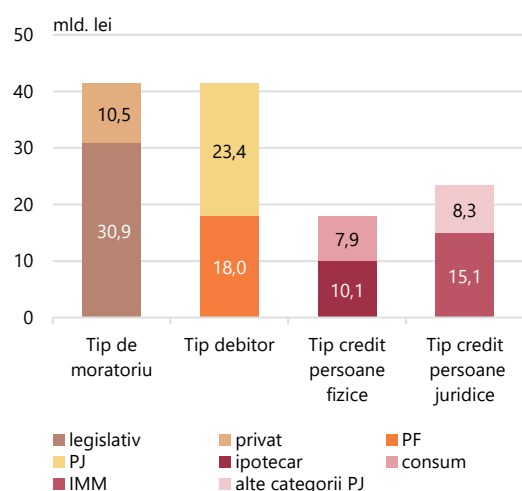
efectelor pandemiei în anul 2021 (moratoriile publice și private prin care au fost instituite amânări temporare ale rambursărilor) alimentează aceste așteptări, având în vedere că, în conformitate cu ghidul ABE referitor la moratoriile legislative și non-legislative aplicate plății împrumuturilor în contextul crizei COVID-19 (EBA/GL/2020/02), apelarea la facilitățile oferite conform moratoriilor, pentru cel mult 9 luni în total, nu conduce la încadrarea automată a expunerilor relevante în categoria celor restructurate sau neperformante. Moratoriile legislative au avut ca efect limitarea deteriorării calității portofoliului de credite acordate sectorului real în perioada parcursă de la debutul pandemiei.

Provocările noului context economic s-au reflectat în încetinirea tendinței descrescătoare a ratei creditelor neperformante, respectiv a ratei creditelor restructurate. Evoluția a fost favorizată totuși de continuarea procesului de curățare bilanțieră, reiterat începând cu alt treilea trimestru al anului, și de dinamica pozitivă a creditării. Indicatorii caracteristici neperformanței activelor plasează sectorul bancar în categoria de risc intermediar conform criteriilor ABE (3,8 la sută rata creditelor neperformante, respectiv 2,4 la sută rata creditelor restructurate, decembrie 2020, Grafic 2.9). Un aspect pozitiv este reprezentat de îmbunătățirea gradului de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante (63,3 la sută, decembrie 2020). Acesta este amplasat în categoria cea mai puțin riscantă conform ABE și este superior nivelului mediu înregistrat în UE (45,5 la sută). Ponderea deprecierei cumulate a activelor clasificate în stadiul 2 de depreciere (pentru care riscul de credit a crescut semnificativ de la recunoașterea inițială în bilanț) în total a crescut semnificativ ulterior declanșării pandemiei, până la 27,7 la sută în septembrie 2020, consistent cu înrăutățirea așteptărilor privind cadrul macroeconomic, reflectând totodată atitudinea proactivă a băncilor.

Soldul total al creditelor care au beneficiat de amânări la plată în contextul pandemiei COVID-19 era de 41,4 miliarde lei, reprezentând 14 la sută²⁰ din totalul finanțărilor acordate de către sectorul bancar (decembrie 2020). Până la această dată, perioada stabilită inițial pentru amânarea ratelor scadente ale creditelor expirase în cazul a circa 94 la sută din volumul creditelor care au făcut obiectul moratoriilor. Structura creditelor amânate la plată (Grafic 2.11) arată că peste 75 la sută din creditele supuse măsurilor au beneficiat de moratoriul legislativ (OUG nr. 37/2020) și doar un sfert au făcut obiectul moratoriilor private, întreprinse la nivel individual de către instituțiile de credit. Persoanele juridice au apelat într-o proporție mai ridicată la astfel de facilități comparativ cu persoanele fizice, principalii beneficiari fiind întreprinderile mici și mijlocii. În funcție de ponderea volumului de credite amânate pe sectoare de activitate, cele mai afectate sectoare sunt industria prelucrătoare, activitățile imobiliare și comerțul cu ridicata și amănuntul. Într-o măsură mai restrânsă au fost afectate și sectoarele servicii de cazare și restaurante, construcții și transport și depozitare.

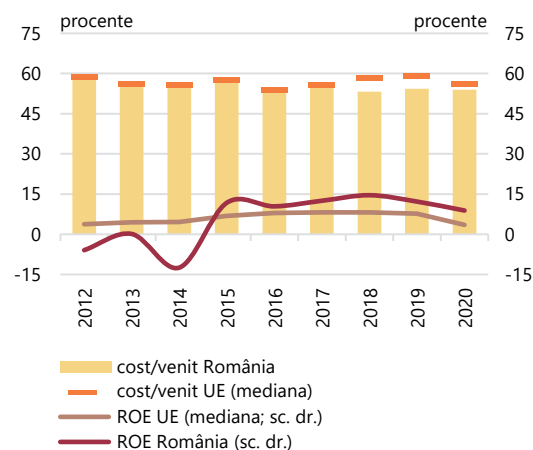
²⁰ Creditele și dobânzile aferente clientelei nebankare (la valoare brută) acordate de către instituțiile de credit persoane juridice române și sucursale ale băncilor străine.

Grafic 2.11. Structura creditelor amânate la plată (31 decembrie 2020)



Sursa: BNR

Grafic 2.12. Evoluția indicatorilor de eficiență și profitabilitate în România și UE



Sursa: BNR (date individuale), BCE (date consolidate; valorile pentru UE aferente anului 2020 includ doar primele trei trimestre ale anului)

În lipsa măsurilor de tipul moratoriilor, conform estimărilor exercițiului de testare la stres (scenariul de bază), rata creditelor neperformante aferentă doar expunerilor față de sectorul real ar fi fost mai ridicată la sfârșitul anului 2020 cu 3,2 puncte procentuale față de nivelul efectiv consemnat în luna decembrie 2020.

- O vulnerabilitate recurentă a sectorului bancar național este poziționarea eficienței operaționale, cuantificată prin indicatorul cost/venit, în intervalul cu risc mediu conform limitelor prudențiale ale ABE (50-60 la sută), dar sub nivelul median al UE (Grafic 2.12). Eficiența operațională este influențată negativ de dimensiunea redusă a activelor bancare, fiind corelată cu gradul redus de intermediere financiară. Totuși, cota de piață a băncilor cu niveluri ale acestui indicator de peste 60 la sută sau cu pierderi din activitatea de exploatare, de 16,6 la sută²¹, respectiv 3,8 la sută, s-a diminuat față de anul 2019 (cu 2,4 puncte procentuale, respectiv cu 0,1 puncte procentuale).

Polarizarea profitabilității s-a menținut, băncile de talie mare²² concentrând 90,9 la sută din rezultatul financiar pozitiv agregat. Cota de piață a băncilor cu pierderi rămâne redusă (4,6 la sută), dar este în creștere (cu 0,6 puncte procentuale).

Contrația activității sectorului real cauzată de pandemia COVID-19 a accelerat creșterea costului riscului de credit, care a erodat semnificativ un profit operațional în ușoară creștere, afectând advers rezultatul financiar net. La finalul anului 2020, sectorul bancar românesc a rămas profitabil (5,1 miliarde lei). Totuși, comparativ cu anul 2019 s-au redus atât profitul net (cu 18,7 la sută), cât și indicatorii de profitabilitate: rentabilitatea economică – ROA (cu 0,4 puncte procentuale, până la 1,0 la sută) și rentabilitatea

²¹ Datele la finalul anului 2020 nu sunt auditate.

²² Băncile de talie mare sunt cele cu active nete de peste 5 la sută din total.

financiară – ROE (cu 3,3 puncte procentuale, până la 8,9 la sută)²³. Valoarea mediană a ROA, precum și valoarea indicatorului veniturilor operaționale raportate la activele medii pentru băncile de talie mare s-au diminuat.

Veniturile nete din dobânzi, componenta principală a veniturilor operaționale (67,3 la sută), și-au consolidat poziția dominantă concomitent cu temperarea ritmului anual de creștere. Evoluția a fost rezultatul unui cumul de factori. Pe de o parte, a continuat traiectoria descendentă a dinamicii veniturilor din dobânzi. Pe de altă parte, impactul asupra veniturilor nete din dobânzi a fost atenuat de ampla ajustare a ritmului de creștere a cheltuielilor cu dobânzile. Aceste evoluții încorporează efecte ale reducerilor succesive ale ratei dobânzii de politică monetară decise de BNR ulterior declanșării pandemiei.

Cheltuielile nete anuale cu ajustările pentru pierderi așteptate din creditare (3,8 miliarde lei) au crescut cu 229,2 la sută în anul 2020 comparativ cu anul anterior, reflectând perspectivele de deteriorare a activelor. Băncile mari grupează 76,9 la sută din aceste cheltuieli (puțin sub cota lor de piață). Tendința ascendentă a volumului acestor cheltuieli nete (0,7 la sută din activele medii) va continua probabil, în special ulterior încheierii perioadei acoperite de moratoriile publice și private, amplificând impactul advers asupra rezultatului financiar net.

3. Ponderea ridicată a expunerilor față de sectorul guvernamental contribuie la menținerea unui risc de concentrare ridicat, dar a favorizat poziția prudentială și financiară a sectorului bancar, pe fondul ajustării graduale a ratelor de dobândă. Creanțele sectorului bancar asupra sectorului guvernamental cuantificau 23,2 la sută din active în decembrie 2020, fiind una dintre cele mai ridicate valori la nivel european. În plus, sectorul bancar este expus și indirect la eventuale evoluții nefavorabile ale riscului suveran, ca urmare a garanțiilor oferite de stat pentru creditele „Prima Casă” sau „IMM Invest România”.

Cuantumul semnificativ al titlurilor de stat – active purtătoare de dobândă fixă – în bilanțul băncilor contribuie la accentuarea riscului de rata dobânzii, pe fondul nepotrivirii duratei activelor și pasivelor. Analiza impactului unor șocuri asupra curbei randamentelor indică o pierdere potențială de până la 14,9 la sută din fondurile proprii la nivelul agregat al portofoliului de active și pasive sensibile la riscul de rata dobânzii al sectorului bancar²⁴. Distribuția pierderilor este eterogenă la nivelul băncilor, în funcție de specificul bilanțier, dar pe fondul structurii stabile de finanțare de tip retail, băncile din România au capacitatea de acoperire a unei părți din acest șoc printr-o ajustare graduală a ratelor de dobândă bonificate la depozite.

²³ Rezultatul financiar agregat al anului 2019 a fost afectat advers de un eveniment în legătură cu modalitatea de alocare a primei de stat de către o bancă de economisire-creditare, care a determinat mărirea semnificativă a cheltuielilor cu provizioanele pentru litigii.

²⁴ Simulările au luat în considerare exclusiv instituțiile de credit persoane juridice române, conform celui mai sever scenariu luat în considerare, care vizează o deplasare ascendentă cu 250 puncte procentuale a curbei randamentelor în lei.

Riscul privind cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar s-a manifestat de-a lungul anului 2020, dar nu cu aceeași intensitate prezentă în anii anteriori. O serie de inițiative legislative au parcurs diverse stadii ale procedurii parlamentare, implementarea acestora putând avea efecte negative asupra stabilității sectorului bancar și a sistemului financiar național. Totuși, pe parcursul anului 2020 și la începutul anului 2021, Curtea Constituțională a considerat că proiectele legislative destinate protecției debitorilor, cu impact asupra stabilității financiare, conțin prevederi neconstituționale: (i) Legea pentru aprobarea OUG nr. 37/2020 privind acordarea unor facilități pentru creditele acordate de instituții de credit și instituții financiare nebankare anumitor categorii de debitori (PL-x nr. 143/2020); (ii) Legea pentru aprobarea OUG nr. 48/2020 privind unele măsuri financiar-fiscale (PL-x nr. 281/2020); (iii) Legea privind instituirea unui ajutor de stat pentru acordarea de despăgubiri producătorilor agricoli afectați de fenomene meteorologice nefavorabile (PL-x nr. 288/2020); (iv) Legea privind protecția consumatorilor împotriva dobânzilor excesive (PL-x nr. 664/2019). Un alt aspect care a temperat riscul legislativ rezidă în adoptarea OUG nr. 1/2020 prin care a fost eliminată taxa pe active, instituită prin OUG nr. 114/2018 și modificată prin OUG nr. 19/2019.

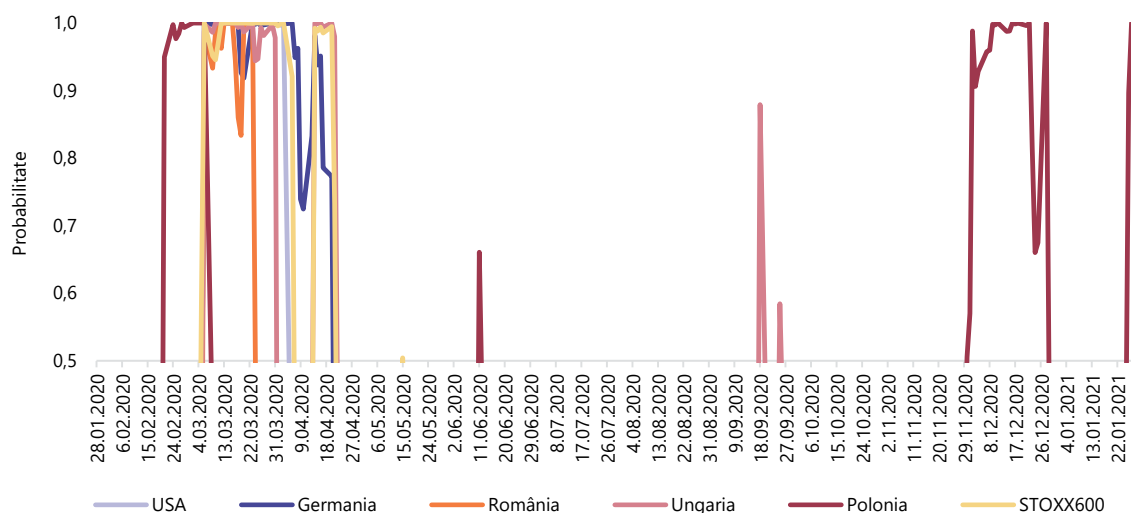
2.2.2. Piețele financiare nebankare

Anul 2020 a fost marcat de apariția unui nou risc legat de izbucnirea pandemiei COVID-19, cu impact socio-economic semnificativ, devenind într-un timp foarte scurt cea mai mare sursă de îngrijorare la nivel global cu privire la activitatea economică de la criza financiară mondială. Evoluțiile macroeconomice și financiare la nivel global au fost puternic influențate de efectele negative generate de pandemia COVID-19, pe fondul unei economii mondiale deja slăbite încă din anul 2019, când a avut loc o atenuare a ritmului de creștere economică la nivel global.

Piețele financiare nebankare din România, reglementate și supravegheate de Autoritatea de Supraveghere Financiară, s-au dovedit reziliente în fața șocurilor cauzate de criza sanitară actuală. Pe fondul unei volatilități ridicate și al efectelor de contagiune, piața de capital a înregistrat scăderi accentuate în intervalul martie-aprilie, urmate însă de o stabilizare în perioada imediat următoare. Efectele pandemiei COVID-19 au fost vizibile și asupra sectorului fondurilor de investiții, generând incertitudini investitorilor cu privire la evoluția viitoare a prețurilor activelor și determinând ieșiri nete de capital din fondurile de investiții. Piața asigurărilor a înregistrat, în general, dinamici pozitive în primele 9 luni ale anului 2020, fără fluctuații extreme ale parametrilor ce vizează stabilitatea financiară și evoluția riscurilor specifice. Sistemul de pensii private a făcut față provocărilor chiar și în condiții adverse, depășind cu bine șocul și obținând în continuare randamente pozitive pentru participanții săi.

În acest context, caracterizat de un grad ridicat de incertitudine ce s-a propagat rapid în mediul financiar, atât companiile, cât și reglementatorii piețelor financiare s-au regăsit în fața unor provocări și situații fără precedent, principala preocupare fiind aceea de a atenua impactul negativ al crizei generate de pandemia COVID-19.

Grafic 2.13. Extinderea contagiunii: regim de volatilitate ridicată (model *Markov-Switching*)



Sursa: Refinitiv, calcule ASF

Interconectarea piețelor financiare nebancale

Impactul economic generat de pandemie este intensificat de interconectarea economiei internaționale. Pandemia a afectat călătoriile pe distanțe lungi, transporturile transfrontaliere, a diminuat densitatea lanțurilor de aprovizionare și, astfel, a stocurilor de inventar care sunt foarte vulnerabile la întreruperea aprovizionării.

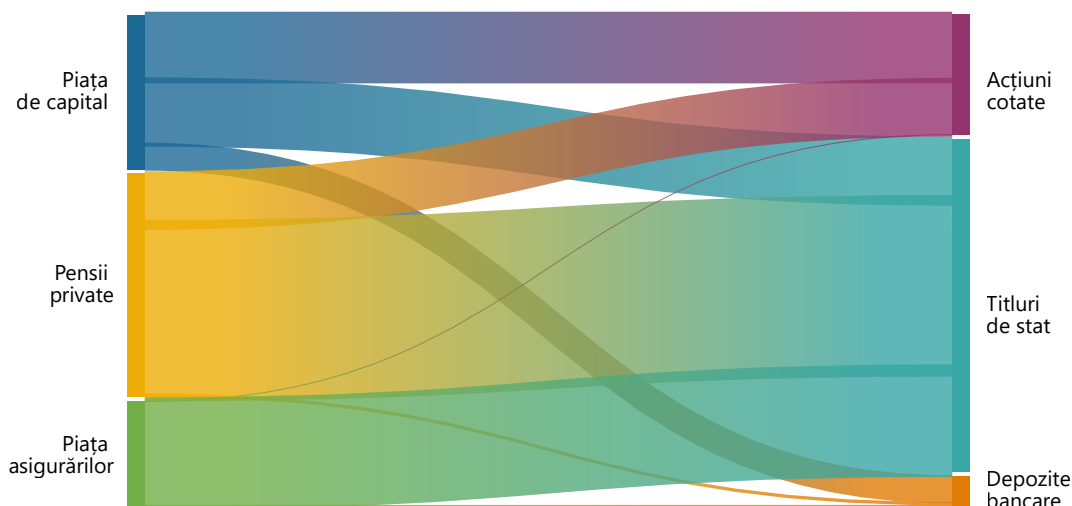
Cu ajutorul unui model *Markov-Switching*²⁵, volatilitatea indicilor bursieri a fost descompusă în trei regimuri de volatilitate: un regim redus de volatilitate, un regim mediu și un regim înalt de volatilitate (Grafic 2.13). Regimul înalt de volatilitate apare cu o frecvență redusă și este prezent atunci când volatilitatea crește foarte mult. Analiza regimului de volatilitate înaltă a indicat că în lunile martie și aprilie 2020 contagiunea a fost puternică pentru indicii bursieri internaționali. În lunile următoare volatilitatea a scăzut, cu excepția pieței germane, care în luna octombrie a înregistrat o scădere rapidă a indicelui bursier.

Una dintre metodele deja tradiționale utilizate pentru monitorizarea nivelului de interconectare dintre piețe este analiza expunerilor bilanțiere între sectoare sau entități individuale (Grafic 2.14). În particular pentru entitățile care activează pe piețele financiare nebancale, în cea mai mare parte investitori instituționali, este relevantă expunerea față de câteva clase principale de active și piețele pe care acestea se tranzacționează: titluri de stat, depozite bancare sau acțiuni.

Piața de capital, reprezentată de fondurile deschise și închise de investiții, Fondul Proprietatea și societățile de investiții financiare, deține o pondere de circa 27 la sută în acțiuni cotate la 31 decembrie 2020. În același timp, pensiile private (fondurile de pensii administrate

²⁵ Kim, S., Kim, S.Y. and Choi, K., *Modeling and Analysis for Stock Return Movements along with Exchange Rates and Interest Rates in Markov Regime-Switching Models*. *Cluster Computing*, 22(1), 2019, pp. 2039-2048.

Grafic 2.14. Rețeaua expunerilor entităților din piețele financiare nebancare pe tipuri de active la 31 dec. 2020



Sursa: ASF, calcule ASF

privat și fondurile de pensii facultative) dețin în portofoliul investițional un procent de aproximativ 22 la sută în acțiuni cotate. Piața asigurărilor, compusă din companiile de asigurare active la 31 decembrie 2020, a investit un procent de 0,4 la sută în acțiuni cotate.

Apreciem că interconectarea entităților supravegheate de către ASF cu piețele bursiere are o amploare medie spre redusă.

Specificul activității asigurătorilor, fondurilor de investiții și de pensii face ca activele financiare deținute să aibă un rol extrem de important pentru capacitatea acestora de a-și respecta obligațiile asumate față de asigurați/investitori/participanți. Totodată, un șoc resimțit de unul dintre emitenții de astfel de instrumente sau de una dintre piețele pe care acestea se tranzacționează, cu pondere semnificativă în activele agregate la nivelul unuia dintre sectoarele financiare nebancare supravegheate de ASF, ar putea avea implicit efect asupra performanței sau stabilității sectorului respectiv.

Cea mai mare expunere față de sectorul bancar o au organismele de plasament colectiv, care dețin o pondere de 10 la sută în depozite bancare, în timp ce fondurile de pensii private și companiile de asigurare dețin ponderi de 1 la sută și, respectiv, 2 la sută în depozite bancare. Considerăm nivelul de interconectare cu sectorul bancar (din prisma activelor bilanțiere) fiind unul redus.

Rețeaua expunerilor entităților din piețele financiare nebancare arată că, în cazul tuturor celor trei sectoare financiare nebancare supravegheate de ASF, principala expunere la risc este față de statul român, prin intermediul obligațiunilor suverane deținute în portofoliu. Astfel, titlurile de stat sunt deținute în portofoliile investiționale ale organismelor de plasament colectiv în procent de circa 26 la sută, în procent de 67 la sută se regăsesc în structura investițională a fondurilor de pensii private, iar societățile de asigurare au investit 42 la sută din activele sale în titluri de stat.

2.2.2.1. Piața pensiilor private

Activele totale ale sistemului de pensii private și numărul de participanți ai acestuia se află într-o continuă creștere încă de la înființare. Astfel, la finalul lunii decembrie 2020 fondurile de pensii private (Pilon II și Pilon III) au cumulat 78,07 miliarde lei în active totale, cu 21 la sută mai mult comparativ cu aceeași dată a anului anterior, reprezentând 7,41 la sută din PIB (Grafic 2.15).

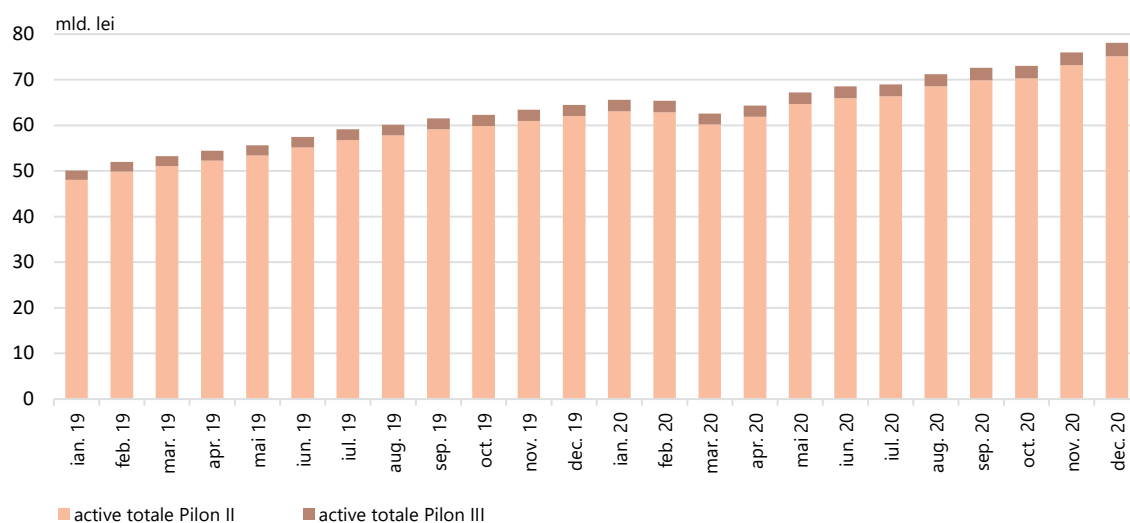
Politica investițională din cadrul portofoliilor de active ale fondurilor de pensii private continuă să fie concentrată pe piața locală de capital la 30 decembrie 2020. Ponderea investițiilor în instrumente cu venit fix reprezenta 74 la sută din totalul portofoliului investițional al fondurilor de pensii private, în timp ce un procent de 22 la sută a fost investit în acțiuni.

Sistemul pensiilor private a rămas unul dintre segmentele care au fost cel mai puțin afectate în contextul incertitudinii generate de pandemia COVID-19, dat fiind specificul său caracterizat de economisirea și investirea pe termen lung. În contextul unei politici investiționale prudente, echilibrate și diversificate, fondurile de pensii au traversat în teritoriul pozitiv perioadele de turbulență care au avut loc de la înființare până în prezent, adaptându-se constant noilor condiții de pe piețele financiare.

Riscurile la care au fost expuse fondurile de pensii private în anul 2020 sunt:

- Riscul de credit se menține la un nivel mediu spre scăzut, având în vedere fluctuațiile prețurilor activelor financiare generate de pandemia COVID-19. Însă, cea mai mare expunere a fondurilor de pensii private cu contribuții garantate este față de Ministerul Finanțelor (67 la sută la 30 decembrie 2020). Riscul de lichiditate continuă să se situeze

Grafic 2.15. Valoarea activelor totale ale sistemului de pensii private



Sursa: ASF

la un nivel scăzut, întrucât sistemul de pensii private își continuă perioada de acumulare, nivelul plăților și al ieșirilor fiind unul foarte redus, datorită structurii demografice a populației care mai are ani buni până în momentul în care numărul cererilor de pensionare va deveni relevant pentru managementul lichidităților.

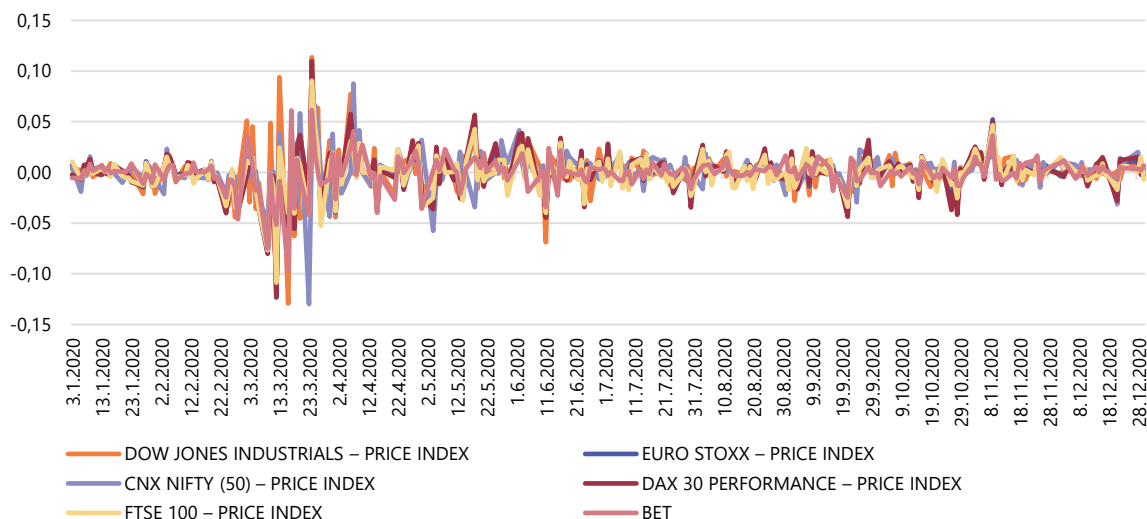
- Riscul de piață rămâne unul relevant pentru fondurile de pensii cu contribuții definite, cum este și cel din România, dar acesta a fost gestionat prudent de către administratori prin diversificarea portofoliilor și orientarea către instrumente cu venit fix, cu scadență pe termen mediu și lung.
- Riscul de solvabilitate pentru administratorii fondurilor de pensii private se menține scăzut, în contextul în care se constată o creștere a provizioanelor tehnice specifice sistemului de pensii private – Pilon II în cazul tuturor celor 7 administratori de fonduri de pensii administrate privat, ceea ce confirmă capacitatea administratorilor de a își onora obligațiile față de participanți ce decurg din garantarea contribuțiilor acestora.
- Riscul de profitabilitate al administratorilor fondurilor de pensii private se află la nivel mediu, cu tendință de scădere, ca efect al ajustării prevederilor legislative privind nivelul comisioanelor de administrare care constituie venituri din exploatare pentru administratorii fondurilor de pensii din Pilonul II.
- Riscul de concentrare este unul structural și se menține în continuare ridicat pentru fondurile de pensii private din România și pentru depozitarii acestora. Cu toate acestea, cadrul de reglementare a fost dezvoltat pentru a permite multiple mecanisme de verificare și o transparență crescută, pentru a elimina de la bun început potențiale vulnerabilități care ar putea evolua din riscul de concentrare.

2.2.2.2. Piața de capital

Începutul anului 2020 a fost marcat de valori ridicate ale indicilor locali, însă datorită creșterii rapide a volatilității pe piețele financiare internaționale, pe fondul extinderii virusului COVID-19, indicii bursieri au înregistrat scăderi semnificative, ca urmare a efectelor de contagiune pe piețele financiare și a prognozelor de scădere economică globală (Graficele 2.16 și 2.17).

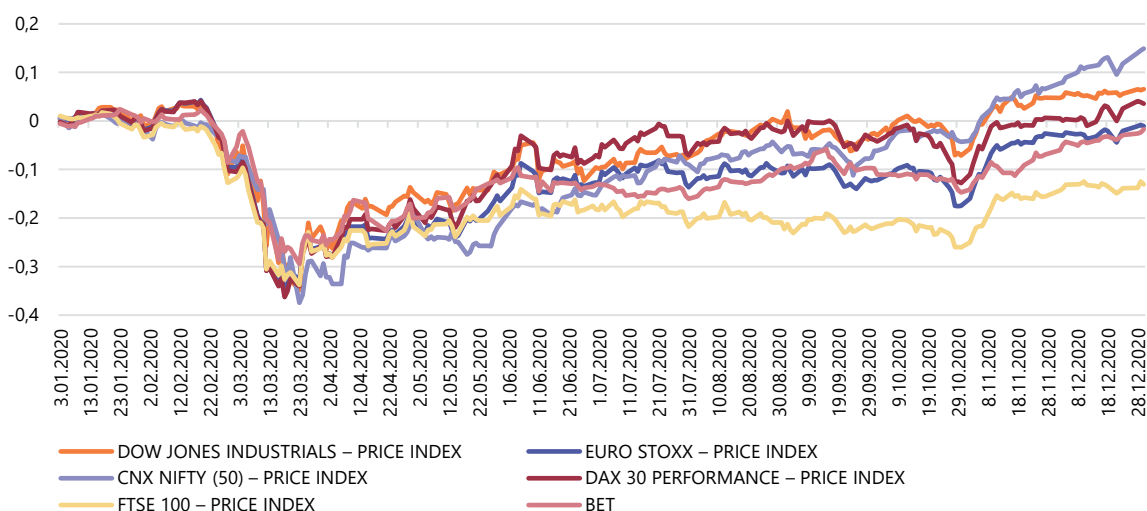
Indicii Bursei de Valori București au înregistrat evoluții mixte în trimestrul IV al anului 2020, comparativ cu 31 decembrie 2019. Indicele de referință BET, care surprinde evoluțiile celor mai tranzacționate companii de pe piața reglementată a BVB, a avut o scădere de 1,72 la sută la 31 decembrie 2020, comparativ cu finalul anului 2019. Indicele BET-NG, care reflectă evoluția companiilor listate pe piața reglementată a BVB care au domeniul principal de activitate energia și utilitățile aferente, a înregistrat la 31 decembrie 2020 cea mai semnificativă scădere, de aproximativ 12 la sută. Cea mai importantă rată de creștere a fost de 3,39 la sută aferentă indicelui BET-TR, care surprinde evoluția prețurilor companiilor componente, cât și dividendele oferite de acestea (Grafic 2.18).

Grafic 2.16. Evoluția rentabilității indicilor bursieri ianuarie-decembrie 2020



Sursa: BVB, Refinitiv, calcule ASF

Grafic 2.17. Evoluția rentabilității indicilor bursieri ianuarie-decembrie 2020 (2019=100)

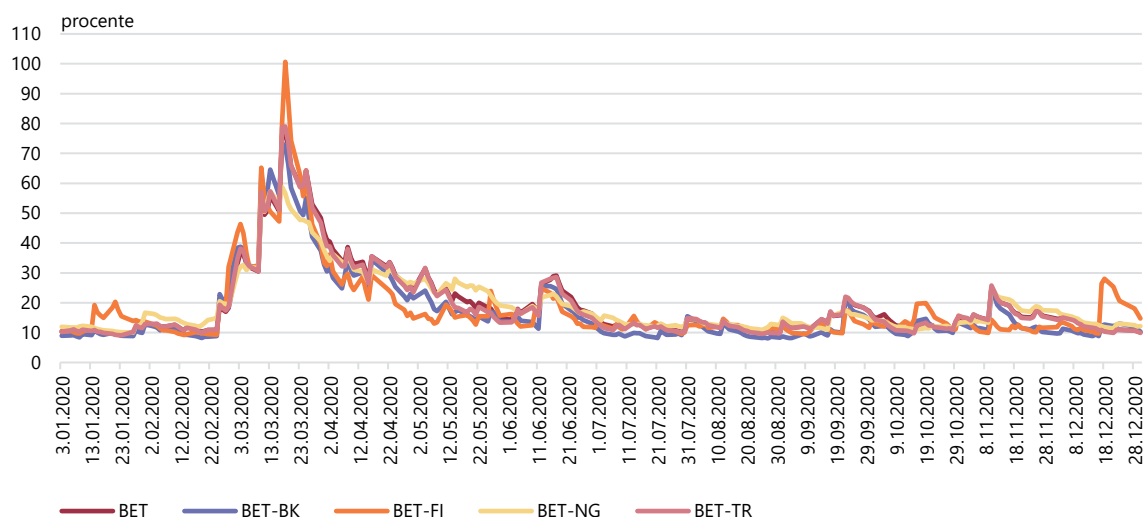


Sursa: BVB, Refinitiv, calcule ASF

La finalul trimestrului IV al anului 2020, capitalizarea bursieră de pe piața reglementată a atins nivelul de 154,37 miliarde lei, în scădere cu aproximativ 15 la sută comparativ cu finalul anului 2019. Se remarcă faptul că în luna martie a anului 2020, capitalizarea bursieră BVB (doar acțiuni) a înregistrat o reducere semnificativă, pe fondul temerilor investitorilor referitoare la pandemia COVID-19. Cel mai diminuat nivel al capitalizării bursiere, 113,85 miliarde lei, a fost consemnată în data de 18 martie 2020.

La finalul anului 2020, în România își desfășurau activitatea un număr de 18 societăți de administrare a investițiilor (SAI), 82 de fonduri deschise de investiții (FDI), 26 de fonduri închise de investiții (FI), 5 societăți de investiții financiare (SIF), Fondul Proprietatea și 4 depozitari.

Grafic 2.18. Volatilitatea indicilor bursieri locali



Sursa: BVB, calcule ASF

Valoarea totală a activelor organismelor de plasament colectiv (OPC) din România a fost de 41,42 miliarde lei la data de 31 decembrie 2020, în creștere cu circa 5 la sută comparativ cu trimestrul anterior.

Izbucnirea celui de-al doilea val al pandemiei, care a depășit ca efecte și număr de infectări pe primul, a determinat reimpunerea *lockdown*-ului în multe țări, ceea ce a condus la sporirea gradului de incertitudine în rândul investitorilor.

Pe ansamblu, riscul pe piața de capital din România rămâne unul ridicat, cu tendințe de creștere, în contextul în care, structural, bursele de valori reacționează rapid și anticipativ la orice factori de stres care ar putea perturba evoluțiile economice, sociale, politice etc. În plus, Bursa de Valori București rămâne principalul liant, alături de statul român, între entitățile din piața financiară nebancară, șocurile de pe piață fiind transmise într-o măsură mai mică sau mai mare, în funcție de strategiile investiționale individuale și agregate adoptate de societățile de asigurare, fondurile de investiții și fondurile de pensii private.

Riscul de lichiditate pe Bursa de Valori București rămâne unul mediu. Valoarea tranzacționată zilnică în anul 2020 a crescut cu 26 la sută față de media anului 2019. De asemenea, capitalizarea BVB nu a recuperat în totalitate scăderea înregistrată în anul 2020, scăzând cu aproximativ 15 la sută față de decembrie 2019.

Gradul de concentrare a serviciilor de depozitare se menține ridicat, din aceleași cauze structurale ca și în situația fondurilor de pensii.

Cele mai recente evoluții referitoare la promovarea BVB la statutul de piață emergentă de către Agenția de evaluare FTSE Russell, care a avut loc în luna septembrie 2020, creează premisele dezvoltării pieței de capital, prin accesul unui număr mai mare de investitori și, implicit, creșterea lichidității și a gradului de diversificare a emitenților și instrumentelor tranzacționate.

2.2.2.3. Piața asigurărilor

În anul 2020, societățile de asigurare autorizate și reglementate de ASF au subscris prime brute în valoare de aproximativ 11,5 miliarde lei, în creștere cu circa 4,6 la sută față de valoarea înregistrată în anul anterior (Grafic 2.19).

Piața asigurărilor din România rămâne orientată spre activitatea de asigurări generale, ce deține o pondere de 81 la sută din totalul primelor brute subscrise de societățile de asigurare autorizate și reglementate de ASF. Piața asigurărilor generale rămâne dominată de asigurările auto, acestea incluzând clasa A3 (Asigurări de mijloace de transport terestru, altele decât cele feroviare) și clasa A10 (Asigurări de răspundere civilă).

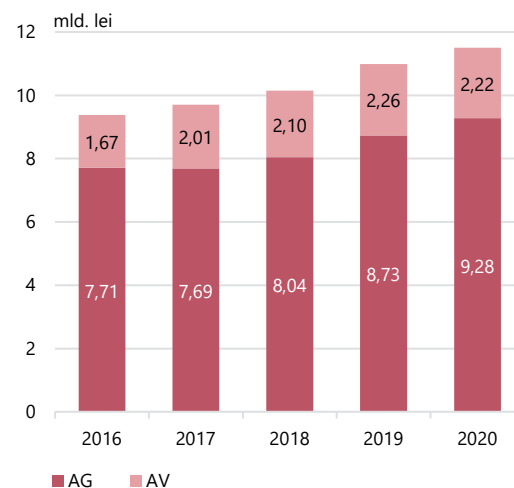
Asigurările de sănătate au continuat să înregistreze dinamici pozitive și în anul 2020, cu un volum al subscrierilor de peste 451 de milioane lei, în creștere cu aproximativ 18 la sută față de anul precedent, majorându-și ponderea în totalul primelor brute subscrise de societățile autorizate și reglementate de ASF la 3,9 la sută, de la 3,5 la sută în 2019.

Contextul actual, marcat de incertitudini sporite cu privire la evoluția viitoare a activităților economice, amplificate de efectele negative ale pandemiei COVID-19, a determinat creșterea interesului pentru asigurările de garanții (clasa A15). Asigurările de garanții au înregistrat un volum al primelor brute subscrise de aproximativ 465 de milioane lei în anul 2020, în creștere cu 68 la sută față de anul precedent, contribuind, astfel, la tendința de diversificare a pieței asigurărilor din România.

Gradul ridicat de concentrare pe piața asigurărilor reprezintă o vulnerabilitate atât din prisma expunerii pe clase de asigurare, cât și din perspectiva cotelor de piață semnificative deținute de un număr relativ mic de societăți de asigurare.

Dependența pieței locale de asigurările auto a adus pierderi societăților de asigurare de-a lungul timpului. Se constată înregistrarea unor rate combinate ale daunei supraunitare pentru clasele A10 (RCA și CMR) și A3 (CASCO) în perioada 2018-2020, ceea ce indică pierderi ale societăților pentru aceste categorii de asigurări. Ca element pozitiv, se remarcă tendința de diversificare a interesului consumatorilor pentru produsele de asigurări de sănătate, ceea ce conduce implicit la dezvoltarea acestor segmente de asigurare. O analiză mai detaliată a evoluției acestei piețe arată o creștere a volumului de prime brute subscrise pentru asigurările de sănătate (atât cele asimilabile asigurării generale, cât și cele aferente asigurărilor de viață), de la o pondere de 1,3 la sută în primele 9 luni ale anului 2015 până la 3,9 la sută la 31 decembrie 2020 pentru asigurările de sănătate în totalul primelor

Grafic 2.19. Evoluția volumului de prime brute subscrise



Sursa: ASF

brute subscrise pe întreaga piață a asigurărilor din România. Pe termen lung, dezvoltarea pieței asigurărilor de sănătate poate determina îmbunătățirea profitabilității societăților de asigurare prin reducerea dependenței de asigurările care aduc pierderi mai mari, ceea ce conduce la asigurarea stabilității financiare a întregii piețe a asigurărilor din România.

La 31 decembrie 2020, 2 companii (City Insurance și Euroins) dintre cele 9 societăți de asigurare autorizate de ASF să practice RCA dețineau o cotă de piață cumulată de circa 75 la sută, astfel încât se observă că pe piața RCA din România gradul de concentrare rămâne unul ridicat în anul 2020, în creștere față de anii anteriori.

Riscul de conduită se situează la nivel mediu spre ridicat pe piața asigurărilor din România, constatându-se o creștere a numărului de petiții și sesizări înregistrate la ASF. Asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto (RCA) este produsul pentru care se înregistrează cele mai multe petiții, ce vizează în principal nerespectarea prevederilor legislației în domeniu și a normelor Autorității de Supraveghere Financiară/condițiilor contractuale.

Având în vedere cele mai recente evoluții și tendințe de pe piața asigurărilor din România și obiectivele fundamentale ale ASF legate de asigurarea stabilității piețelor supravegheate și protecția consumatorilor, autoritatea a efectuat controale inopinate inclusiv la cele 2 societăți de asigurare cu cele mai mari cote de piață, controale care au relevat o serie de deficiențe și în urma cărora ASF a aplicat sancțiuni.

3. Măsuri implementate pentru îndeplinirea obiectivelor macroprudențiale naționale

Măsurile adoptate pentru limitarea răspândirii pandemiei COVID-19 au vizat în principal distanțarea socială, suspendarea totală sau parțială a activității unor sectoare economice, restricții de deplasare sau închiderea granițelor. Totodată, autoritățile publice au acționat și în vederea susținerii activității economice și pentru asigurarea rezilienței sistemului financiar, cu scopul preservării stabilității financiare.

O particularitate a situației prezente este adoptarea de măsuri fiscale țintite către firmele și persoanele fizice ale căror venituri au fost afectate în acest context. Majoritatea statelor membre au dispus acordarea de ajutor financiar persoanelor care și-au pierdut locurile de muncă și au reglementat posibilitatea amânării plății ratelor la împrumuturi. Pentru sprijinirea companiilor s-au instituit programe de acordare de garanții de stat pentru atragerea de noi credite, amânarea plății taxelor și impozitelor datorate, precum și infuzii de lichiditate pentru salvarea întreprinderilor puternic afectate. Numeroase alte măsuri au fost luate pentru a sprijini sănătatea, educația, precum și turismul.

Criza a determinat un răspuns puternic din partea autorităților de supraveghere micro și macroprudențială. Pe data de 12 martie, Autoritatea Bancară Europeană²⁶ anunța că va amâna până în anul 2021 testul de stres demarat deja din ianuarie 2020, cu scopul de a permite băncilor să acorde prioritate continuității operaționale. De asemenea, le-a fost recomandat autorităților naționale să facă uz de soluțiile de flexibilizare deja existente în cadrul normativ. Autorităților de supraveghere le-a fost recomandat să evite orice măsură care poate conduce la fragmentarea piețelor de finanțare.

Banca Centrală Europeană²⁷ a anunțat în aceeași dată că instituțiile bancare aflate sub supravegherea sa pot folosi toate amortizoarele de capital și lichiditate, în vreme ce acestea vor beneficia totodată și de suspendarea temporară a cerințelor de capital aferente Pilonului II. BCE a subliniat că ia în considerare flexibilitatea operațională în implementarea unor măsuri de supraveghere specifice instituției de credit. În plus, băncilor li se acordă

²⁶ EBA Statement on Actions to Mitigate the Impact of COVID-19 on the EU Banking Sector, 12 martie 2020, și EBA Statement on Dividends Distribution, Share Buybacks and Variable Remuneration, 31 martie 2020.

²⁷ ECB Banking Supervision Provides Temporary Capital and Operational Relief in Reaction to Coronavirus, 12 martie 2020, și Recomandarea BCE din 27 martie 2020 privind distribuirea de dividende pe durata pandemiei COVID-19 și de abrogare a Recomandării BCE/2020/1 (BCE/2020/19) adresată instituțiilor și grupurilor semnificative supravegheate de BCE, precum și autorităților naționale competente și desemnate în ceea ce privește entitățile supravegheate mai puțin semnificative și grupurile supravegheate mai puțin semnificative din cadrul Mecanismului unic de supraveghere.

posibilitatea de a menține indicatorul LCR sub nivelul reglementat de 100 la sută. Autoritățile macroprudențiale din zona euro au notificat relaxări sau reduceri ale amortizoarelor de capital, precum și amânarea sau revocarea unor măsuri anunțate anterior. Suplimentar, la nivel microprudențial, BCE a recomandat entităților și grupurilor semnificative (supravegheate în mod direct), dar și entităților și grupurilor mai puțin semnificative (supravegheate de către autoritățile naționale competente), să nu se angajeze în mod irevocabil în distribuirea dividendelor și să nu efectueze răscumpărări de acțiuni în vederea remunerării acționarilor pentru exercițiile financiare 2019 și 2020. Această recomandare a fost susținută public de către Federația Bancară Europeană, CERS și ABE.

În data de 9 iunie, Parlamentul European a adoptat un pachet de măsuri pentru a facilita creditarea către populație și companii nefinanciare, prin modificarea normelor bancare ale UE, cu scopul de a asigura condiții temporare favorabile pentru bănci și de a atenua impactul economic semnificativ antrenat de pandemie. Noile amendamente aduse Regulamentului privind cerințele de capital au intrat în vigoare începând cu 27 iunie 2020.

Printre măsurile adoptate se numără: (i) amânarea datei de aplicare a amortizorului privind indicatorul de levier cu un an, respectiv până în ianuarie 2023, pentru a permite băncilor să își majoreze potențialul de creditare, (ii) pensionarii sau angajații cu contracte pe perioade nedeterminate vor beneficia de condiții prudențiale mai favorabile, (iii) băncilor le va fi permis să trateze anumite soluții software drept capital propriu – pentru a sprijini accelerarea digitalizării, (iv) măsurile ce vizează lichiditatea întreprinse de băncile centrale vor fi transmise de bănci către economia reală, (v) extinderea cu doi ani a dispozițiilor tranzitorii pentru IFRS 9 și alte măsuri suplimentare pentru asigurarea că băncile pot oferi credite către economia reală și (vi) alinierea cerințelor minime de acoperire pentru creditele neperformante garantate de sectorul public cu cele garantate de către agențiile de credit exportatoare. Pentru a sprijini opțiunile de finanțare în statele membre non-euro care se confruntă cu problemele specifice contextului pandemic, Comisia pentru Afaceri Economice și Monetare a reintrodus dispoziții tranzitorii legate de tratamentul preferențial al obligațiunilor suverane denumite în alte monede decât cele ale statului membru respectiv.

În data de 24 martie 2020, Comitetul de Supraveghere al Băncii Naționale a României a emis un comunicat prin care anunța modul în care băncile și IFN din România trebuie să aplice reglementările în vigoare în contextul pandemiei COVID-19:

- Amânarea la plată²⁸, dictată de situația pandemiei, nu trebuie asociată noțiunii de dificultate financiară a debitorului. Creditul nu este reclasificat, iar banca nu este nevoită să constituie provizioane pe sumele datorate. Totuși, în situația în care o instituție de credit negociază o măsură de amânare a plății, nelegată de contextul pandemiei COVID-19, operațiunea va fi clasificată drept restructurare.

²⁸ Guvernul a adoptat o serie de facilități de susținere a debitorilor, persoane fizice și juridice, care se confruntă cu dificultăți de plată prin intermediul OUG nr. 37/2020.

- Utilizarea temporară a amortizoarelor de capital constituite până la acel moment, pentru a sprijini băncile în rolul lor de suport al economiei reale, măsura fiind condiționată de nedistribuirea de dividende. Măsuri de flexibilizare a cerințelor de capital au fost implementate în alte 10 state la nivelul UE²⁹.
- Neîncadrarea temporară în nivelul minim al indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR), pentru a permite băncilor să asigure un nivel suficient de lichiditate pentru firme și populație, măsurile fiind condiționate de nedistribuirea de dividende. Neîncadrarea temporară în cerințele privind indicatorii de lichiditate este permisă în alte 12 state din UE²⁹.

3.1. Măsuri macroprudențiale adoptate la nivel european pe parcursul anului 2020

La nivelul Spațiului Economic European (SEE), politica macroprudențială a fost utilizată intensiv în anul 2020, ca parte integrantă a instrumentarului de politici aflate la dispoziția decidenților de politici, cu scopul de a diminua efectele negative ale pandemiei COVID-19 asupra sistemului financiar și economiei reale (Grafic 3.1). Unicitatea șocului indus de pandemie, din perspectiva naturii ciclice sau structurale a riscului sistemic rezultat, a determinat eliberarea rezervelor de capital anticiclice constituite pe parcursul ultimilor ani, dar și recalibrarea amortizoarelor structurale (amortizoarele SyRB și O-SII) în unele state europene (Grafic 3.2). Alte instrumente utilizate fac parte din categoria celor pentru monitorizarea lichidității, celor adresate debitorilor (limite privind gradul de îndatorare sau raportul între credit și garanții) sau extensii ale măsurilor de flexibilitate implementate în anii precedenți.

Conform informațiilor raportate către CERS, 24 de state din regiunea SEE au luat măsuri macroprudențiale în 2020, în funcție de contextul macrofinanciar specific și de amploarea șocului indus de pandemia COVID-19, tendința generală fiind de relaxare a cerințelor și limitelor impuse (Tabel 3.1). Principalele argumente furnizate pentru recalibrarea instrumentelor se referă la necesitatea de a susține sectorul bancar pentru a evita întreruperi în procesul de finanțare a economiei reale și de facilita accesul la finanțare pentru companii și populație, în condițiile în care pandemia COVID-19 a avut un impact semnificativ asupra poziției financiare a acestor sectoare. Totuși, o serie de state au implementat măsuri restrictive cu scopul de a diminua anumite riscuri sistemice specifice sau au recalibrat amortizoarele structurale pentru a se conforma cu intrarea în vigoare a prevederilor CRD V (Norvegia, Marea Britanie). Amplearea eliberării rezervelor de capital macroprudențiale variază, în principal, în funcție de poziția geografică, țările din

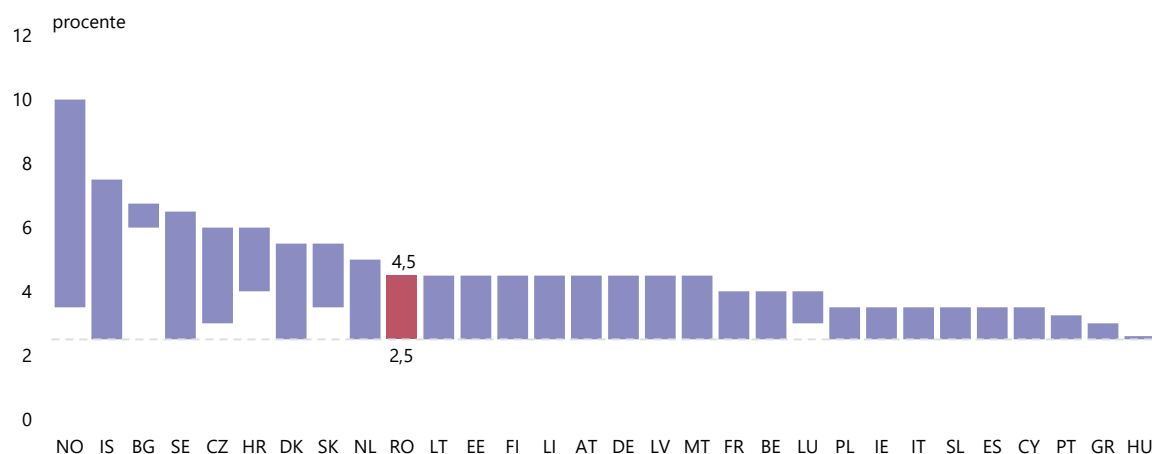
²⁹ Conform informațiilor colectate de CERS privind măsurile prudențiale și cele fiscale cu impact asupra sistemului financiar implementate în UE ca răspuns la impactul pandemiei COVID-19.

Country	2019	2019 (reciprocitate)	2020
NO	0	3	7
FR	0	2	7
BE	1	3	2
HU	2	2	2
CZ	1	0	4
MT	4	0	1
DK	3	1	1
HR	1	2	2
NL	1	1	3
PT	0	1	3
LV	4	0	0
SK	2	0	1
SE	1	1	1
SI	2	0	1
LT	1	1	1
DE	1	1	1
EE	1	1	1
IE	0	2	0
IS	1	0	1
BG	1	0	1
LU	1	0	1
FI	2	0	0
LI	1	0	1
AT	1	0	1
PL	0	0	1
RO	0	0	0

procente

Categorie	Procent
CCyB	13
DSTI	3
SyRB	7
LTV	4
DTI	5
măsuri privind lichiditatea	4
ponderile de risc	4
scadența creditelor	4
O-SII	3
alte	1

Grafic 3.3. Amortizorul de capital combinat aplicabil în ianuarie 2021 – comparație la nivel european



Notă: În cazul României, amortizorul de capital pentru riscul sistemic structural a fost calculat luând în considerare valoarea maximă dintre amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII) și amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SyRB).

Sursa: CERS, *A Review of Macroprudential Policy in the EU in 2020*

O analiză comparativă a nivelului amortizorului combinat arată faptul că, în urma relaxării cerințelor macroprudențiale adoptate în 2020 pe fondul pandemiei COVID-19, România a urcat din a doua treime a clasamentului în 2019 în prima treime, având în vedere faptul că până la momentul redactării *Raportului*, cerințele de capital macroprudențiale se plasau la același nivel cu cel din anul precedent (Grafic 3.3).

3.2. Măsurile macroprudențiale adoptate în România pe parcursul anului 2020

3.2.1. Amortizoarele de capital

În ceea ce privește contextul specific României, sectorul bancar a intrat în această criză pregătit, din punct de vedere al rezervelor de capital și lichiditate, să poată gestiona efectele unui șoc de intensitate medie sau chiar puternică asupra economiei. Comparativ cu debutul precedentei crize financiare, nivelul de capital al băncilor românești este mult mai ridicat, această evoluție datorându-se și implementării cadrului politicii macroprudențiale privind constituirea amortizoarelor de capital, mai exact:

- Amortizorul de conservare a capitalului (CCoB) aplicabil tuturor băncilor din sistem în scopul stabilirii unei capacități de bază pentru absorbția pierderilor, care să permită continuarea procesului de furnizare a serviciilor financiare către economia reală în perioadele dificile. În prezent acest amortizor se situează la nivelul de 2,5 la sută din valoarea totală a expunerilor la risc.
- Amortizorul anticiclic de capital (CCyB) are ca scop creșterea rezilienței sectorului bancar la pierderile potențiale induse de o creștere excesivă a creditării, acționând în sensul netezirii ciclului financiar. În prezent, acest amortizor este la nivelul de zero

la sută; menținerea CCyB la acest nivel se datorează atât absenței creșterii excesive a creditării, cât și deciziei CNSM de a nu pune presiune pe sectorul bancar în a constitui capital suplimentar, în contextul actualei crize sanitare.

- Amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică (O-SII) are ca scop evitarea hazardului moral generat de cele mai mari bănci din sistem. În prezent, asupra băncilor cărora este aplicat (băncile de importanță sistemică), acest amortizor ia valori între 1 și 2 la sută din valoarea totală a expunerilor la risc.
- Amortizorul de capital pentru risc sistemic (SyRB) a fost introdus de către Banca Națională a României, la recomandarea CNSM, în scopul de a aborda dimensiunea sistemică a creditelor neperformante. În prezent, nivelul acestui amortizor este cuprins între zero și 2 la sută din valoarea totală a expunerilor la risc, în funcție de nivelul ratei creditelor neperformante, dar și al gradului de acoperire cu provizioane.

Prin aplicarea măsurilor de flexibilizare, sectorul bancar românesc poate utiliza capital în valoare de 10,7³⁰ miliarde lei pentru sprijinirea economiei. Un alt aspect important este acela că pe lângă fondurile proprii menținute pentru acoperirea cerinței globale de capital (prag OCR), instituțiile de credit dispun și de rezerve voluntare semnificative în valoare de 18,6 miliarde lei, care reprezintă 8 la sută din valoarea activelor ponderate la risc. În plus, sectorul bancar a înregistrat la finalul anului 2020 un profit de aproximativ 4,5 miliarde lei (reprezentând 1,9 la sută din activele ponderate la risc), resurse ce ar putea fi încorporate în fondurile proprii ținând cont că instituțiilor de credit le este recomandat să nu distribuie capital sub formă de dividende cel puțin până în septembrie 2021.

3.2.1.1. Amortizorul anticiclic de capital

Cadrul de implementare a instrumentului macroprudențial

O importanță deosebită în descrierea contextului macroeconomic al unui stat o au conceptele ciclu de afaceri și ciclu financiar. Istoria economică recentă a confirmat faptul că evoluțiile ciclice de amplitudine ridicată pot accentua severitatea episoadelor de criză. În acest caz, identificarea la timp a fiecărui stadiu concomitent cu stabilirea măsurilor macroprudențiale adecvate devine o necesitate. Printre cele mai importante instrumente macroprudențiale ce pot fi utilizate se numără amortizorul anticiclic de capital (CCyB), al cărui rol este acela de a combate potențialul risc sistemic ce ar putea apărea pe filiera ciclică a evoluției creditului din economie.

Cadrul de implementare a amortizorului anticiclic de capital se bazează pe Recomandarea Comitetului European pentru Risc Sistemic CERS/2014/1 cu privire la orientări privind stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital prin intermediul căreia a fost stabilită o abordare comună de implementare a acestui instrument macroprudențial la nivel european. Recomandarea CERS/2014/1 este compusă din 4 subrecomandări, prezentate pe larg în Tabelul 3.2.

³⁰ Calcule realizate pe baza datelor raportate la nivel individual.

Tabel 3.2. Subrecomandările cuprinse în Recomandarea CERS/2014/1

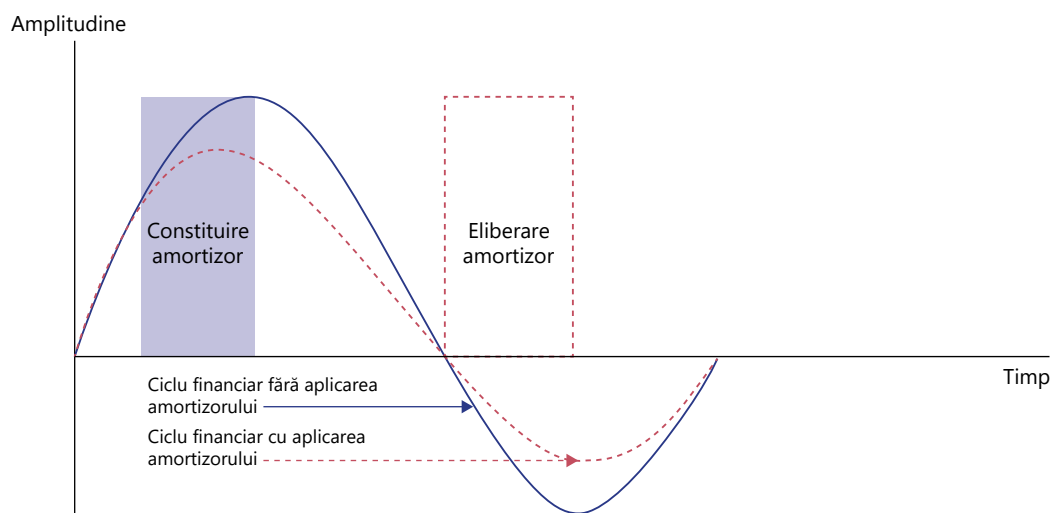
Subrecomandarea	Conținut subrecomandare
A	Principiile ce trebuie respectate de către autoritățile desemnate atunci când evaluează și stabilesc ratele adecvate ale amortizorului anticiclic de capital aplicabile în statele membre
B	Orientări cu privire la măsurarea și calcularea abaterii ponderii creditului în PIB, calcularea ratei de referință a amortizorului și referențialul pentru amortizoare
C	Orientări cu privire la variabilele care indică acumularea de riscuri la nivelul sistemului asociată cu perioadele de creștere excesivă a creditării
D	Orientări privind variabilele care indică faptul că amortizorul trebuie menținut, redus sau eliberat în întregime

Sursa: CERS

Modul în care s-a realizat implementarea Recomandării CERS 2014/1 cu privire la orientări privind stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital de către statele membre ale Uniunii Europene a fost analizat de Comitetul European pentru Risc Sistemic în luna mai 2019. Evaluarea a fost realizată pornind de la analiza particulară a nivelului de conformare cu fiecare dintre cele patru subrecomandări. În cadrul acestui proces de evaluare, România a obținut calificativul maxim *Fully Compliant* pentru subrecomandările A, B și C. În cazul subrecomandării D, o mare parte a statelor membre, printre care se numără și România, au primit calificativul *Sufficiently Explained*, întrucât de la momentul implementării și până la momentul evaluării CCyB rămăsese la nivelul de zero la sută, nefiind necesară elaborarea unei metodologii de reducere sau de eliberare a acestui amortizor. Prin cumularea rezultatelor obținute la evaluarea celor patru subrecomandări, România a obținut calificativul maxim *Fully Compliant* pentru implementarea întregii Recomandări CERS 2014/1. În ianuarie 2020, Banca Națională a României a publicat Caietul de studii nr. 50 – Implementarea amortizorului anticiclic de capital (CCyB) în România. Acesta prezintă cadrul european de implementare a amortizorului CCyB, împreună cu metodologia de introducere, dar și cea de menținere, reducere sau eliberare a acestuia, aplicată la nivel național. Prin completarea metodologiei pentru decizia de menținere, reducere sau eliberare a amortizorului anticiclic, inclusă în acest studiu, se realizează conformarea cu subrecomandarea D, care va conduce la reevaluarea calificativului și obținerea nivelului maxim de conformare (*Fully Compliant*).

Prin intermediul instrumentului CCyB se asigură îndeplinirea obiectivului intermediar al politicii macroprudențiale cu privire la reducerea și prevenirea creșterii excesive a creditării și a îndatorării. Pe lângă amortizorul anticiclic de capital, alte instrumente utilizate pentru îndeplinirea aceluiași obiectiv intermediar sunt limitele privind gradul de îndatorare (DSTI) și limitele privind raportul între credite și garanții (LTV). Toate acestea au un rol important în diminuarea amplitudinii evoluției ciclului financiar, precum și în consolidarea rezilienței sectorului bancar față de pierderi potențiale generate de dinamica nefavorabilă a ciclului financiar.

Figura 3.1. Mecanismul de constituire și eliberare a amortizorului anticiclic de capital



Sursa: CERS, *Flagship Report on Macro-prudential Policy in the Banking Sector*

După cum reiese și din denumirea instrumentului, CCyB are un puternic rol anticiclic, fiind constituit în perioadele de expansiune a ciclului financiar, perioade în care sunt resimțite creșteri semnificative ale nivelului creditului din economie. În perioadele de contracție a ciclului financiar, perioade în care creditul din economie are o dinamică descendentă, este recomandată reducerea sau chiar eliberarea completă a CCyB (Figura 3.1). Prin creșterea semnificativă a creditului, se înțelege înregistrarea unui nivel care se situează în zona superioară a tendinței sale pe termen lung (tendința pe termen lung nu este direct observabilă, astfel că în practică sunt utilizate metode cantitative pentru estimarea acesteia). În privința efectelor, majorarea amortizorului duce la creșterea cerințelor de capital și la scăderea ofertei de credite din partea sectorului bancar (în cazul în care instituțiile de credit nu dispun de rezerve voluntare pentru conformarea cu noile cerințe), în timp ce diminuarea amortizorului are un efect opus. Prin urmare, utilizarea acestui amortizor duce la netezirea ciclului creditului, prin constituirea de rezerve în perioadele de expansiune și utilizarea lor în perioadele de contracție pentru a susține finanțarea economiei reale.

Amortizorul anticiclic de capital reprezintă un instrument important care vizează riscurile specifice pieței creditului, însă pe lângă acesta CERS recomandă și utilizarea altor instrumente, care implementate concomitent ar putea conduce la creșterea gradului de eficacitate. Printre acestea se numără: (i) cerințele de capital la nivel sectorial, (ii) efectul de pârghie macroprudențial, (iii) pragurile privind raportul împrumuturi/garanții (LTV), precum și (iv) pragurile privind raportul împrumuturi/venituri (LTI) și raportul între serviciul datoriei și venituri (DSTI). În mod similar cu amortizorul CCyB, primele două categorii reprezintă instrumente care se adresează cu precădere băncilor, în timp ce ultimele două reprezintă instrumente care se adresează debitorilor. Un element important care diferențiază amortizorul CCyB de celelalte instrumente menționate îl reprezintă predictibilitatea impunerii măsurii adoptate de CNSM conferită de termenul pentru implementarea unei măsuri de modificare a ratei acestuia care este de 12 luni de la data la care a fost anunțată pe *site-ul* CNSM.

Experiența la nivelul UE

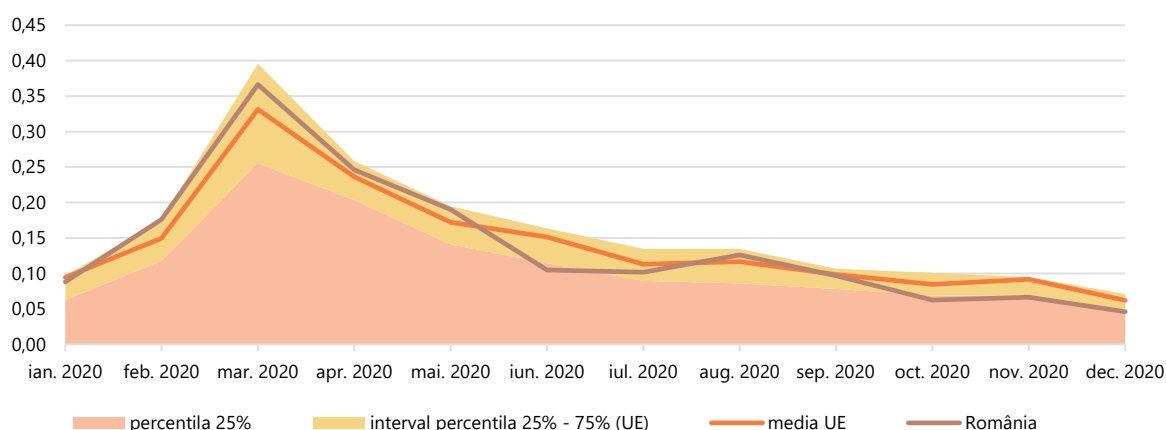
Anul 2020 va rămâne cunoscut în istoria economică pentru efectele pandemiei COVID-19 asupra economiei globale, inclusiv asupra evoluției ratelor amortizorului anticiclic de capital. Din perspectiva utilizării CCyB ca instrument macroprudențial, în perioadele în care există turbulențe economice (Grafic 3.4), rata amortizorului trebuie redusă sau chiar eliberată complet pentru a oferi un stimulent direct sectorului bancar și economiei reale. Recesiunea severă indusă de pandemia COVID-19 a demonstrat necesitatea adoptării unor măsuri în acest scop, fiind, totodată, primul episod de acest gen de la introducerea instrumentului macroprudențial.

Ca urmare a incertitudinilor semnificative privind evoluția viitoare a economiei, cu perspective de scădere semnificativă, statele membre care au activat amortizorul CCyB pe parcursul anilor trecuți au acționat în sensul reducerii ratelor aplicabile ale acestuia pentru expunerile din jurisdicțiile lor (Graficele 3.5 și 3.6).

Pe parcursul anului 2020, dintre cele 30 de state ale Spațiului Economic European, 12 și-au diminuat rata amortizorului CCyB aplicată/planificată pentru acest an, astfel, două treimi au eliberat complet amortizorul – Belgia, Danemarca, Franța, Germania, Islanda, Irlanda, Lituania și Suedia, iar o treime au recalibrat amortizorul CCyB în scădere, menținându-l însă la un nivel pozitiv – Bulgaria, Cehia, Norvegia și Slovacia.

Cea mai însemnată modificare a fost realizată de Suedia care a scăzut rata amortizorului de la nivelul maxim de 2,5 la sută la zero la sută. Principalul motiv care a determinat această modificare se leagă de faptul că deși aversiunea la risc a crescut în urma intensificării incertitudinilor generate de pandemia COVID-19, atât companiile, cât și populația au

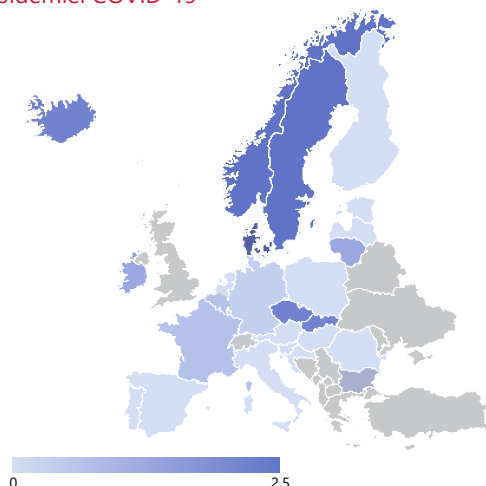
Grafic 3.4. Evoluția indicatorului de stres financiar (CLIFS), estimat de BCE pentru statele membre ale UE



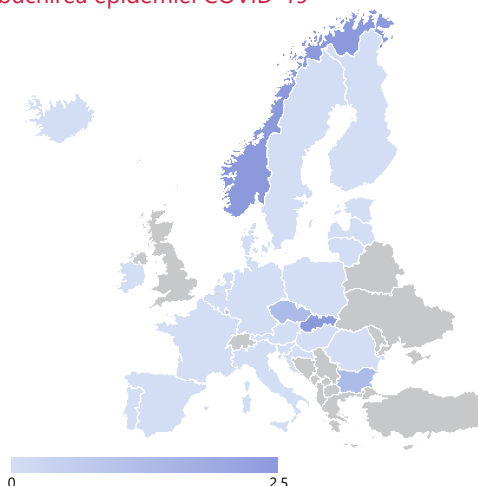
Notă: CLIFS (Country Level Index of Financial Stress) este un indice compozit care măsoară nivelul de stres financiar pornind de la trei segmente ale pieței financiare: piețele de acțiuni, piețele de obligațiuni și piețele valutare. Pentru detalii metodologice a se vedea Duprey T. și Klaus B., „Dating Systemic Financial Stress Episodes in the EU Countries”.

Sursa: BCE

Grafic 3.5. Rata CCyB în țările SEE înainte epidemiei COVID-19



Grafic 3.6. Rata CCyB în țările SEE după izbucnirea epidemiei COVID-19



Notă: Rata CCyB înainte epidemiei se referă la nivelul anunțat de statele membre. Datele pentru rata CCyB de după izbucnirea epidemiei COVID-19 sunt cele aplicate în ianuarie 2021.

Sursa: CERS

În continuare nevoie să se împrumute în scopul realizării producției, investițiilor și al consumului. În acest context, în data de 16 martie 2020, autoritatea macroprudențială din Suedia a hotărât diminuarea ratei CCyB, măsură prin care, cerințele de capital din cadrul sectorului bancar suedez au fost reduse cu aproximativ 45 miliarde SEK, fiind astfel oferit un stimulent instituțiilor de credit pentru a-și continua fără probleme procesul de creditare. Cea de-a doua modificare, ca ordin de mărime, a fost implementată de Danemarca și Islanda care au diminuat rata CCyB de la nivelul de 2 la sută până la cel de zero la sută. Trebuie menționat faptul că ambele state au luat această măsură deși indicatorul standard Basel privind deviația creditului bancar în PIB avea valori negative. Situația este justificată de faptul că în mod special în perioade în care se manifestă șocuri macroeconomice puternice, amortizorul poate fi calibrat în baza unor indicatori adiționali. Cea de-a treia modificare, ca ordin de mărime, este reprezentată de o scădere a ratei amortizorului cu 1,5 puncte procentuale, avută în vedere de Cehia și Norvegia, în timp ce restul statelor au diminuat rata amortizorului cu cel mult 1 punct procentual (Tabel 3.3).

Tabel 3.3. Ratele CCyB planificate și cele aplicate în anul 2020 în statele SEE

Țara	Rata CCyB (%) planificată a se aplica în anul 2020	Rata CCyB (%) la finalul anului 2020	Diferența (puncte procentuale)
Austria	0	0	0
Belgia	0,5	0	0,5
Bulgaria	1,5	0,5	1
Croația	0	0	0
Cipru	0	0	0
Cehia	2	0,5	1,5
Danemarca	2	0	2
Estonia	0	0	0
Finlanda	0	0	0

– continuare –

Țara	Rata CCyB (%) planificată a se aplica în anul 2020	Rata CCyB (%) la finalul anului 2020	Diferența (puncte procentuale)
Franța	0,5	0	0,5
Germania	0,25	0	0,25
Grecia	0	0	0
Ungaria	0	0	0
Islanda	2	0	2
Irlanda	1	0	1
Italia	0	0	0
Letonia	0	0	0
Liechtenstein	0	0	0
Lituania	1	0	1
Luxemburg	0,5	0,5	0
Malta	0	0	0
Olanda	0	0	0
Norvegia	2,5	1	1,5
Polonia	0	0	0
Portugalia	0	0	0
România	0	0	0
Slovacia	2	1	1
Slovenia	0	0	0
Spania	0	0	0
Suedia	2,5	0	2,5
Media SEE	0,6	0,1	0,5

scădere ≤0,5pp scădere 1pp scădere 1,5pp scădere 2pp scădere 2,5pp

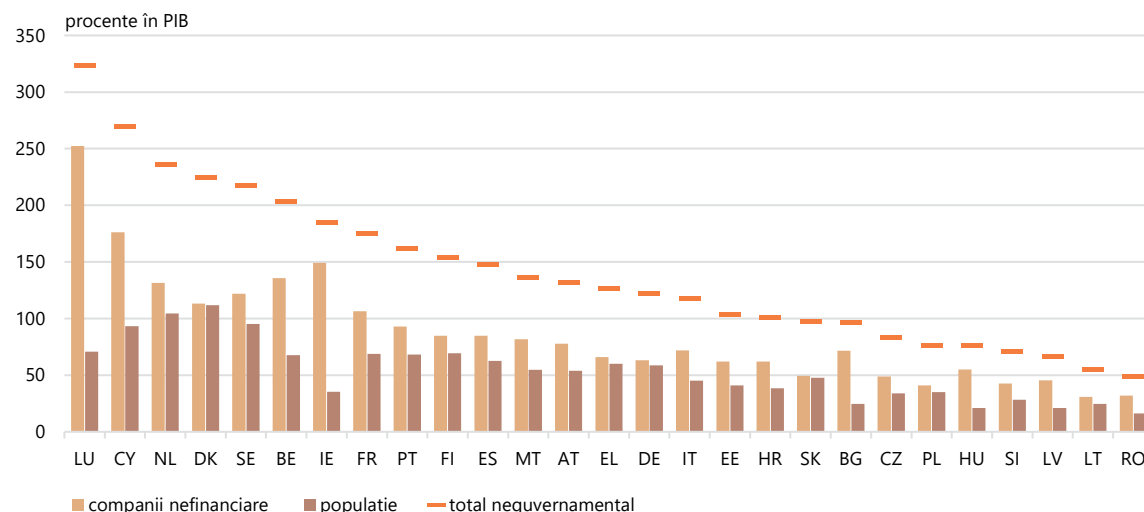
Notă: Rata CCyB planificată a se aplica în anul 2020 se referă la nivelul anunțat de statele membre.

Sursa: CERS

La finalul anului 2020, doar 5 dintre cele 30 de state ale Spațiului Economic European mai aveau amortizorul CCyB activat, respectiv Bulgaria, Cehia, Luxemburg, Norvegia și Slovacia. Nivelul maxim se înregistrează în Norvegia și Slovacia, ambele state menținând un amortizor de 1 la sută, în timp ce Bulgaria, Luxemburg și Cehia au păstrat un nivel de 0,5 la sută.

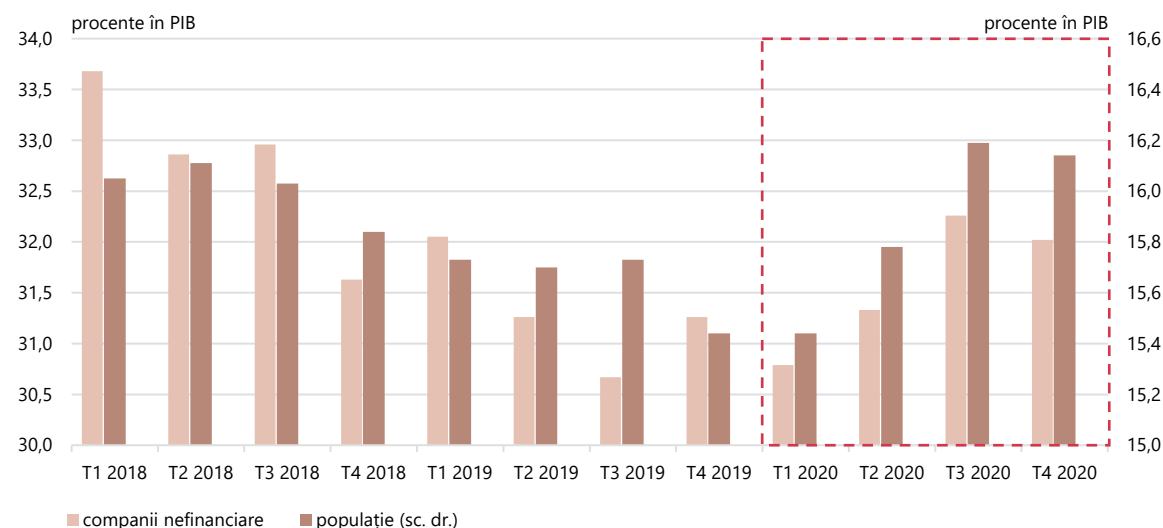
În conformitate cu Recomandarea CERS/2014/1 cu privire la orientări privind stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, indicatorul care ar trebui să ofere fundamentarea deciziilor de modificare a amortizorului anticiclic de capital este deviația ponderii creditului în PIB de la tendința sa pe termen lung, deviație cunoscută și sub denumirea de indicatorul Basel. Din punct de vedere metodologic, pentru determinarea acestui indicator este necesar calculul tendinței pe termen lung a ponderii creditului în PIB utilizându-se filtrul Hodrick-Prescott, printr-o metodă recursivă estimată unilateral cu un parametru de netezire ce corespunde ipotezei unui ciclu financiar lung. În plus față de acest indicator standard, cele mai multe state europene monitorizează în permanență un set de indicatori adiționali în procesul de fundamentare a deciziilor de recalibrare a amortizorului. Un exemplu în acest

Grafic 3.7. Ponderea creditului bancar în PIB în statele membre ale UE (T4 2020)



Sursa: BCE

Grafic 3.8. Dinamica creditului bancar în PIB pe parcursul ultimilor 3 ani în România



Sursa: BCE

sens reprezintă chiar Norvegia, pentru care factorii principali luați în considerare pentru actualizarea ratei amortizorului sunt: (i) dezechilibrele financiare, care sunt analizate pentru a evalua riscul sistemic ciclic ce poate declanșa sau amplifica o recesiune; (ii) accesul la credit, este analizat pentru a evalua dacă este necesară reducerea ratei amortizorului, pentru ca populația, dar și companiile nefinanciare care sunt solvabile, să poată avea acces la împrumuturi; (iii) capacitatea băncilor de a absorbi pierderile, astfel nivelul CCyB este setat așa încât băncile să dețină capital suficient pentru a acoperi pierderile în timpul unei perioade de recesiune; (iv) efectele unei modificări a cerinței de capital asupra băncilor și asupra economiei reale³¹.

³¹ A framework for Advice on the Countercyclical Capital Buffer, Norges Bank Papers, No 4, Norges Bank, 2019, pp. 7-8.

Indicatorii adiționali diferă de la un stat la altul, fiind adaptați la particularitățile economiei naționale așa încât să poată semnaliza potențialele situații de creștere excesivă a creditării. O imagine clară privind nivelul creditării în cadrul statelor membre este ilustrată în Graficul 3.7, iar în Graficul 3.8 este reprezentată dinamica creditului bancar (raportat la PIB) la nivelul României.

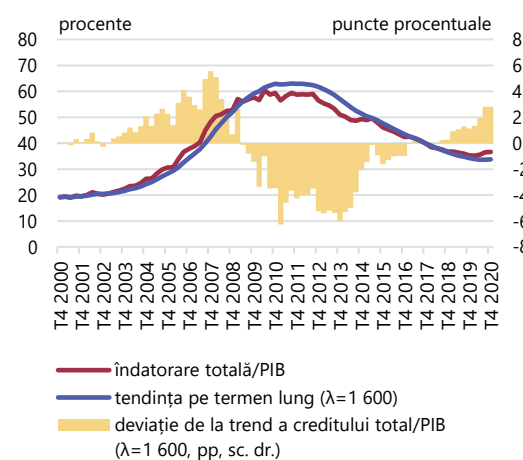
Pe parcursul anului 2020, cea mai mare parte dintre deciziile de diminuare a ratei amortizorului au fost fundamentate în baza unor informații și analize conexe, ce ofereau semnale mai clare decât indicatorul Basel privind amplitudinea ciclului financiar. Această situație ilustrează faptul că, deși indicatorul standard oferă informații relevante cu privire la evoluțiile recente de pe piața creditului, totuși, în situații de turbulențe economice puternice, indicatorii adiționali sunt cei ale căror rezultate contează decisiv în procesul decizional.

Implementarea amortizorului anticiclic de capital în România

Analiza privind calibrarea amortizorului anticiclic de capital este realizată trimestrial, iar rezultatele acesteia sunt înaintate spre a fi discutate în cadrul ședințelor Consiliului general al Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială, în calitate de autoritate macroprudențială. În cadrul ședinței, CNSM emite o recomandare adresată Băncii Naționale a României prin intermediul căreia este menționată rata amortizorului anticiclic de capital, dar și acțiunile ulterioare ce trebuie realizate de către BNR, în calitate de autoritate competentă, responsabilă de supravegherea sectorului bancar.

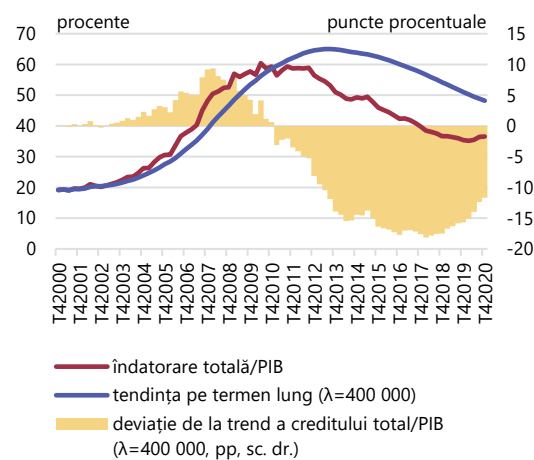
Pentru fundamentarea deciziilor privind nivelul amortizorului CCyB este calculat un set de indicatori recomandați de către Comitetul de la Basel, adaptați pentru a reflecta particularitățile sectorului bancar românesc, doi dintre cei mai importanți sunt indicatorul standard Basel și indicatorul Basel alternativ. Diferența dintre cei doi este dată de

Grafic 3.9. Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România, în ipoteza unui ciclu financiar scurt (Indicator alternativ)



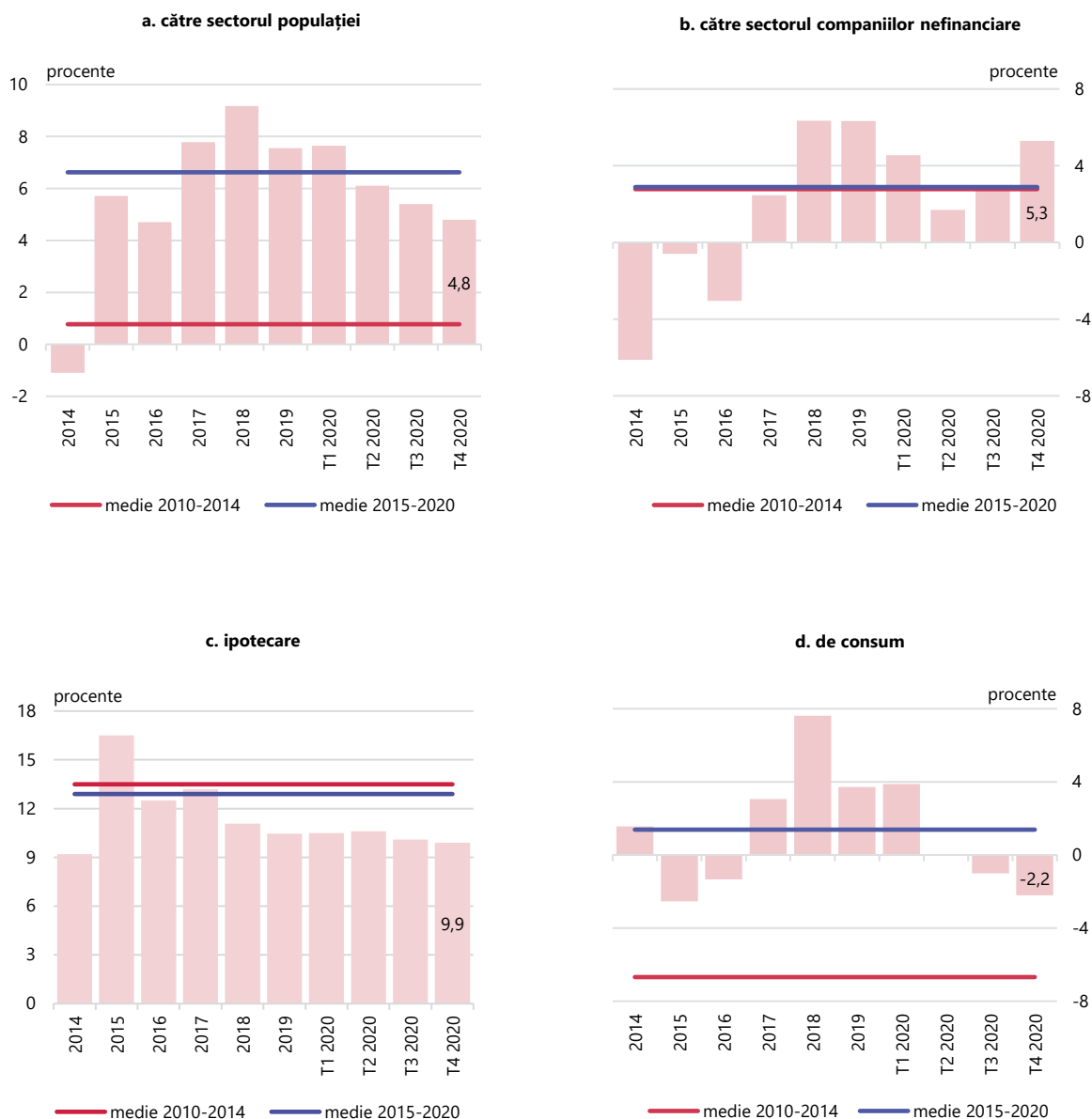
Sursa: BNR, INS, calcule BNR

Grafic 3.10. Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România, în ipoteza unui ciclu financiar lung (Indicator Basel)



Sursa: BNR, INS, calcule BNR

Grafic 3.11. Creșterea anuală nominală a creditării

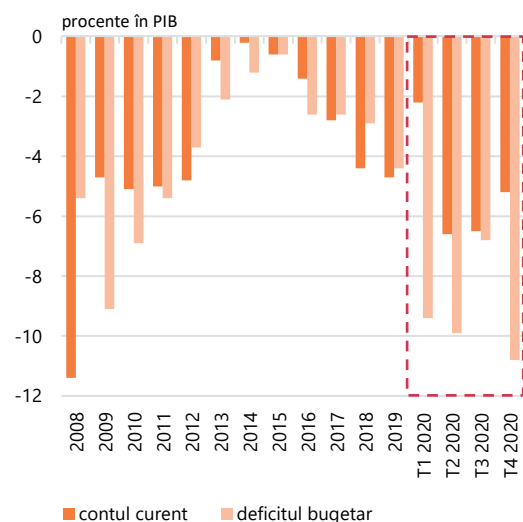


Sursa: BNR

parametrul de netezire (*lambda*) care în cadrul primei situații este setat la nivelul de 400 000, corespunzător pentru o economie dezvoltată cu cicluri financiare lungi, în timp ce indicatorul alternativ este setat la nivelul de 1 600, corespunzător unui ciclu financiar semnificativ mai scurt, caracteristic economiei naționale.

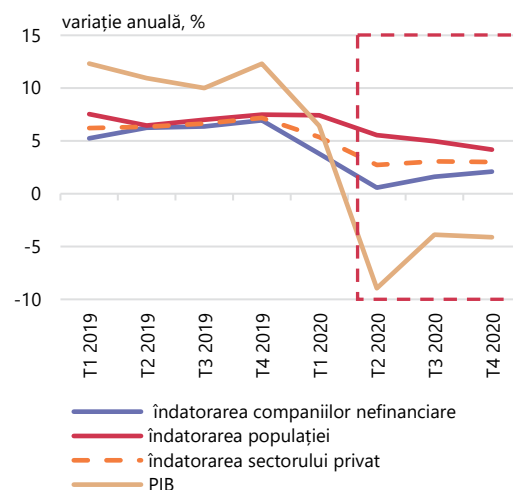
Rezultatele ultimelor evaluări ale amortizorului anticiclic de capital, având la bază datele de la 31 decembrie 2020, arată că deviația de la tendința pe termen lung a îndatorării totale în ipoteza unui ciclu financiar scurt se situează la nivel de 2,79 puncte procentuale (Grafic 3.9). În schimb, prin utilizarea indicatorului standard ce pornește de la ipoteza unui ciclu financiar lung, această deviație a îndatorării totale se situează la nivelul de -11,65 puncte procentuale (Grafic 3.10). Descompunerea ciclului creditului pe componente indică menținerea deviației

Grafic 3.12. Evoluția deficitelor gemene



Sursa: Eurostat

Grafic 3.13. Dinamica anuală a creditării și cea a produsului intern brut



Sursa: BNR, INS

de la tendința pe termen lung la valori pozitive, atât în situația creditării totale acordate populației (0,76 puncte procentuale), cât și în ceea ce privește creditarea companiilor (2,03 puncte procentuale).

Pe lângă indicatorii privind deviația creditului de la tendința pe termen lung, fundamentarea deciziei se bazează pe un set de indicatori suplimentari precum: îndatorarea sectorului privat, îndatorarea totală a populației, îndatorarea totală a companiilor nefinanciare (Grafic 3.11), dar și pe un set de indicatori structurali precum cei privind: piața imobiliară, situația financiară a sectorului bancar, standardele de creditare dar și cadrul macroeconomic.

În anul 2020, fiecare analiză trimestrială privind recalibrarea a concluzionat faptul că amortizorul CCyB trebuie menținut la nivelul de zero la sută. Această decizie este motivată în mare parte de incertitudinea semnificativă generată de pandemia COVID-19, iar pe de altă parte, de faptul că indicatorul Basel s-a situat pe tot parcursul anului în palier negativ, fără să ofere semnale de creștere excesivă a îndatorării. Totuși, trebuie menționat faptul că pe parcursul anului 2020, indicatorul Basel adițional și-a continuat evoluția în teritoriul pozitiv, această situație fiind determinată în principal de faptul că dinamica creditării a fost mai scăzută decât cea a produsului intern brut, ca urmare a efectelor economice ale pandemiei COVID-19 (Grafic 3.13).

O altă direcție ce ar putea să ofere semnale privind conturarea unui episod de creditare excesivă este piața imobiliară rezidențială. O creștere semnificativă a acestui sector al economiei se răsfrânge puternic și destul de rapid și pe piața creditului. În acest sens, trebuie menționat faptul că rata de creștere anuală a prețului proprietăților imobiliare și-a continuat traiectoria în teritoriul pozitiv pe parcursul primelor trei trimestre din 2020. Ultimele date disponibile pentru această rată se situează la nivelul de 2,27 la sută, la septembrie 2020, în timp ce pe parcursul celui de-al doilea trimestru același indicator s-a situat la nivelul de 6,55 la sută, ambele valori fiind sub pragul de semnal propus de Comisia Europeană de 10 la sută.

În calibrarea amortizorului CCyB este luată în considerare și situația cadrului macroeconomic național. În această direcție, incertitudinea generată de răspândirea infecției cu noul coronavirus a fost resimțită puternic, în mod special pe filiera deficitelor gemene. Astfel, la finalul celui de-al patrulea trimestru al anului 2020, deficitul de cont curent atinsese nivelul de 5,2 la sută, în timp ce deficitul bugetar se plasase la un nivel de 10,8 la sută, conform datelor Eurostat. Dinamica celor doi indicatori este ilustrată în Graficul 3.12.

3.2.1.2. Amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică

Pentru limitarea impactului potențialelor externalități negative antrenate de instituțiile de dimensiuni mari și a riscurilor mai ridicate pe care le proiectează asupra stabilității financiare, din motive ce țin de structura și rolul acestora în dinamica economică, cadrul de reglementare al politicii macroprudențiale prevede aplicarea amortizorului de capital adresat altor instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII) atunci când este vorba de instituții al căror impact predominant se manifestă la nivel național, în vreme ce pentru băncile a căror mărime, acoperire și operațiuni transfrontaliere sunt semnificative și a căror eventuale probleme ar putea radia către întreg sistemul financiar internațional se aplică amortizorul pentru instituții de importanță sistemică globală (amortizorul G-SII).

Anul 2020 a fost marcat, în principal, de răspândirea puternică a virusului SARS-CoV-2 și de încercările autorităților de a limita la maximum viteza de infectare și supraaglomerarea unităților spitalicești, inclusiv prin impunerea unor restricții legate de desfășurarea unor activități economice, măsuri care au avut un impact semnificativ asupra evoluției produsului intern brut, veniturilor populației și bilanțului companiilor nefinanciare.

Deși amortizorul O-SII este construit să se adrese unor riscuri diferite față de amortizorul anticiclic de capital, în contextul pandemiei, unele state au considerat oportună eliberarea acestuia, în condițiile în care nu exista deja o rată a amortizorului anticiclic de capital mai mare de zero – oferind o soluție pe termen scurt pentru alimentarea cu lichiditate suplimentară a economiei reale. Pe de altă parte, CERS subliniază că eliberarea amortizoarelor O-SII sau SyRB poate să contribuie la creșterea riscurilor structurale pentru care au fost gândite.

Banca Națională a României, în calitate de autoritate de supraveghere sectorială, a decis să permită băncilor să utilizeze temporar (până la o dată ce va fi comunicată ulterior) amortizoarele de capital anterior constituite (inclusiv amortizorul O-SII), cu menținerea respectării cerințelor prevăzute de cadrul legal pentru aceste flexibilizări. Adaptarea la noile condiții a amortizoarelor de capital sprijină băncile în a-și menține rolul de suport al economiei reale.

Aplicarea unui amortizor de capital de tip O-SII urmărește mai multe obiective, precum: (i) majorarea capacității instituțiilor sistemice de a absorbi potențiale pierderi generate de activitatea bancară, (ii) o probabilitate mai scăzută de manifestare a dificultăților financiare

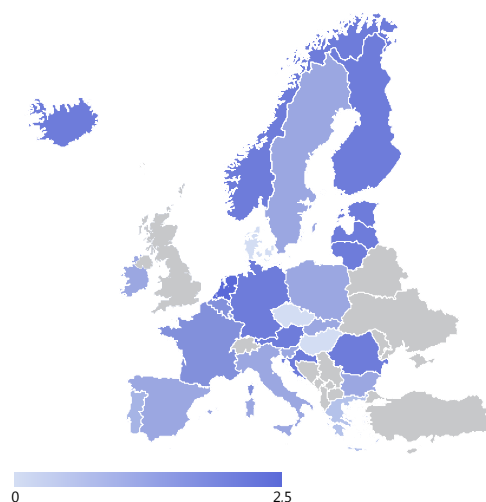
în cazul băncilor sistemice, (iii) diminuarea impactului potențial al episoadelor de stres cu care s-ar putea confrunta băncile mari, (iv) acumularea unei rezerve de capital care să alimenteze și să compenseze procesul de intermediere financiară în perioade de încetinire a ciclurilor economice și financiare și (v) corectarea avantajelor inerente pe care le presupune calitatea de instituție financiară „prea mare pentru a intra în faliment” (*too big too fail*), asigurându-se un tratament egal în piață al instituțiilor de credit.

Experiența la nivelul UE

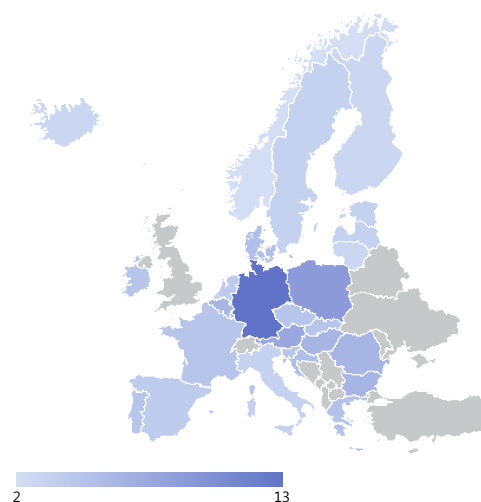
Identificarea instituțiilor de importanță sistemică este bazată pe o metodologie comună la nivel european, elaborată de Autoritatea Bancară Europeană prin Ghidul privind criteriile de stabilire a condițiilor de aplicare a art. 131 (3) din Directiva 2013/36/UE (CRD) în ceea ce privește evaluarea altor instituții de importanță sistemică³².

Metodologia ABE armonizează cerințele de comparabilitate și transparență a procesului de evaluarea a instituțiilor de importanță sistemică, desfășurat la nivelul fiecărui stat membru, cu nevoia de a surprinde particularitățile sistemelor financiare naționale, oferind statelor membre posibilitatea de a identifica suplimentar instituții financiare eligibile, prin utilizarea unui set de indicatori opționali, astfel încât să fie surprinse cât mai fidel legăturile dintre elementele sistemului financiar și economia reală. Toate statele membre ale UE raportează la CERS rezultatele evaluărilor anuale.

Grafic 3.14. Rata maximă a O-SII în țările SEE



Grafic 3.15. Numărul de instituții O-SII în statele SEE



Sursa: CERS

³² Versiunea în limba română a Ghidului ABE privind criteriile de stabilire a condițiilor de aplicare a articolului 131 alineatul (3) din Directiva 2013/36/UE (CRD) în ceea ce privește evaluarea altor instituții de importanță sistemică (O-SII) este publicată pe *website*-ul Băncii Naționale a României: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1045622/6db72da6-f8e7-4ab7-9cc4-38e49f4bfd2d/EBA-GL-2014-10_RO_GL%20on%20O-siis.pdf?retry=1

În România, identificarea băncilor sistemice se efectuează conform unei metodologii dezvoltate la nivel național³³, armonizate cu metodologia ABE, fiind aplicată de Banca Națională a României, în calitate de autoritate de supraveghere sectorială.

La nivelul statelor membre și Marii Britanii au fost clasificate 196 de instituții de tip O-SII. Schimbările în decursul anului 2020, din perspectiva numărului de instituții, s-au produs în Germania și Franța, țări care au identificat fiecare câte o nouă instituție, în vreme ce în Luxembourg și România lista băncilor O-SII s-a redus cu o entitate.

Un număr de 15 state membre au operat schimbări în ceea ce privește ratele amortizorului O-SII (Grafic 3.14). Dintre acestea, o treime (Slovenia, Cipru, Irlanda, Malta și Olanda) au majorat cerințele de capital aferente amortizorului, în vreme ce în restul de zece s-a realizat o reducere a acestora. Numărul instituțiilor de tip O-SII variază de la un minim de două în Norvegia, până la 15 în Marea Britanie (Grafic 3.15), acest aspect depinzând de gradul de concentrare specific sectorului bancar național.

Implementarea în România

În conformitate cu prevederile art. 21 alin. (1) și art. 23² alin. (6) din Regulamentul CNSM nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente³⁴, cu modificările și completările ulterioare³⁵, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială revizuieste cel puțin anual scorurile de importanță sistemică ale instituțiilor din sectorul bancar românesc pentru a identifica entitățile care prezintă caracter sistemic, în vederea stabilirii cerințelor de capital suplimentare care trebuie aplicate acestora.

Metodologia, aplicată de BNR, în calitatea sa de autoritate competentă, este armonizată cu recomandările Ghidului ABE privind criteriile de stabilire a condițiilor de aplicare a art. 131 alin. (3) din Directiva 2013/36/UE (CRD) în ceea ce privește evaluarea altor instituții de importanță sistemică (O-SII).

În cursul anului 2020 au fost aplicabile prevederile Ordinului BNR nr. 10/2019 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate de Banca Națională a României ca fiind alte instituții de importanță sistemică (O-SII)³⁶, în conformitate

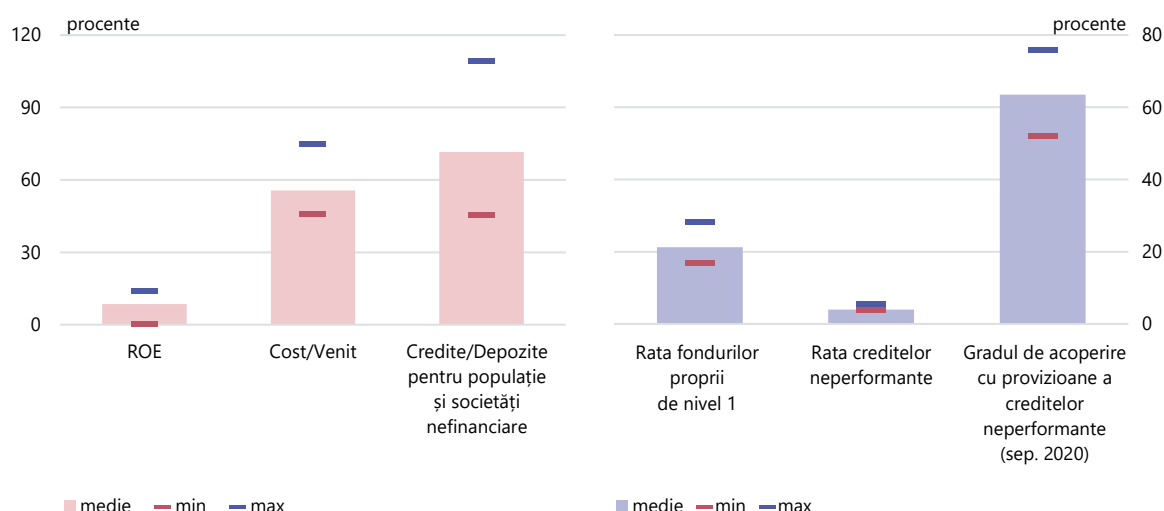
³³ O sinteză a metodologiei de identificare a băncilor sistemice este publicată pe *website*-ul Băncii Naționale a României: <http://www.bnr.ro/Metodologia-de-identificare-a-institutiilor-de-credit-avand-caracter-sistemic-15313.aspx>.

³⁴ Regulamentul CNSM nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente este publicat pe *website*-ul Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială: <http://www.cnsmro.ro/content/reg-2-2017-ro.pdf>.

³⁵ Modificările și completările au fost aduse prin Regulamentul CNSM nr. 1/2020 pentru modificarea și completarea Regulamentului Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente. Regulamentul CNSM nr. 1/2020 este publicat pe *website*-ul Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială: http://www.cnsmro.ro/res/ups/Regulament-CNSM-1_2020_RO.pdf.

³⁶ Ordinul BNR nr.10/2019 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate de Banca Națională a României ca fiind alte instituții de importanță sistemică (O-SII) a fost publicat în *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 933 din 20 noiembrie 2019.

Grafic 3.16. Indicatori de prudență și eficiență ai instituțiilor de importanță sistemică (T4 2020)



Sursa: BNR

cu care un număr de nouă bănci au obligația de a menține, la nivel consolidat sau individual, după caz, un amortizor O-SII, astfel: (i) 2 la sută pentru Banca Comercială Română S.A. (nivel consolidat), Raiffeisen Bank S.A. (nivel consolidat), OTP Bank România S.A. (nivel consolidat), Banca Transilvania S.A. (nivel consolidat), CEC Bank S.A. (nivel individual) și (ii) 1 la sută pentru UniCredit Bank S.A. (nivel consolidat), BRD – Groupe Société Générale S.A. (nivel consolidat), Alpha Bank România S.A. (nivel individual) și Garanti Bank S.A. (nivel individual). Ordinul BNR nr. 10/2019 a fost emis în scopul punerii în aplicare a prevederilor Recomandării CNSM nr. R/4/2019 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România³⁷. Evaluarea băncilor sistemice a fost realizată pe baza datelor raportate pentru 31 decembrie 2018.

În anul 2020 a fost efectuată o nouă evaluare din perspectiva identificării băncilor având caracter sistemic, pe baza informațiilor disponibile aferente exercițiului financiar încheiat la 31 decembrie 2019, fiind totodată stabilite, prin Recomandarea CNSM nr. R/8/2020 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România, cerințele suplimentare de capital constând în amortizorul de capital pentru instituțiile de importanță sistemică la nivel național (amortizorul O-SII) aplicabile începând cu 1 ianuarie 2021. Un număr de opt instituții de credit, persoane juridice române, au înregistrat un scor mai mare de 275 puncte de bază – superior pragului desemnat pentru selectarea automată a entităților cu caracter sistemic. Cele opt bănci sunt: Banca Transilvania, UniCredit Bank, BCR, BRD, Raiffeisen Bank, Alpha Bank, CEC Bank și OTP Bank, componența grupului instituțiilor de credit având caracter sistemic fiind modificată față de anul trecut doar prin ieșirea Garanti Bank din categoria instituțiilor O-SII. Evaluarea s-a realizat la cel mai înalt nivel de consolidare, în conformitate cu prevederile Ghidului ABE.

³⁷ Recomandarea CNSM nr. R/4/2019 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România este publicată pe *website*-ul CNSM: <http://www.cnsmro.ro/politica-macroprudentiala/lista-recomandarilor/>.

Începând cu data de 1 ianuarie 2021, amortizorul de capital aferent altor instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII) se aplică după cum urmează: (i) 2 la sută pentru Banca Comercială Română (nivel consolidat), Banca Transilvania (nivel consolidat), Raiffeisen Bank (nivel consolidat) și CEC Bank (nivel individual) și (ii) 1 la sută pentru UniCredit Bank (nivel consolidat), BRD – Groupe Société Générale (nivel consolidat), OTP Bank (nivel consolidat) și Alpha Bank (nivel individual).

Rezultatele celei mai recente evaluări sunt prezentate în Tabelul 3.4.

Tabel 3.4. Instituțiile de importanță sistemică identificate pentru anul 2021

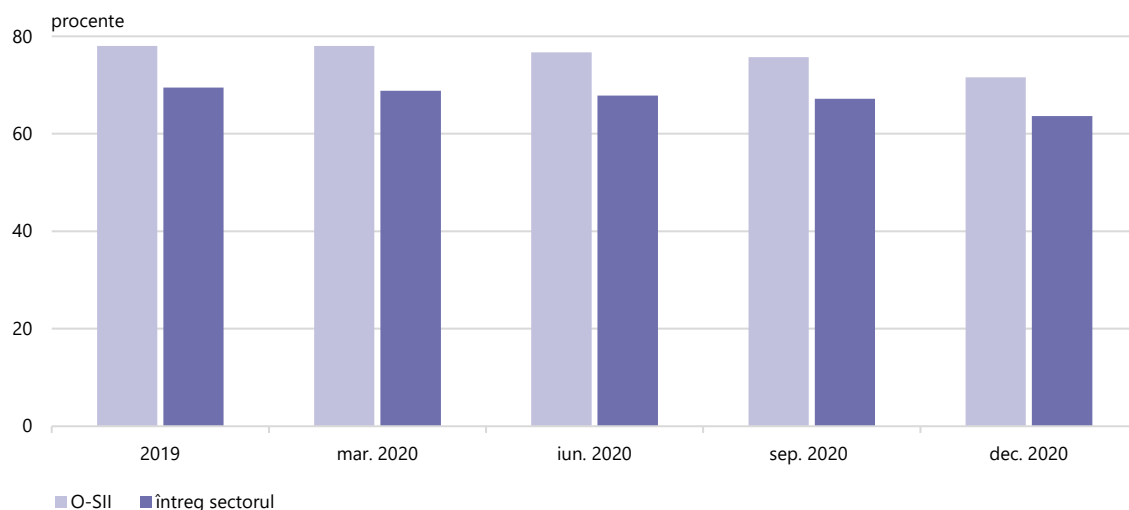
Instituția de credit	Scorul conform indicatorilor obligatorii (Ghidul ABE)	Cerința privind amortizorul O-SII (% din valoarea totală a expunerii la risc)	Nivelul de aplicare a amortizorului O-SII
UniCredit Bank S.A.	1 672	1	consolidat
Banca Transilvania S.A.	1 586	2	consolidat
Banca Comercială Română S.A.	1 251	2	consolidat
BRD – Groupe Société Générale S.A.	1 087	1	consolidat
Raiffeisen Bank S.A.	757	2	consolidat
Alpha Bank România S.A.	569	1	individual
OTP Bank Romania S.A.	411	1	consolidat
CEC Bank S.A.	325	2	individual

Sursa: CNSM

Analiza efectuată în anul 2020 a relevat faptul că grupul instituțiilor de credit având un caracter sistemic deține un rol determinant în sectorul bancar românesc, din perspectiva tuturor criteriilor de evaluare recomandate de Autoritatea Bancară Europeană, astfel: (i) deține 75,3 la sută din activele bancare la data de 31 decembrie 2019, (ii) asigură o proporție semnificativă a serviciilor financiare către economia reală (74,6 la sută din creditele în stoc; 76,2 la sută din depozitele atrase; 55,1 la sută din plățile efectuate), (iii) din perspectiva complexității derulează 90,3 la sută din tranzacțiile cu instrumente financiare derivate pe piețe extrabursiere, plasează 86,1 la sută din activele transfrontaliere și atrage 78,4 la sută din pasivele externe, iar (iv) în privința interconectivității cu celelalte entități care activează în domeniul financiar furnizează 60,8 la sută din activele intrafinanciare, utilizează 72,9 la sută din pasivele intrafinanciare și deține 98,8 la sută din stocul de obligațiuni emise.

Din perspectivă prudențială, instituțiile O-SII sunt bine capitalizate, având o medie a ratei fondurilor proprii de nivel 1 de peste 21 la sută (sept. 2020), au o calitate bună a activelor (reflectată de o rată a creditelor neperformante – NPL de 3,9 la sută) și consemnează o profitabilitate ridicată (ROE are un nivel de 8,5 la sută) (Grafic 3.16).

Grafic 3.17. Evoluția raportului credite/depozite în cazul băncilor O-SII și a întregului sector bancar



Sursa: BNR

Față de anul 2019, se observă o reducere a rentabilității capitalului (8,5 la sută vs. 12 la sută în decembrie 2019), însă solvabilitatea s-a îmbunătățit – rata fondurilor proprii de nivel 1 a urcat cu 3 puncte procentuale, în vreme ce rata creditelor neperformante a scăzut sub 4 la sută, influențată însă și de moratoriile care au oferit timp debitorilor care s-au aflat în dificultate din cauza contextului pandemic.

Ca urmare a unei abordări mai prudente, dată fiind incertitudinea adusă de situația epidemiologică, apetitul pentru consum s-a mai temperat, acest comportament al agenților economici fiind surprins și de raportul între credite și depozite, ajuns la 71 la sută (două instituții de credit din cele opt figurează cu un raport supraunitar, acesta având un caracter structural, care a consemnat însă corecții semnificative în ultima perioadă), față de aproape 80 la sută în urmă cu un an, semn că rata de creștere a depozitelor a crescut semnificativ mai repede față de activitatea de creditare. Pe parcursul anului 2020, viteza de creștere a depozitelor în raport cu creditele a fost mai mare în rândul băncilor de tip O-SII, ecartul dintre valoarea raportului credite/depozite între cele două fiind de 8,5 puncte la începutul anului anterior, comparativ cu 7,9 în decembrie 2020 (Grafic 3.17).

Dintre cele opt bănci identificate ca având importanță sistemică, șase sunt filiale ale unor bănci străine din alte state membre, toate fiind de importanță sistemică în țara-mamă, respectiv Franța (BRD), Italia (UniCredit), Ungaria (OTP Bank), Grecia (Alpha Bank) și Austria (BCR, Raiffeisen Bank). Pentru situația în care o instituție de tip O-SII este filială a unei instituții de tip G-SII sau o filială a unei instituții de tip O-SII, instituție de credit-mamă la nivelul UE care face obiectul unui amortizor O-SII la nivel consolidat, amortizorul care se aplică filialei din România la nivel individual sau subconsolidat, în conformitate cu prevederile cadrului de reglementare european (care a fost implementat la nivel național prin Regulamentul CNSM nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente), nu poate să depășească valoarea mai mare dintre următoarele: (i) 1 la sută din valoarea totală a expunerii la risc și (ii) rata amortizorului G-SII sau O-SII aplicat grupului la nivel consolidat. Din grupul

celor opt bănci sistemice identificate la nivel național, două au capital românesc, respectiv CEC Bank (capital de stat) și Banca Transilvania (capital majoritar românesc), pentru aceste instituții Banca Națională a României având calitatea de autoritate competentă.

În acest context, la stabilirea nivelului amortizorului de capital pentru alte instituții de importanță sistemică aplicabil filialelor din România ale instituțiilor din UE, Recomandarea CNSM nr. R/8/2020 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România a avut în vedere nivelul amortizorului pentru instituții de importanță sistemică globală sau al amortizorului pentru alte instituții de importanță sistemică aplicabil băncilor-mamă, în conformitate cu prevederile art. 23 alin. (3) din Regulamentul CNSM nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente.

Confruntarea cu vulnerabilitățile rezultate din contextul pandemic și creșterea amplitudinii riscurilor sistemice³⁸ susțin implementarea amortizorului O-SII la nivelul maxim permis de cadrul de reglementare aplicabil, mai ales că această abordare nu a implicat necesitatea unor aporturi noi de capital din partea acționarilor instituțiilor de credit, băncile dispunând deja de rezerve voluntare de capital. Secretariatul CNSM a notificat Comisia Europeană, CERS, ABE, BCE precum și instituțiile de credit vizate în legătură cu cerința de menținere a amortizorului O-SII aplicabilă în anul 2021, conform prevederilor cadrului de reglementare CRD IV/CRR.

În urma emiterii de către CNSM a Recomandării nr. R/4/2018 privind implementarea instrumentelor macroprudențiale pentru îndeplinirea obiectivelor intermediare cuprinse în Cadrul de ansamblu privind strategia politicii macroprudențiale a Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială, BNR a asumat implementarea instrumentului macroprudențial constând în amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII) pentru îndeplinirea obiectivului intermediar reprezentat de limitarea impactului sistemic al stimulentelelor nealiniat în vederea reducerii hazardului moral. În acest context, Banca Națională a României a pus în aplicare Recomandarea CNSM nr. R/8/2020 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România prin emiterea Ordinului BNR nr. 5/2020 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII)³⁹.

³⁸ În *Raportul asupra stabilității financiare* – ediția iunie 2020, publicat pe *website-ul* Băncii Naționale a României, este prezentată evaluarea privind identificarea riscurilor sistemice la adresa stabilității financiare. Astfel, evaluarea semnalează două riscuri de natură severă, respectiv: (i) creșterea incertitudinii la nivel global și reducerea rapidă a încrederii investitorilor în economiile emergente, respectiv (ii) deteriorarea echilibrelor macroeconomice interne, inclusiv din perspectiva structurii și a costului de finanțare a deficitului bugetar. Un al treilea element de impact asupra stabilității financiare se situează la nivel ridicat: riscul privind cadrul legislativ incert și imprevizibil în domeniul financiar-bancar. Alte două riscuri sunt de intensitate moderată și privesc: (i) nerambursarea creditelor contractate de către sectorul neguvernamental și (ii) accesul la finanțare al economiei reale. Toate cele cinci riscuri sistemice menționate au asociată o perspectivă de creștere în perioada următoare.

³⁹ Ordinul BNR nr. 5/2020 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII) a fost publicat în *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 1222 din 14 decembrie 2020.

Modificarea prevederilor cadrului de reglementare european cu privire la modul de implementare a amortizorului O-SII

Prevederile cadrului de reglementare CRD IV⁴⁰ referitoare la nivelul amortizorului O-SII care poate fi impus de către autoritățile competente din țările Uniunii Europene au fost modificate prin Directiva (UE) 2019/878 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 de modificare a Directivei 2013/36/UE în ceea ce privește entitățile exceptate, societățile financiare holding, societățile financiare holding mixte, remunerarea, măsurile și competențele de supraveghere și măsurile de conservare a capitalului (CRD V), cu termen de transpunere în cadrul de reglementare național până la data de 28 decembrie 2020 (conform prevederilor art. 2 din directiva menționată).

Astfel, nivelul amortizorului O-SII a fost majorat la 3 la sută din cuantumul total al expunerii la risc (pentru această decizie, autoritățile naționale competente au doar o obligație de notificare prealabilă a CERS). Nivelul amortizorului O-SII poate fi mai mare de 3 la sută, cu condiția obținerii autorizării din partea Comisiei Europene și a avizului favorabil din partea CERS și ABE. Totodată, a fost majorat și nivelul amortizorului O-SII care poate fi impus de autoritățile competente din țara-gazdă filialelor băncilor străine. Astfel, în cazul în care o bancă sistemică este o filială fie a unei instituții de importanță sistemică globală (G-SII), fie a unei alte instituții de importanță sistemică (O-SII) care este fie o instituție, fie un grup condus de o instituție-mamă din UE și face obiectul unui amortizor O-SII pe bază consolidată, amortizorul O-SII care se aplică pe bază individuală sau subconsolidată nu depășește cuantumul mai mic dintre următoarele:

- (a) suma dintre cuantumul cel mai mare dintre rata amortizorului G-SII sau O-SII aplicabilă grupului pe bază consolidată și 1 la sută din cuantumul total al expunerii la risc calculat în conformitate cu articolul 92 alineatul (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013; și
- (b) 3 la sută din cuantumul total al expunerii la risc calculat în conformitate cu articolul 92 alineatul (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 sau rata a cărei aplicare pentru grup pe bază consolidată a fost autorizată de Comisia Europeană în conformitate cu articolul 131 alineatul (5a) din directivă.

Modificarea a fost necesară în contextul în care autoritățile competente sau desemnate din țările gazdă trebuie să fie în măsură să stabilească nivelul sau nivelurile de aplicare a amortizorului pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII) în funcție de natura și de modul de distribuire a riscurilor pe care le implică structura grupului bancar. Astfel, sunt cazuri în care importanța sistemică a filialelor care operează în țările-gazdă este mai mare decât gradul de sistemicitate al grupului în țara de origine. În acest context, autoritățile competente din țara de origine și din țara gazdă trebuie să dispună de flexibilitatea necesară stabilirii unui nivel adecvat al amortizorului O-SII pentru entitatea aflată în aria sa de supraveghere.

⁴⁰ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții

Prevederile noului cadru de reglementare trebuie implementate inițial în legislația primară, fiind necesară amendarea cadrului legal existent, reprezentat de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 227/2007, cu modificările și completările ulterioare. La nivelul BNR și ASF a fost elaborat proiectul de Lege privind modificarea și completarea OUG nr. 99/2006, care a fost transmis Ministerului Finanțelor, în vederea derulării procedurii de consultare publică și de avizare interinstituțională, urmată de promovarea acestuia la Parlamentul României pentru dezbateră și adoptare. Ulterior, prevederile de nivel tehnic ale CRD V trebuie implementate în cadrul de reglementare secundar, prin modificarea Regulamentului BNR nr. 5/2013 privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit, cu modificările și completările ulterioare.

Prevederile cadrului de reglementare CRD V referitoare la stabilirea și calcularea amortizoarelor de capital de către autoritatea desemnată în scop macroprudențial au fost implementate prin Regulamentul CNSM nr. 1 din 18 decembrie 2020 pentru modificarea și completarea Regulamentului Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială nr. 2/2017 privind metodologia și procedura utilizate pentru stabilirea amortizoarelor de capital și sfera de aplicare a acestor instrumente, care a fost aprobat de Consiliul general al CNSM în ședința din data de 18 decembrie 2020 (organizată prin procedură scrisă), fiind publicat atât în *Monitorul Oficial al României*⁴¹ (cerință prevăzută de art. 3 alin. 3 din Legea nr. 12/2017), cât și pe *website*-ul Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială⁴² (conform cerințelor art. 10 alin. (4) din Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național).

3.2.1.3. Amortizorul de capital pentru riscul sistemic

Cadrul de implementare a instrumentului macroprudențial

Amortizorul de capital pentru riscul sistemic (SyRB) reprezintă principalul instrument la dispoziția autorităților macroprudențiale din UE pentru a diminua riscurile structurale care amenință stabilitatea sistemului financiar. Împreună cu amortizorul de capital pentru instituțiile de importanță sistemică (O-SII), care abordează riscul specific instituțiilor de dimensiuni semnificative, alcătuiește amortizorul structural, un complement natural al amortizorului anticiclic de capital (CCyB) dedicat riscurilor care variază în intensitate în funcție de poziția ciclurilor financiare și economice. Introdus în 2013 prin CRD IV⁴³, amortizorul de capital pentru riscul sistemic este supus în prezent unor modificări impuse de implementarea la nivel național a pachetului legislativ CRD V/ CRR II⁴⁴. Elementele de noutate introduse în cadrul legislativ se referă la: (i) eliminarea posibilității utilizării amortizorului SyRB pentru

⁴¹ *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 1277 din 22 decembrie 2020.

⁴² http://www.cnsmro.ro/res/ups/Regulament-CNSM-1_2020_RO.pdf

⁴³ Directiva (UE) 2013/36 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții (CRD).

⁴⁴ Directiva (UE) 2019/878 de modificare a Directivei 2013/36/UE în ceea ce privește entitățile exceptate, societățile financiare holding, societățile financiare holding mixte, remunerarea, măsurile și competențele de supraveghere și măsurile de conservare a capitalului.

diminuarea riscurilor instituțiilor de dimensiune sistemică, specifice amortizorului O-SII, (ii) clarificarea modului de aplicare a SyRB asupra expunerilor sectoriale, (iii) posibilitatea de a implementa amortizoare multiple cu rate diferite, (iv) eliminarea cerințelor privind natura reziduală a riscului sistemic identificat și (v) modificări la nivelul procedurilor de notificare.

Experiența acumulată în UE de la introducerea instrumentului macroprudențial a demonstrat necesitatea revizuirii cadrului de reglementare pentru a transforma amortizorul de capital pentru riscul sistemic dintr-un instrument rezidual într-unul flexibil, atât prin granularitatea expunerilor asupra cărora poate fi aplicat, cât și prin posibilitățile multiple de aplicare (la nivel sectorial, pe grupe de instituții, diferențiat la nivel individual etc.).

Prin utilizarea separată a celor două amortizoare care vizează riscurile sistemice structurale – SyRB și O-SII – se urmăresc eliminarea *de facto* a practicii de acoperire a riscurilor O-SII prin intermediul amortizorului SyRB care a fost posibilă sub legislația CRD IV. În acest context, instituțiile de credit constituiau cerința de capital aplicând valoarea maximă dintre cele două amortizoare structurale (dacă amortizorul SyRB se aplica la nivelul expunerilor totale). Potrivit noilor reglementări (CRD V), cerința de capital trebuie compusă exclusiv prin însumarea ratelor celor două amortizoare structurale. Prin această modificare, se urmărește consolidarea naturii flexibile a amortizorului SyRB și evitarea utilizării mai multor instrumente pentru diminuarea unui singur risc, care ar putea conduce la reducerea eficienței cadrului de implementare a politicii macroprudențiale.

În ceea ce privește procedura de notificare a noului nivel stabilit de autorități pentru SyRB, conform CRD IV, indiferent de rata aplicată, autoritatea relevantă (competentă sau desemnată) avea obligația de a transmite o notificare către Comisia Europeană, CERS, ABE și autoritățile competente sau desemnate ale statelor membre. Această procedură a fost modificată odată cu intrarea în vigoare a CRD V, astfel că, în prezent, atunci când se aplică o rată a SyRB mai mică de 3 la sută autoritatea competentă sau cea desemnată trebuie să transmită notificarea doar către CERS⁴⁵. Modificările survenite în cadrul de reglementare conferă CERS rolul de coordonator și centralizator al notificărilor realizate de către autoritățile competente și cele desemnate ale statelor membre. Metodologia de aplicare sectorială a amortizorului de capital pentru riscul sistemic a fost stabilită la nivel european prin emiterea de către ABE a unui ghid specific, care clarifică o serie de aspecte precum modul de implementare, principiile urmărite și categoriile de expuneri eligibile (mai multe detalii se regăsesc în Caseta C).

Un alt element de noutate se referă la introducerea posibilității de aplicare multiplă a amortizorului SyRB pe mai multe categorii de expuneri sau la nivelul expunerilor totale, valoarea amortizorului fiind determinată ca sumă a cerințelor individuale (art. 133 alin. (2) din CRD V):

⁴⁵ În funcție de expunerile cărora li se aplică rata SyRB, este necesar a fi transmisă o notificare și către autorități competente din alte state membre sau țări terțe.

$$B_{SR} = r_T \cdot E_T + \sum_i r_i \cdot E_i$$

Unde B_{SR} reprezintă cerința cumulată a amortizorului aplicabilă unei instituții, $r_T \cdot E_T$ reprezintă cerința aplicată la nivelul expunerilor totale (calculată ca produsul din rata amortizorului și volumul total al expunerilor), iar $r_i \cdot E_i$ reprezintă cerința aplicată la nivelul unui subset de expuneri i (calculată în mod similar cerinței pentru expunerile totale). Prin această modificare, autoritățile macroprudențiale au posibilitatea de a contracara riscurile sistemice multiple, intervenite pe mai multe paliere ale sistemului financiar.

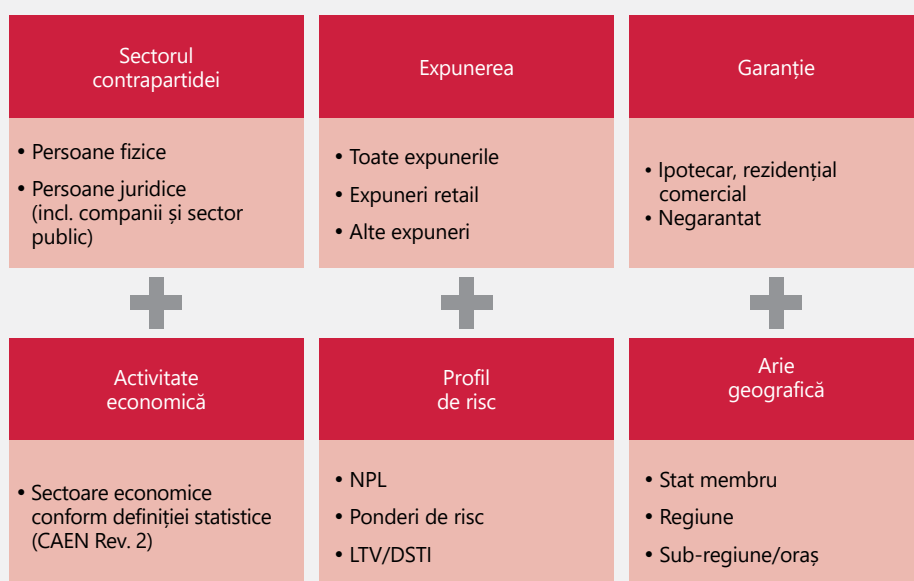
Caseta C. Ghidul ABE privind aplicarea amortizorului pentru riscul sistemic asupra expunerilor sectoriale

Articolul 133 al Directivei UE 36/2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții (CRD IV) prevede că fiecare stat membru poate introduce un amortizor pentru riscul sistemic (SyRB), constituit din fonduri proprii de nivel I de bază și calculat utilizând expunerile totale sau un subset de expuneri sectoriale. Pentru a putea fi identificate cele mai potrivite subseturi de expuneri asupra cărora autoritățile competente să aplice acest amortizor, conform alineatului 6, ABE a emis, la data de 30 septembrie 2020, Ghidul privind subseturile adecvate de expuneri sectoriale cărora autoritățile competente sau desemnate le pot aplica un amortizor de risc sistemic în conformitate cu articolul 133 alineatul (5) litera (f) din Directiva 2013/36/UE - EBA/GL/2020/13, prin care se oferă orientări în această privință.

Ghidul are rolul de a stabili un cadru pentru armonizarea procesului de proiectare și selecție a subseturilor de expuneri sectoriale adecvate, utilizate ca bază de calcul pentru aplicarea SyRB, facilitând o abordare comună la nivelul statelor membre. Orientările din ghidul ABE recomandă autorităților competente să definească subseturi de expuneri specifice contextului național, prin utilizarea a trei dimensiuni de clasificare: tipul și sectorul debitorului/contrapartidei, tipul de expunere și tipul de garanție. În plus, dacă se consideră necesar, autoritățile relevante pot completa aceste dimensiuni de clasificare cu trei subdimensiuni: activitatea economică, profilul de risc și zona geografică (Figura C.1).

O condiție prealabilă pentru definirea unui subgrup de expuneri asupra cărora se aplică amortizorul SyRB sectorial este relevanța sistemică a riscurilor care decurg din subgrupul de expuneri sectoriale respectiv, în conformitate cu evaluarea calitativă și cantitativă efectuată de către autoritatea relevantă. Ghidul recomandă utilizarea a trei criterii în realizarea acestei evaluări: dimensiunea, riscul și interconectarea (Figura C.2).

Figura C.1. Categoriile și subcategoriile de clasificare a subseturilor de expuneri



Sursa: ABE

Pentru definirea subseturilor de expuneri asupra cărora se aplică amortizorul de capital pentru riscul sistemic se iau în considerare trei principii de bază: (i) relevanța sistemică, (ii) flexibilitatea și (iii) aplicarea consistentă a măsurilor între jurisdicții.

Figura C.2. Criterii de evaluare a relevanței sistemice pentru subgrupurile de expuneri sectoriale

Dimensiune	Risc	Interconectare
- dimensiunea subsetului de expuneri sectoriale vizat poate genera un risc semnificativ pentru sistemul financiar și economia reală din statul membru - dimensiunea relativă a subsetului de expuneri față de activele totale ale sectorului bancar intern, capitalul total al sectorului bancar și PIB.	- riscul de credit, riscul de piață și riscul de lichiditate aferente setului de expuneri vizat se corelează cu magnitudinea pierderilor rezultate din acest subset - istoricul parametrilor de risc, ajustările valorice și evoluțiile pieței (pot fi luați în calcul și indicatori anticipativi, având în vedere natura preventivă a implementării amortizoarelor).	- dependența directă și/sau indirectă de subsetul vizat de expuneri sectoriale - probabilitatea de materializare a riscului în subsetul vizat, cu efecte negative directe și/sau indirecte semnificative asupra altor expuneri sau asupra actorilor din piața financiară.

Sursa: ABE

Prin relevanță sistemică se înțelege că riscul la care este supus subsetul de expuneri ales trebuie să fie de natură sistemică în statul care îl selectează. Flexibilitatea impune necesitatea identificării și selectării unor subseturi de expuneri adecvate ținând cont de eterogenitatea piețelor imobiliare, a sectoarelor bancare și a altor sectoare economice

din Uniunea Europeană. Criteriul privind aplicarea consistentă a măsurilor între jurisdicții se referă la utilizarea unei abordări consecvente la nivelul statelor membre ale UE care să respecte principiul armonizării, în special pentru situațiile în care măsurile ar putea fi aplicate prin reciprocitate de alte state membre.

După cum a fost descris în Secțiunea 3.2.1.2. amortizorul O-SII este aplicat în funcție de criterii specifice ce țin de importanța sistemică a instituțiilor de credit, prevăzute în cadrul Ghidului ABE privind criteriile de stabilire a condițiilor de aplicare a art. 131 alin. (3) din Directiva 2013/36/UE (CRD IV) în ceea ce privește evaluarea altor instituții de importanță sistemică (O-SII). În cazul amortizorului SyRB, legislația europeană nu menționează criterii standard în baza cărora instrumentul poate fi activat, acest demers fiind realizat în urma unei evaluări specifice la nivelul fiecărui stat membru. În sprijinul analizelor naționale, CERS recomandă utilizarea unor indicatori adecvați pentru calibrarea amortizorului SyRB, lista acestora fiind inclusă în Manualul CERS privind operaționalizarea politicii macroprudențiale în sectorul bancar⁴⁶ (Figura 3.2).

Figura 3.2. Indicatorii recomandați de CERS spre a fi utilizați în calibrarea SyRB

Indicatori care reflectă caracteristicile structurale ale sectorului bancar	Indicatori de propagare și amplificare a șocurilor în cadrul sistemului financiar	Indicatori de risc pentru sectorul bancar, care rezultă din economia reală
(i) contribuția la finanțarea economiei interne, dar și în concentrarea sectorului bancar național (ii) acționariat extern (iii) nivelul ratei creditelor neperformante sau al expunerilor semnificative pe active de nivel II sau III	(i) concentrarea la nivelul expunerilor și al categoriilor de active (ii) nivelul de interconectare și de contagiune financiară (iii) caracterul comun în modelele de afaceri ale instituțiilor de credit	(i) gradul de deschidere a economiei (ii) indicatori privind riscurile sectoriale provenite din sectorul companiilor nefinanciare, sectorul populației sau din sectorul public

Sursa: *The ESRB Handbook on Operationalising Macroprudential Policy in the Banking Sector*

Prima categorie de indicatori reflectă caracteristicile structurale ale sectorului bancar, care, suprapuse unui context nefavorabil, ar avea potențialul de a extinde canalele de transmitere a șocurilor. Indicatorii de propagare și amplificare a șocurilor în cadrul sistemului financiar permit evidențierea efectului de contagiune și a efectului de spirală care poate conduce la pierderi semnificative la nivelul întregului sector. Principalele semnale care pot fi date de această categorie de indicatori sunt cele privind concentrarea la nivelul expunerilor și al categoriilor de active din sectorul bancar, nivelul de interconectare și de contagiune financiară, dar și caracterul comun în modelele de afaceri ale instituțiilor de credit. Riscurile pentru sectorul bancar, care rezultă din economia reală, sunt analizate cu ajutorul unui set de indicatori precum gradul de deschidere a economiei, indicatori privind riscurile sectoriale provenite din sectorul companiilor nefinanciare, al populației sau din sectorul public. Lista neexhaustivă recomandată de CERS poate fi completată și cu alți indicatori

⁴⁶ *The ESRB Handbook on Operationalising Macroprudential Policy in the Banking Sector.*

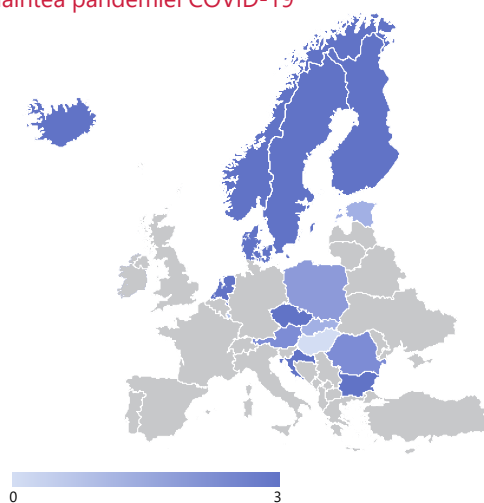
relevanți, specifici fiecărui stat în funcție de contextul național, fiind cunoscut că orice șoc puternic provenit din economia reală poate afecta semnificativ funcționarea sectorului financiar.

Experiența la nivelul UE

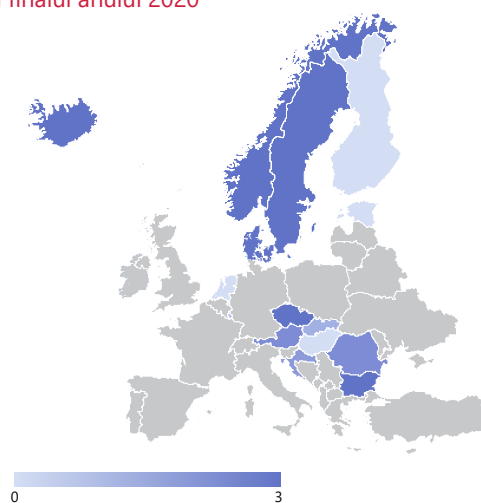
În contextul pandemiei COVID-19, similar cu situația celorlalte amortizoare, anul 2020 a fost caracteristic unor scăderi semnificative ale ratelor aplicate, o parte dintre statele membre recurgând chiar la eliberarea completă a amortizorului SyRB. Datele publicate de către CERS arată că până la finalul anului 2020, amortizorul SyRB era utilizat de un număr de 15 state, însă pentru 4 dintre acestea nivelul ratei aplicate era de zero la sută. Ca evoluție față de anul anterior, în anul 2020 nu a existat nici un nou stat care să inițieze implementarea acestui instrument macroprudențial, decizie motivată de incertitudinile generate de pandemia COVID-19, context în care este recomandată eliberarea sau flexibilizarea cerințelor de capital cu scopul de susține economia reală. Pentru a contura o imagine mai clară cu privire la evoluția ratei SyRB, Graficele 3.18 și 3.19 ilustrează situația de dinaintea apariției pandemiei COVID-19 în paralel cu cea de la finalul anului 2020.

Pe parcursul anului 2020 următoarele state și-au ajustat în scădere nivelul amortizorului de capital pentru riscul sistemic: Polonia, Estonia, Finlanda și Olanda. Dintre acestea Polonia, Estonia și Finlanda sunt cele care au eliberat complet amortizorul (dezactivare/recalibrare la nivelul de zero la sută) în timp ce Olanda a redus în primă fază doar parțial rata acestuia, după care în procesul de transpunere a CRD VI l-a eliberat complet. Așa cum poate fi observat și în Tabelul 3.5, nivelul maxim al ratei SyRB aplicate de către statele ce au implementat acest instrument este de 3 la sută. Unul dintre motivele care explică această situație este dat de faptul că, pentru stabilirea unui nivel mai ridicat de 3 la sută, este nevoie de parcurgerea unui proces de notificare dar și de autorizare mai complex.

Grafic 3.18. Rata maximă a SyRB în țările SEE înaintea pandemiei COVID-19



Grafic 3.19. Rata maximă a SyRB în țările SEE la finalul anului 2020



Notă: Rata SyRB maximă înaintea pandemiei COVID-19 se referă la nivelul anunțat de către statele membre.
Sursa: CERS

Tabel 3.5. Aplicarea amortizorului de capital pentru riscul sistemic în statele SEE

State ce aplică SyRB	Rata (%)	Modul de aplicare	Reducere amortizor
Austria	0,5-2	Expuneri totale	
Bulgaria	3	Expuneri interne	
Croația*	1,5	Expuneri totale	
Cehia	1-3	Expuneri totale	
Danemarca	1-3	Expuneri totale Expuneri interne (Insulele Feroe)	
Estonia	0	Expuneri interne	1 pp
Finlanda	0	Expuneri totale	1 - 3 pp
Ungaria**	0	Expuneri interne	
Islanda	3	Expuneri interne	
Liechtenstein	1-2	Expuneri totale	
Olanda	0	Expuneri totale	3 pp
Norvegia	3	Expuneri totale	
România	0-2	Expuneri totale	
Slovacia	1	Expuneri interne	
Suedia	3	Expuneri totale	

■ scădere ■ eliberare completă

*) Modificarea metodologiei, în sensul definirii unei singure rate a amortizorului SyRB (1,5%), pentru transpunerea în legislația națională a CRD V.

**) A fost suspendată recalibrarea SyRB în anul 2020, din cauza pandemiei COVID-19, motiv pentru care amortizorul va rămâne la 0% până la recalibrarea din 2021.

Sursa: CERS

Din punctul de vedere al modului de aplicare, majoritatea statelor aplică rata SyRB asupra expunerilor totale (9 din cele 15 state care au introdus acest amortizor), în timp ce 5 dintre ele îl aplică asupra expunerilor interne. Un singur stat, Danemarca, aplică diferențiat SyRB în funcție de expuneri: în cadrul regiunii autonome Insulele Feroe aplică un SyRB cu un nivel de 3 la sută (expuneri interne), iar în restul statului sunt impuse rate cuprinse între 1 la sută și 3 la sută (expuneri totale).

Distinct față de amortizoarele CCyB și O-SII, una dintre particularitățile amortizorului SyRB este că pentru aplicarea acestuia nu sunt impuse criterii standard ce trebuie urmate de către autoritățile macroprudențiale naționale, ci fiecare stat realizează demersurile de implementare a amortizorului luând în considerare o serie de indicatori determinați pe baza unei evaluări proprii. Din acest motiv nivelul de eterogenitate, atât cu privire la ratele aplicate, cât și cu privire la metodologia de stabilire a acestora, este ridicat.

Implementarea în România

La nivel național, în urma ședinței Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială din 18 decembrie 2017 a fost emisă Recomandarea CNSM nr. 9/2017 privind amortizorul de capital pentru risc sistemic în România. Prin intermediul acesteia,

CNSM recomandă Băncii Naționale a României să implementeze un amortizor de capital pentru riscul sistemic aplicabil la nivelul expunerilor totale, începând cu 30 iunie 2018, în scopul de a susține procesul de administrare adecvată a riscului de credit și de a crește reziliența sectorului bancar împotriva unor șocuri neanticipate, pe fondul unor circumstanțe structurale nefavorabile. Trebuie menționat faptul că recomandarea a fost realizată în contextul existenței unor vulnerabilități structurale, cu potențialul de a conduce la o creștere a stocului de credite neperformante.

Banca Națională a României a implementat această recomandare și a emis în scurt timp Ordinul BNR nr. 4/2018 privind amortizorul de capital pentru riscul sistemic, potrivit căruia începând cu 30 iunie 2018 instituțiile de credit, persoane juridice române, care fac obiectul supravegherii pe bază consolidată sau individuală exercitată de către Banca Națională a României trebuie să mențină, la nivel consolidat, respectiv la nivel individual un amortizor de capital pentru riscul sistemic aplicabil tuturor expunerilor. În completarea cadrului legislativ național de implementare al amortizorului SyRB a fost emis Ordinul BNR nr. 8/2018 privind amortizorul de capital pentru riscul sistemic și Ordinul BNR nr. 2/2019 pentru modificarea și completarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 8/2018 privind amortizorul de capital pentru risc sistemic, ce conțin noi elemente metodologice privind calculul acestui amortizor.

Din punct de vedere metodologic instituțiile de credit determină nivelul amortizorului de capital pentru riscul sistemic având în vedere rata creditelor neperformante și gradul de acoperire cu provizioane. În funcție de media înregistrată de cei doi indicatori pentru o perioadă de 12 luni anterioare aplicării, amortizorul SyRB este stabilit la nivelul de zero la sută, 1 la sută sau 2 la sută. Încadrarea pentru fiecare dintre aceste rate ale amortizorului se face prin raportare la pragurile de referință stabilite, așa cum sunt ele ilustrate în Tabelul 3.6.

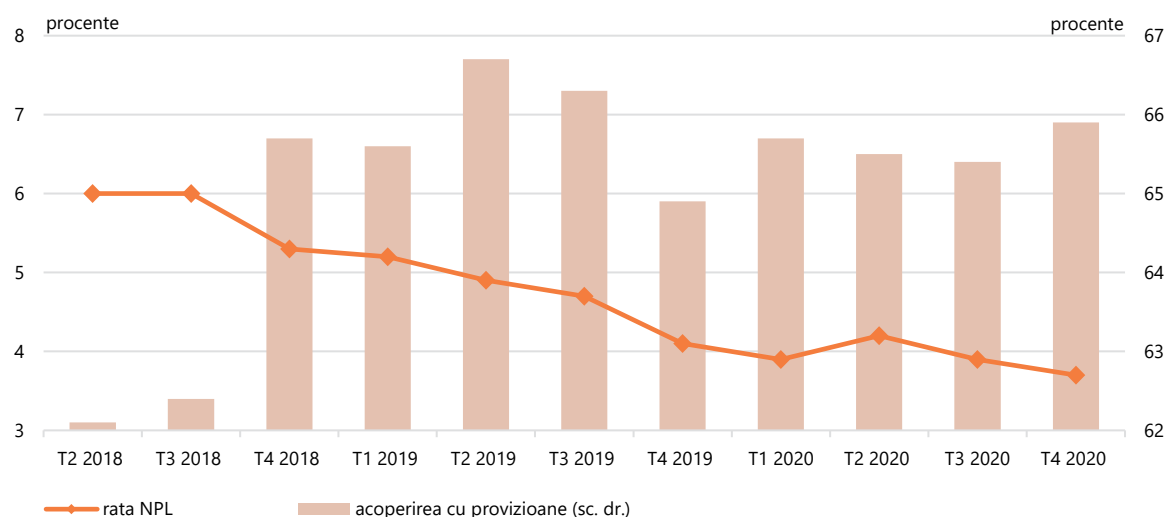
Tabel 3.6. Metodologia de calcul a nivelului amortizorului de capital pentru riscul sistemic

Rata creditelor neperformante	Gradul de acoperire cu provizioane	Nivel amortizor (% din expunerile totale)
< 5%	> 55%	0
> 5%	> 55%	1
< 5%	< 55%	1
> 5%	< 55%	2

Sursa: BNR

Ratele amortizorului SyRB se aplică asupra expunerilor totale ale instituției de credit, fiind luat în considerare cel mai înalt nivel de consolidare. Un alt aspect important este dat de faptul că pentru menținerea amortizorului de capital pe perioada 1 iulie – 31 decembrie din fiecare an calendaristic sunt utilizate pentru determinarea nivelului mediu înregistrat de cei doi indicatori datele de referință reprezentând sfârșitul fiecărei luni calendaristice din perioada ianuarie-decembrie a anului anterior. În timp ce pentru nivelul aplicat în perioada

Grafic 3.20. Evoluția ratei NPL și a gradului de acoperire cu provizioane după aplicarea SyRB în România



Sursa: ABE

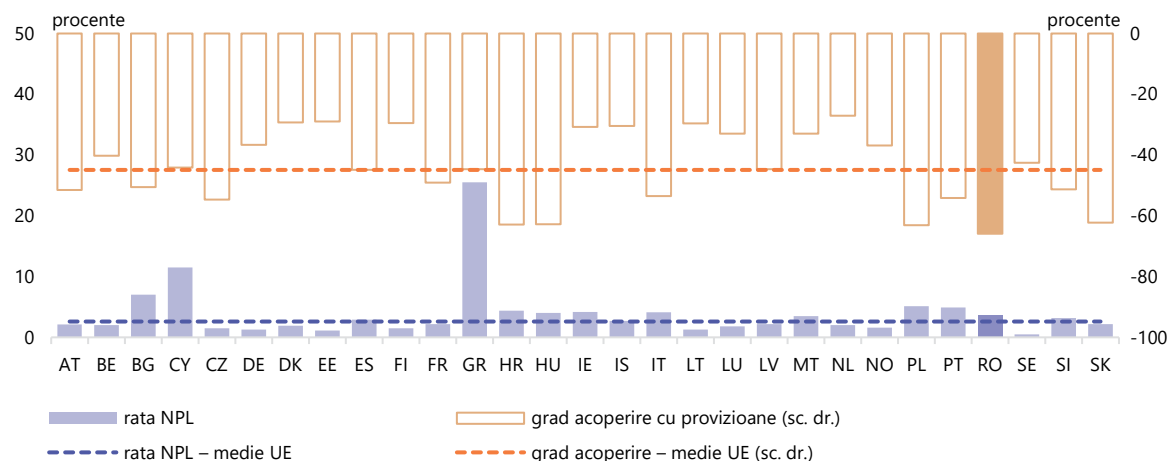
1 ianuarie – 30 iunie anul (N) sunt luate în considerare datele de la finalul fiecărei luni calendaristice din perioada iulie (N-2) – iunie (N-1). Metodologia de stabilire și calibrare a amortizorului este prezentată pe larg în cadrul Ordinului BNR nr. 2/2019 pentru modificarea și completarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 8/2018 privind amortizorul de capital pentru risc sistemic. Evaluarea nivelului la care se situează cei doi indicatori, utilizați în calibrarea amortizorului, se realizează cu o frecvență semestrială, pentru a monitoriza în timp real evoluția acestora.

Efectele utilizării instrumentului macroprudențial SyRB nu au întârziat să apară, astfel la aproximativ doi ani de la implementarea acestuia rata creditelor neperformante de la nivelul sectorului bancar a scăzut cu 30 la sută (decembrie 2020 față de decembrie 2018), pornind de la un nivel de 5,3 la sută și ajungând 3,7 la sută. Această tendință pozitivă ilustrează atât efortul susținut al instituțiilor de credit în procesul de curățare al bilanțului, cât și eficiența acestui instrument macroprudențial, alături de implicarea BNR în calitate de autoritate de supraveghere în acest demers. Gradul de acoperire cu provizioane a înregistrat o creștere semnificativă pe parcursul acestei perioade, pornind de la nivelul de 62,1 la sută la finalul celui de-al doilea trimestru al anului 2018 și atingând nivelul de 65,9 la finalul anului 2020 (Grafic 3.20).

Evoluțiile recente generate de aplicarea SyRB au făcut ca România să se plaseze pe primele poziții în clasamentul statelor membre ale Uniunii Europene în ceea ce privește gradul de acoperire cu provizioane (Grafic 3.21). La finalul anului 2020 țara noastră se poziționa pe primul loc în ierarhia statelor UE în privința nivelului acestui indicator.

În privința celui de-al doilea indicator, deși au fost realizate eforturi susținute pentru diminuarea ratei creditelor neperformante din partea tuturor instituțiilor de credit, România încă se situează peste media de la nivelul Uniunii Europene. La finalul anului 2020, rata NPL în țara noastră a atins nivelul de 3,7 la sută, cu aproximativ 1,1 puncte procentuale peste media statelor SEE.

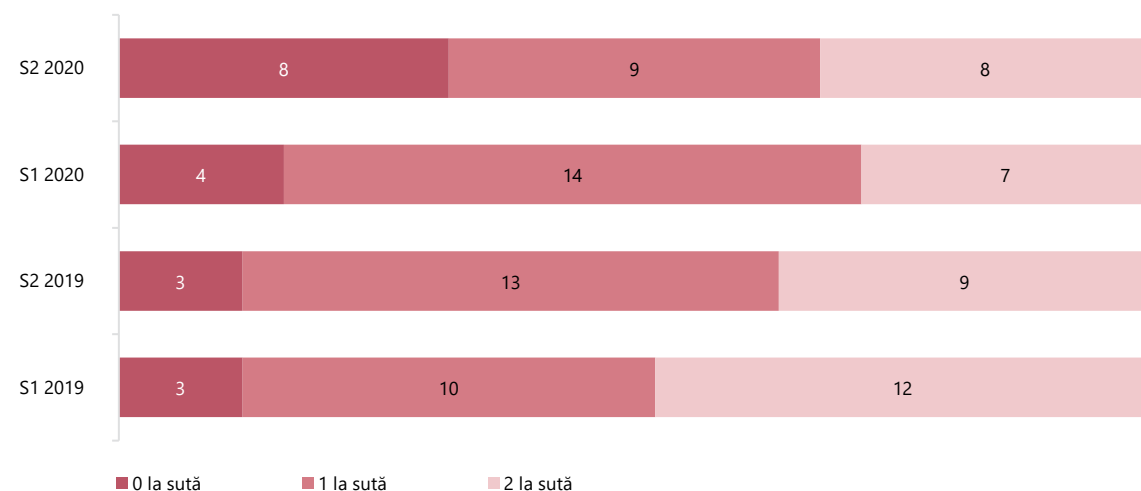
Grafic 3.21. Rata NPL și gradul de acoperire cu provizioane la nivelul statelor UE (decembrie 2020)



Notă: Datele se bazează pe standardele tehnice de raportare ale ABE, stabilite conform Regulamentul (UE) nr. 680/2014, cu modificările ulterioare.

Sursa: ABE

Grafic 3.22. Numărul de instituții de credit în funcție de rata amortizorului SyRB



Sursa: BNR

Distribuția instituțiilor de credit în funcție de rata SyRB indică de asemenea o îmbunătățire în cursul anului 2020, fiind observată o migrare a acestora către categorii cu rate mai mici ale amortizorului (Grafic 3.22). Totuși, trebuie menționat faptul că, deși evoluția de la nivelul întregului sector bancar este una pozitivă, în direcția scăderii ratei creditelor neperformante și cea a creșterii gradului de acoperire cu provizioane, atunci când privim situația la nivel individual, se poate observa faptul că încă mai există spațiu pentru realizarea de demersuri în procesul de curățare a bilanțurilor instituțiilor de credit. Perspectiva pe termen scurt și mediu este afectată de incertitudini semnificative legate de impactul pandemiei COVID-19, în timp ce așteptările privind creșterea ratei creditelor neperformante pot conduce la modificarea distribuției instituțiilor de credit în sensul creșterii cerințelor privind amortizorul SyRB.

3.2.2. Alte instrumente cu impact asupra stabilității financiare

3.2.2.1. Aplicarea prin reciprocitate voluntară a măsurilor macroprudențiale adoptate de alte state membre

Prin Recomandarea CERS/2015/2 privind evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor de politică macroprudențială și aplicarea prin reciprocitate voluntară a acestor măsuri, CERS recomandă autorităților naționale relevante recunoașterea măsurilor macroprudențiale adoptate de alte state membre. În acest scop, statele membre care adoptă o măsură macroprudențială pot opta pentru a trimite o solicitare de reciprocitate către CERS, în urma căreia CERS poate emite o recomandare adresată celorlalte state membre de a recunoaște măsura respectivă. În stabilirea reciprocității măsurilor macroprudențiale, autoritățile naționale pot acorda derogări furnizorilor de servicii financiare care înregistrează expuneri ne semnificative față de riscurile acoperite prin măsurile recomandate (principiul de minimis).

Șocul economic produs de pandemia cu noul coronavirus în 2020 a determinat statele membre să se orienteze cu precădere către variante de relaxare a măsurilor macroprudențiale, acționând astfel într-un mod anticiclic și dând posibilitatea instituțiilor financiare de a continua creditarea economiei. Pe parcursul anului 2020 nu a existat nicio nouă recomandare CERS de acordare a reciprocității ca urmare a unei solicitări efectuate de unul dintre statele membre. Mai mult, Estonia a decis eliberarea amortizorului de risc sistemic, urmată implicit de eliminarea acestuia din lista măsurilor recomandate pentru reciprocitate⁴⁷.

CNSM analizează de la caz la caz recomandările pentru reciprocitate și decide dacă se impune acordarea acesteia. Până în prezent, nu au existat situații în care măsurile adoptate de alte state să aibă un impact semnificativ asupra sectorului bancar românesc, expunerile relevante în contextul măsurilor respective având un nivel situat sub pragul de materialitate sugerat în recomandări. Așadar, CNSM a decis neacordarea de reciprocitate și monitorizarea acestor expuneri.

Având în vedere deciziile anterioare ale CNSM privind reciprocitatea măsurilor, precum și menținerea în continuare a unui nivel scăzut al expunerilor externe ale sectorului bancar (a se vedea în acest sens și secțiunea următoare), pe parcursul anului 2020 nu au fost necesare noi acțiuni ale autorității macroprudențiale naționale. La sfârșitul anului trecut, lista măsurilor recomandate pentru reciprocitate (Tabel 3.7) se prezenta în felul următor:

⁴⁷ Recomandarea CERS/2020/09 de modificare a Recomandării CERS/2015/2 privind evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor de politică macroprudențială și aplicarea prin reciprocitate voluntară a acestor măsuri.

Tabel 3.7. Măsurile recomandate pentru reciprocitate în Recomandarea CERS/2015/02

Țara	Măsura	Prag de materialitate
Finlanda	Un prag minim de 15 la sută al ponderii de risc (RW) medie aplicate expunerilor din credite ipotecare garantate cu ipoteci rezidențiale localizate în Finlanda de către instituțiile de credit care utilizează abordarea IRB pentru riscul de credit	• 1 miliard de euro, la nivel de instituție de credit
Belgia	O majorare a ponderii de risc pentru expunerile de tip retail garantate cu bunuri imobile locative situate în Belgia, aplicată instituțiilor de credit care utilizează abordarea bazată pe modele interne de rating (IRB) pentru calcularea cerințelor de capital reglementat. Majorarea este compusă din: (i) o creștere fixă a ponderii de risc cu 5 puncte procentuale, și (ii) o creștere proporțională a ponderii de risc cu 33 la sută din media ponderată în funcție de expunere a ponderilor de risc aplicate portofoliului de expuneri de tip <i>retail</i> garantate cu bunuri imobile locative situate în Belgia	• 2 miliarde euro, la nivel de instituție de credit
Franța	Restrângerea la 5 la sută din capitalul eligibil a limitei pentru expuneri mari aplicabilă expunerilor față de societăți nefinanciare mari, foarte îndatorate, cu sediul social în Franța, aplicată instituțiilor globale de importanță sistemică (G-SII) și altor instituții de importanță sistemică (O-SII), la cel mai înalt nivel de consolidare a perimetrului prudențial bancar al acestora	• 2 miliarde euro pentru expunerile inițiale totale ale G-SII și O-SII autorizate la nivel național • 300 milioane euro aplicabil G-SII și O-SII, pentru expunerile ce îndeplinesc anumite condiții • un prag de 5 la sută din capitalul eligibil al G-SII sau O-SII la cel mai înalt nivel de consolidare pentru expunerile identificate în măsură
Suedia	O limită inferioară de 25 la sută a ponderii de risc medie aplicată expunerilor imobiliare de tip retail față de debitori rezidenți în Suedia, garantate cu bunuri imobile locative	• 5 miliarde SEK, la nivel de instituție de credit

Sursa: CERS

3.2.2.2. Evaluarea semnificației țărilor terțe pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital

În anul 2015, Comitetul European pentru Risc Sistemic a adoptat Recomandarea CERS/2015/1 privind recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice pentru expunerile față de țări terțe. Această recomandare operaționalizează și uniformizează procesul de identificare a țărilor terțe semnificative pentru Spațiul Economic European și de stabilire a nivelului amortizoarelor anticiclice de capital pentru acele state terțe care prezintă o situație economică caracterizată de un risc ce s-ar putea propaga în interiorul sistemului financiar european. Articolul 139 din Directiva 2013/36/UE (CRD IV) permite autorităților naționale desemnate să stabilească o rată a amortizorului anticiclic pentru expunerile față de o țară terță pe care instituțiile autorizate la nivel național trebuie să îl

aplice în scopul calculării amortizorului anticiclic de capital specific instituției. Autoritatea desemnată poate interveni în situațiile în care rata amortizorului anticiclic nu a fost stabilită și publicată de autoritatea relevantă dintr-o țară terță pentru acea țară terță sau atunci când consideră că rata amortizorului anticiclic stabilită de autoritatea relevantă dintr-o țară terță pentru acea țară terță nu este suficientă pentru a proteja sectoarele bancare naționale ale statelor membre împotriva pierderilor potențiale asociate cu creșterea excesivă a creditelor în țara terță în cauză. În plus, conform articolului 138 din Directiva 2013/36/UE, CERS poate recomanda implementarea unei anumite rate a amortizorului anticiclic de capital pentru expunerile față de țările terțe. Astfel, pe lângă evaluările realizate de fiecare stat membru, CERS identifică anual statele terțe semnificative pentru sectorul bancar al Uniunii Europene și monitorizează expunerile față de acestea.

Pentru implementarea Recomandării CERS/2015/1 la nivel național, CNSM a adoptat Recomandarea nr. 2/14.06.2017 prin care se recomandă Băncii Naționale a României să evalueze periodic țările terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, urmând a propune măsurile care se impun dacă expunerile către statele respective devin semnificative.

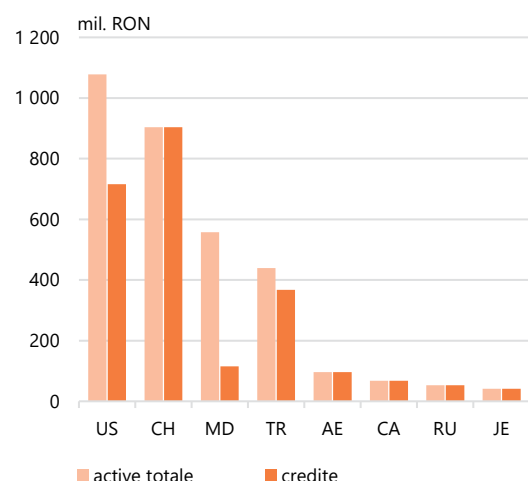
Metodologia utilizată de CERS pentru identificarea țărilor față de care expunerile sectorului bancar al Uniunii Europene sunt semnificative constă în analiza următorilor trei indicatori: (1) activele ponderate la risc; (2) expunerea inițială; (3) expunerile în stare de nerambursare. Conform metodologiei armonizate la nivel european, pentru calculul acestor indicatori sunt utilizate formulare specifice raportărilor COREP. Pentru ca o țară terță să fie considerată semnificativă, aceasta trebuie să îndeplinească unul dintre următoarele două criterii: (i) valoarea expunerilor să depășească nivelul de 1 la sută pentru cel puțin unul dintre indicatorii menționați mai sus, în fiecare dintre cele două trimestre anterioare datei de referință și (ii) media aritmetică a expunerilor față de țara terță respectivă, în cele opt trimestre anterioare datei de referință, să fi fost de cel puțin 1 la sută pentru cel puțin unul dintre cei trei indicatori.

Pentru anul 2020, CERS a stabilit o listă de opt state terțe semnificative pentru sectorul bancar european, respectiv: Statele Unite ale Americii, Hong Kong, Singapore, Elveția, China, Turcia, Brazilia și Rusia. Lista nu a suferit modificări față de cea din anul 2019.

Metodologia CERS prezintă dezavantajul că instituțiile de credit au obligația de a completa formularele COREP referitoare la expunerile defalcate pe state doar în situația în care raportul între expunerile inițiale externe și totalul expunerilor inițiale (atât interne, cât și externe) este mai mare sau egal cu 10 la sută. Întrucât sectorul bancar românesc este marcat de o concentrare puternică a expunerilor către piața internă, analiza realizată la nivelul României, conform acestei metodologii, a oferit rezultate neconcludente.

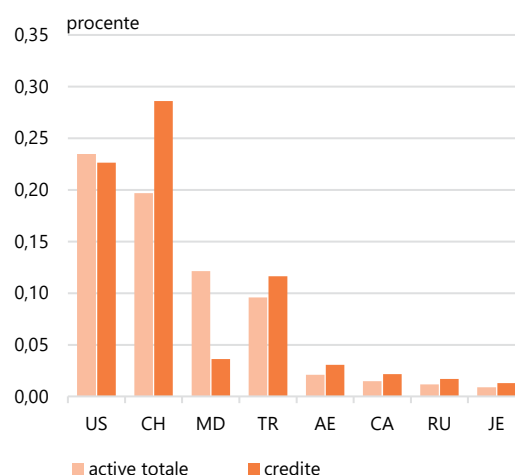
În acest context, analiza la nivel național a inclus și o serie de indicatori suplimentari. Conform raportărilor bilanțului monetar la nivel individual, 99,5 la sută din creditele acordate populației și companiilor au debitori români, iar restul de 0,5 la sută sunt acordate rezidenților UE. Extinzând sfera debitorilor și asupra instituțiilor financiare, se remarcă o

Grafic 3.23. Expuneri totale și din credite față de state terțe – valoric



Sursa: BNR

Grafic 3.24. Expuneri totale și din credite față de state terțe – procentual



Sursa: BNR

expunere totală de 1,1 miliarde lei către SUA, reprezentând 0,23 la sută din totalul activelor deținute de băncile persoane juridice române. Alte state cu expuneri de peste 0,1 la sută din total sunt Elveția, Republica Moldova și Turcia. Situația detaliată se regăsește în Graficele 3.23 și 3.24.

Analiza a inclus și alte seturi de date aferente raportărilor COREP, diferite față de cele recomandate în metodologia CERS. Nivelul raportului între expunerile inițiale, altele decât cele interne, și totalul expunerilor inițiale este de 7,3 la sută la finalul anului 2019. Expunerile totale față de state terțe generează o cerință redusă de capital la nivel consolidat (0,14 la sută), iar expunerile aferente riscului de credit în conformitate cu abordarea standardizată plasează Republica Moldova, urmată de Turcia, Elveția și Statele Unite ale Americii printre statele terțe față de care grupurile bancare și instituțiile de credit românești sunt cele mai expuse, însă cu un nivel ce nu poate duce la concluzia unei importanțe semnificative a acestor state. Analizând creditele acordate sectorului real conform raportărilor financiare FINREP la nivel individual, dintre statele terțe, expunerile cele mai însemnate se regăsesc în Turcia (317 milioane lei; 0,18 la sută din total), urmată de Elveția și Republica Moldova, însă cu valori semnificativ reduse.

Având în vedere toate aceste considerente, Consiliul general al CNSM a emis Decizia CNSM nr. D/3/2020 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital, conform căreia, pentru anul 2020, nu au fost identificate țări terțe semnificative pentru sectorul bancar din România.

De asemenea, în urma ședinței CNSM din data de 18 decembrie 2020, a fost transmis către CERS un raport cu privire la punerea în aplicare la nivel național a anumitor măsuri cuprinse în Recomandarea CERS/2015/1, conform calendarului stabilit de autoritatea europeană, alături de o serie de propuneri ce vizează îmbunătățirea cadrului de analiză și raportare cu privire la identificarea expunerilor transfrontaliere.

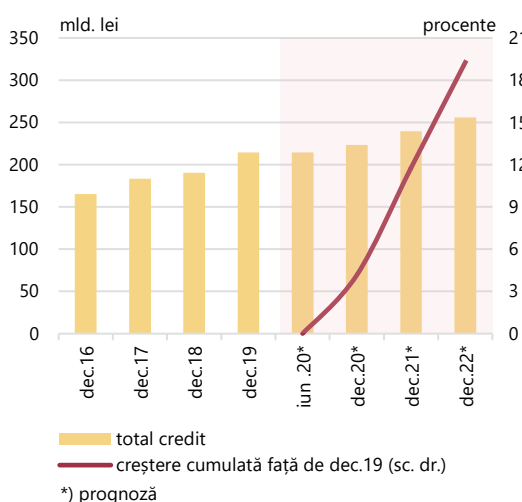
3.2.2.3. Evaluarea impactului planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală

În contextul subrecomandării A3 a Recomandării CERS/2012/2 privind finanțarea instituțiilor de credit⁴⁸ Consiliul general al CNSM a fost informat cu privire la analiza periodică realizată de BNR privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite acordate economiei reale.

Raportarea planurilor de finanțare se realizează în conformitate cu Ghidul ABE privind definițiile și modelele armonizate pentru planurile de finanțare ale instituțiilor de credit în conformitate cu Recomandarea CERS/2012/2 (subrecomandarea A4), care a fost preluat de Banca Națională a României în cadrul de reglementare național. Obligația de transmitere periodică a raportării privind planurile de finanțare revine primelor opt bănci ca mărime din sectorul bancar românesc, respectiv: Banca Transilvania, Banca Comercială Română, BRD, Raiffeisen, Unicredit, CEC Bank, Alpha Bank și OTP Bank. Aceste instituții cumulează aproximativ 75 la sută din activele totale și din creditele acordate sectorului privat, fapt ce conferă eșantionului o bună reprezentativitate pentru sectorul bancar românesc.

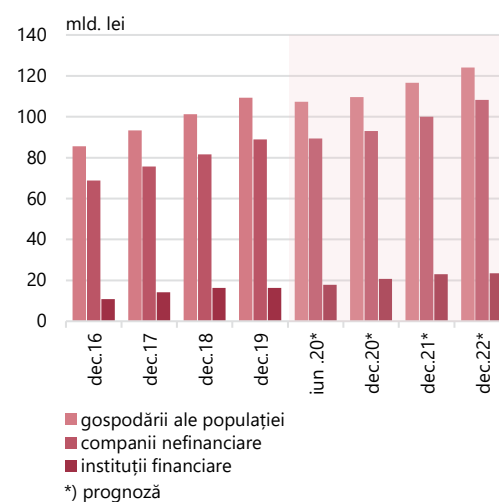
Exercițiul anual de raportare a planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit se desfășoară în primul trimestru al anului și cuprinde raportări pentru un orizont de timp de 3 ani. Așadar, cele opt bănci menționate au transmis previziunile într-un moment în care incertitudinea privitoare la pandemia COVID-19 abia se instalase, iar impactul asupra economiei era dificil de estimat. De asemenea, este de menționat că, la momentul raportării, măsurile guvernamentale pentru a limita efectele negative asupra economiei erau în stadiu incipient și nu fuseseră încă operaționalizate.

Grafic 3.25. Activitatea de creditare



Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare.

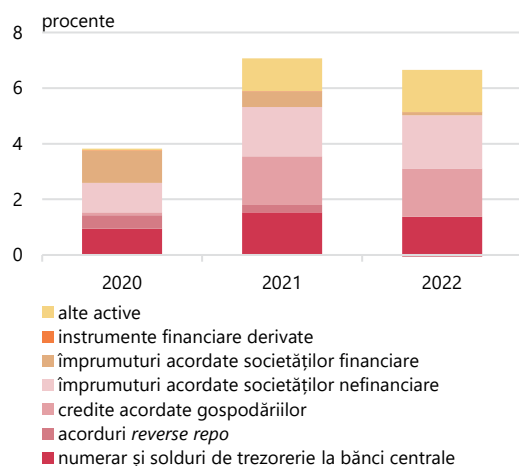
Grafic 3.26. Evoluția creditului pe componente



Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare.

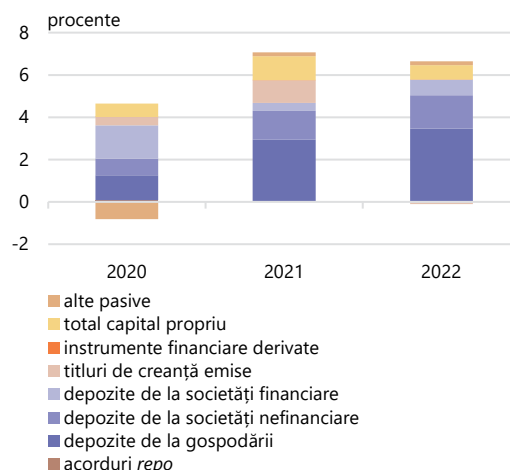
⁴⁸ Recomandarea CERS a fost transpusă în România prin Recomandarea CNSM R/10/2017 privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală.

Grafic 3.27. Contribuția elementelor de activ la creșterea anuală (prognoză)



Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

Grafic 3.28. Contribuția elementelor de pasiv la creșterea anuală (prognoză)



Sursa: BNR, raportările instituțiilor de credit privind planurile de finanțare

Majoritatea băncilor mizau pe un scenariu în care prima jumătate a anului 2020 să fie marcată de o performanță slabă, cu o ameliorare în a doua parte a anului și cu o puternică revenire în 2021 și 2022 (Grafic 3.25). Potrivit estimărilor acestora, creșterea cumulată a creditului atinge 19,3 la sută în 2022 față de finalul anului 2019, datorită avântului puternic din anii presupuși că ar succeda sfârșitul pandemiei. La această evoluție contribuie în primul rând creditarea instituțiilor financiare (+44,2 la sută cumulată pe 3 ani), în timp ce ritmul creditării sectorului real este de 17,2 la sută, evoluție cumulată pe 3 ani, fiind așteptate creșteri atât pe segmentul populației (+13,5 la sută), cât și pe cel al societăților nefinanciare (+21,7 la sută) (Grafic 3.26). Se remarcă faptul că ritmul mai accelerat al creditării companiilor nefinanciare ar putea conduce la diminuarea decalajului dintre creditele populației și cele ale societăților nefinanciare din bilanțul băncilor analizate, de la 20,4 miliarde lei în 2019 la 15,8 miliarde lei în 2022. Creditul ipotecar acordat rezidenților va continua să joace un rol important în politica de creditare a băncilor (+14,7 la sută). Pentru următorii trei ani nu se întrevăd schimbări importante în strategia băncilor de creditare a companiilor nefinanciare, proporția creditelor către IMM menținându-se constantă la aproximativ 55 la sută din totalul creditelor acordate societăților nefinanciare.

Deși acuratețea previziunilor a fost influențată de imprevizibilul asociat momentului în care au fost efectuate, planurile de finanțare ale băncilor au meritul de a reliefa comportamentul instituțiilor de credit române în fața unei perioade caracterizate de incertitudine ridicată. Spre deosebire de raportările din anii precedenți, se remarcă o orientare a băncilor către elemente ce au drept contraparte alte entități financiare atât pe partea de activ, cât și cea de pasiv, mai ales în anul 2020. Această amplificare se poate datora și unei relații intensificate cu băncile-mamă ale instituțiilor ce fac parte din mari grupuri financiare europene. Deținerile de numerar și solduri de trezorerie la băncile centrale contribuie și ele într-o măsură importantă la creșterea activelor, lucru ce poate semnifica o orientare a băncilor către active sigure din cauza mediului economic incert, coroborată și cu o lipsă de posibilități de plasare a banilor în active cu randament sporit.

În creșterea activelor (Grafic 3.27) elementele ce au un rol important în primul an pandemic sunt împrumuturile acordate societăților financiare și nefinanciare, numerarul și acordurile *reverse repo*. Normalizarea stării epidemiologice așteptată în 2021 și 2022 conduce la o contribuție majoră din partea creditelor acordate sectorului real în acești ani. O intensificare a activităților financiare se observă și pe partea de pasiv (Grafic 3.28), unde depozitele de la societăți financiare sunt preconizate a avea cea mai mare contribuție la creșterea anuală din 2020, în detrimentul depozitelor de la companii nefinanciare sau gospodării. Tendința de sporire a contribuției sectorului real în 2021 și 2022 se remarcă și asupra pasivelor. De asemenea, se observă și o contribuție mare la creșterea din 2021 a titlurilor emise. Ca urmare a creșterilor din toți anii de analiză, procentul capitalului propriu în totalul pasivului va spori, ceea ce denotă o preocupare a băncilor înspre asigurarea unui reziliențe bune. Creditele acordate sectorului real vor continua să acopere peste 50 la sută din activele băncilor, iar depozitele sectorului real să asigure peste 70 la sută din nevoile de finanțare ale acestora.

4. Implementarea politici macroprudențiale

În vederea implementării la nivel național a măsurilor necesare pentru prevenirea sau diminuarea riscurilor sistemice, în conformitate cu prevederile art. 4 alin.1 lit. a) și lit. b) din Legea nr.12/2017, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială este împuternicit: a) să emită recomandări și avertizări adresate Băncii Naționale a României și Autorității de Supraveghere Financiară, în calitate de autorități naționale de supraveghere financiară sectorială; b) să emită recomandări adresate Guvernului, în scopul menținerii stabilității financiare.

CNSM a fost înființat ca structură de cooperare interinstituțională, fără personalitate juridică, context în care implementarea recomandărilor emise de Consiliul general al CNSM este realizată de autoritățile membre (Banca Națională a României, Autoritatea de Supraveghere Financiară, Guvernul), care sunt destinatari ai recomandărilor CNSM. În conformitate cu prevederile art. 4 alin. 2 din Legea nr.12/2017, destinatarii recomandărilor sau avertizărilor CNSM pot să adopte măsurile corespunzătoare, inclusiv emiterea de reglementări, în vederea respectării recomandărilor sau, după caz, pot să întreprindă acțiuni în vederea diminuării riscurilor asupra cărora au fost avertizați. Destinatarii trebuie să informeze CNSM cu privire la măsurile adoptate sau, în cazul în care nu au adoptat astfel de măsuri, informarea va cuprinde motivele neadoptării acestora. În cazul în care CNSM constată că nu s-a dat curs recomandării sale sau că destinatarii nu au justificat în mod adecvat lipsa lor de acțiune, acesta informează, în condiții de strictă confidențialitate, destinatarii (art. 4 alin. 3 din Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național).

Regulamentul nr. 1 din 9 octombrie 2017 privind organizarea și funcționarea Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială (forma actualizată conform Deciziilor CNSM nr. D/1/2018 și nr. D/1/2020) acordă Consiliului general competența de a asigura monitorizarea măsurilor luate de destinatari, în urma avertizărilor și recomandărilor adoptate, prin intermediul celor două Comisii tehnice (art. 30 alin. 1 din ROF CNSM). Comisiile tehnice evaluează măsurile adoptate și/sau justificările în cazul neadoptării măsurilor pe baza informațiilor comunicate de destinatarii recomandărilor și prezintă Consiliului general o informare în acest sens. În acest context, se impune elaborarea unor analize periodice cu privire la modul de implementare a recomandărilor emise de CNSM.

În perioada ianuarie-decembrie 2020, CNSM a emis un număr de 9 recomandări, după cum urmează:

- în ședința din data de 8 mai 2020 – Recomandarea CNSM nr. R/1/2020 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/2/2020 privind modificarea Strategiei de implementare a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) de către instituțiile financiare nebankare ca bază a contabilității și pentru întocmirea situațiilor financiare individuale;
- în ședința din data de 15 iulie 2020 – Recomandarea CNSM nr. R/3/2020 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/4/2020 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/8 referitoare la monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale măsurilor privind moratoriile pentru credite, schemele publice de garantare a creditelor și alte măsuri de natură fiscală luate pentru a proteja economia reală de efectele pandemiei COVID-19; Recomandarea CNSM nr. R/5/2020 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/7 referitoare la restricțiile privind distribuirile de dividende în perioada pandemiei de COVID-19; Recomandarea CNSM nr. R/6/2020 privind diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare;
- în ședința din data de 14 octombrie 2020 – Recomandarea CNSM nr. R/7/2020 privind amortizorul anticiclic de capital în România; Recomandarea CNSM nr. R/8/2020 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România; Decizia CNSM nr. D/4/2020 privind înființarea unui Grup de lucru pentru sprijinirea finanțării verzi (*green finance*);
- în ședința din data de 18 decembrie 2020 – Recomandarea CNSM nr. R/9/2020 privind amortizorul anticiclic de capital în România.

În vederea evaluării modului de îndeplinire a cerinței prevăzute de art. 4 alin. 2 din Legea nr. 12/2017 privind supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național, Comisia tehnică privind riscul sistemic a inițiat analiza privind stadiul implementării recomandărilor emise de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială în perioada ianuarie-decembrie 2020, solicitând informații de la destinatari.

Situația privind stadiul implementării de către destinatari a recomandărilor emise de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială în perioada ianuarie-decembrie 2020, precum și a celor emise în perioada anterioară, care nu au fost finalizate sau care au un termen permanent pentru implementare, este următoarea:

- (i) un număr de 7 recomandări au fost implementate de către autoritățile destinate;
- (ii) 3 recomandări sunt în curs de implementare, respectiv:
 - a) Recomandarea CNSM nr. 3/14.06.2017 privind îmbunătățirea informațiilor statistice necesare analizelor privind piața imobiliară - CERS a emis Recomandarea din 21 martie 2019 de modificare a Recomandării CERS/2016/14 privind acoperirea unor lacune la nivelul datelor privind bunurile imobile (CERS/2019/3), care stabilește noi termene limită pentru raportările către CERS privind

disponibilitatea indicatorilor. Astfel, obligația autorităților macroprudențiale naționale de a transmite rapoartele finale privind subrecomandările C și D este scadentă la data de 31 decembrie 2021, respectiv 31 decembrie 2025 (dacă informațiile privind pct. a) din recomandarea D pct. 2 nu sunt disponibile până la data de 31 decembrie 2021);

- b) Recomandarea CNSM nr. R/4/2020 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/8 referitoare la monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale măsurilor privind moratoriile pentru credite, schemele publice de garantare a creditelor și alte măsuri de natură fiscală luate pentru a proteja economia reală de efectele pandemiei COVID-19 – privitor la partea B a Recomandării CNSM R/4/2020, autoritățile naționale trebuie să transmită datele necesare completării formularelor de raportare către CERS cu periodicitate trimestrială, cel puțin până în ianuarie 2022;
 - c) Recomandarea CNSM nr. R/6/2020 privind diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare – cea mai mare parte a măsurilor aflate în responsabilitatea Guvernului, respectiv cele legate de implementarea strategiei în domeniul agriculturii au termen de implementare între 1-3 ani, iar măsura privind implementarea unei politici industriale pentru sectorul alimentar care să conducă la îndeplinirea mai bună a rolului statului în susținerea sectorului agroalimentar are termen de implementare între 3-5 ani. De asemenea, responsabilitățile aflate în sarcina BNR referitoare la revizuirea, cel puțin o dată la doi ani, a metodologiei pentru identificarea firmelor care ar putea fi potențiali campioni naționali în domeniul agroalimentar și diseminarea de date statistice suplimentare pentru îmbunătățirea accesului la finanțare al firmelor din domeniul agroalimentar au termen de implementare periodic, începând cu decembrie 2020;
- (iii) 3 recomandări au termen permanent, presupunând elaborarea unor analize periodice de către destinatari. Toate cele trei recomandări din această categorie au fost implementate de către destinatari aferent anilor 2017, 2018, 2019 și 2020.

Rezultatul analizei privind stadiul implementării de către destinatari a recomandărilor emise de Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială în perioada ianuarie-decembrie 2020, precum și a celor emise în perioada anterioară, care nu au fost finalizate sau care au un termen permanent pentru implementare, este sintetizat în Anexă.

Anexă

Situația privind stadiul implementării recomandărilor emise de CNSM în perioada ianuarie-decembrie 2020, precum și a celor emise în perioada anterioară, care nu au fost finalizate sau care au un termen permanent pentru implementare

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării
Recomandarea CNSM nr. 2/14.06.2017 referitoare la țările terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital (termen permanent)	BNR	Recomandarea a fost implementată prin efectuarea unor evaluări periodice de către BNR, supuse analizei și deciziei Consiliului general al CNSM, în urma cărora au fost emise: (i) Decizia CNSM nr. D/8/2018 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital; (ii) Decizia CNSM nr. D/2/2019 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital; (iii) Decizia CNSM nr. D/3/2020 referitoare la identificarea țărilor terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital. Prin deciziile menționate s-a stabilit că, aferent anilor 2018, 2019 și 2020, nu au fost identificate țări terțe semnificative pentru sectorul bancar românesc în ceea ce privește recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice de capital.
Recomandarea CNSM nr. 3/14.06.2017 privind îmbunătățirea informațiilor statistice necesare analizelor privind piața imobiliară	BNR, ASF	BNR și ASF au implementat recomandarea CNSM prin elaborarea și derularea unui chestionar privind piețele imobiliare și comerciale din România, care a fost transmis către: (1) instituțiile de credit din România care dețin un rol important pentru sectorul imobiliar, (2) companii nefinanciare care participă în mod direct sau indirect la activitatea pieței imobiliare din România (77 de companii), (3) societățile de asigurare, fondurile de pensii și de investiții. Rezultatele chestionarului au fost publicate în Raportul asupra stabilității financiare, edițiile I și II din anul 2018 (publicate pe website-ul BNR http://www.bnr.ro/Publicatii-periodice-204.aspx). Având în vedere dificultățile întâmpinate de statele membre în colectarea informațiilor, în special a celor aferente pieței imobiliare comerciale, Comitetul European pentru Risc Sistemic a emis Recomandarea din 21 martie 2019 de modificare a Recomandării CERS/2016/14 privind acoperirea unor lacune la nivelul datelor privind bunurile imobile (CERS/2019/3), care stabilește noi termene limită pentru raportările către CERS privind disponibilitatea indicatorilor. Conform evaluării preliminare a CERS aferentă raportului interimar transmis la 31 decembrie 2019, România a fost evaluată ca fiind conformă în totalitate. În ședința CNSM din 18 decembrie 2020 a fost aprobată Nota CNSM nr. 38/2020 privind raportarea către CERS asupra disponibilității informațiilor cu privire la creditele imobiliare rezidențiale, prin care Consiliul general al CNSM a fost informat că Banca Națională a României va transmite către CERS, până la data de 31 decembrie 2020, formularul de raportare cu privire la disponibilitatea indicatorilor prevăzuți în subrecomandările A și B, conform cerințelor Recomandării CERS/2016/14 (implementată la nivel național prin Recomandarea CNSM nr. 3/14.06.2017 privind îmbunătățirea informațiilor statistice necesare analizelor privind piața imobiliară), completată și modificată de Recomandarea CERS/2019/3. Formularul de raportare (Template for the follow-up of Recommendation ESRB 2016_14 for deadline 31.12.2020) a fost transmis la CERS la data de 24 decembrie 2020.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării
Recomandarea CNSM nr. 10/18.12.2017 privind impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală (termen permanent)	BNR	Recomandarea a fost implementată prin analizele realizate pentru anul 2018 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2017), pentru anul 2019 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31 decembrie 2018) și pentru anul 2020 (pe baza raportărilor având ca dată de referință 31.12.2019) cu privire la impactul planurilor de finanțare ale instituțiilor de credit asupra fluxului de credite către economia reală, inclusiv din perspectiva politicii macroprudențiale, care au fost prezentate Consiliului general al CNSM. Analizele au relevat evoluția prognozată a creditului acordat sectorului real (atât pe componenta companiilor nefinanciare, cât și pe aceea a gospodăriilor populației) și a gradului de intermediere financiară, gradul total de îndatorare raportat la PIB, dinamica profilului de finanțare și de lichiditate al instituțiilor de credit, impactul planurilor de finanțare asupra indicatorilor de solvabilitate și profitabilitate.
Recomandarea CNSM nr. R/4/2018 privind implementarea instrumentelor macroprudențiale pentru îndeplinirea obiectivelor intermediare cuprinse în Cadrul de ansamblu privind strategia politicii macroprudențiale a Comitetului Național pentru Supravegherea Macroprudențială (termen permanent)	BNR, ASF	BNR realizează analize periodice privind riscurile și vulnerabilitățile identificate la nivelul sistemului financiar și al economiei reale, precum și oportunitatea implementării/recalibrării/dezactivării instrumentelor macroprudențiale, care sunt prezentate Consiliului general al CNSM pentru analiză și decizie. Până în prezent, BNR a implementat următoarele instrumente macroprudențiale: amortizorul de conservare a capitalului; amortizorul anticiclic de capital (CCyB); amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII); amortizorul de risc sistemic (SyRB); cerințe privind raportul împrumuturi/garanții (LTV); cerințe privind raportul serviciul datoriei/venituri (DSTI). ASF realizează analize periodice privind riscurile și vulnerabilitățile identificate la nivelul celor 3 piețe financiare nebankare supravegheate, precum și oportunitatea implementării instrumentelor macroprudențiale existente. Până în prezent, au fost implementate următoarele măsuri macroprudențiale: (i) la nivelul societăților de servicii de investiții financiare (SSIF): amortizorul de conservare a capitalului (implementat în 4 rate anuale egale de 0,625 la sută din valoarea totală a expunerilor ponderate la risc, în perioada 1 ianuarie 2016 – 1 ianuarie 2019); (ii) în cazul societăților de asigurare: indicele de lichiditate al societăților de asigurare; planul de redresare; (iii) în cazul pieței pensiilor private: restricții privind expunerile semnificative; (iv) în cazul administratorilor fondurilor de pensii private: limitarea expunerii față de un emitent la 5 la sută din activul net; expunerea față de un grup de emitenți și persoanele afiliate acestora nu poate depăși 10 la sută din activele fondului de pensii private; (v) pentru toate entitățile supravegheate ASF aplică cerințe privind siguranța sistemelor IT.
Recomandarea CNSM nr. R/1/2020 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de zero la sută al amortizorului anticiclic de capital, fiind în vigoare prevederile Ordinului BNR nr. 12/24.12.2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial</i> , Partea I, nr. 980 din 30 decembrie 2015), care stabilește la art. 2 următoarele:

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării
		Art. 2 - Începând cu 1 ianuarie 2016, rata amortizorului anticiclic de capital pentru instituțiile de credit care dețin expuneri din credite în România este de zero la sută din valoarea totală a expunerii la risc prevăzută la art. 92 alin. (3) din Regulamentul (UE) nr. 575/2013. Ordinul BNR nr. 12/24.12.2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital a fost emis în vederea punerii în aplicare a Recomandării Comitetului Național pentru Stabilitate Financiară nr. 1/2015 privind implementarea amortizoarelor de capital în România. Analizele având ca obiectiv evaluarea oportunității utilizării amortizorului anticiclic de capital din perspectiva evoluțiilor creditării sunt efectuate cu periodicitate trimestrială.
Recomandarea CNSM nr. R/2/2020 privind modificarea Strategiei de implementare a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) de către instituțiile financiare nebankare ca bază a contabilității și pentru întocmirea situațiilor financiare individuale	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM prin emiterea Ordinului BNR nr. 3 din 11 iunie 2020 pentru modificarea și completarea Ordinului Băncii Naționale a României nr. 8/2019 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară de către instituțiile financiare nebankare, care a fost publicat în <i>Monitorul Oficial</i> , Partea I, nr. 537 din data de 23 iunie 2020 (Intrare în vigoare la 23 iunie 2020). Totodată, a fost adoptat Regulamentul BNR nr. 4/2020 pentru modificarea Regulamentului BNR nr. 20/2009 privind instituțiile financiare nebankare, astfel încât să se asigure conformarea la decizia CNSM cu privire la translatarea cu 6 luni a programului de aplicare a regimului tranzitoriu de influențare extracontabilă a nivelurilor fondurilor proprii de care trebuie să dispună instituțiile financiare nebankare înscrise în Registrul special, cu aplicare din data de 1 ianuarie 2021, față de 1 iulie 2020 (data prevăzută în varianta anterioară a regulamentului).
Recomandarea CNSM nr. R/3/2020 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de zero la sută al amortizorului anticiclic de capital, fiind în vigoare prevederile Ordinului BNR nr. 12/24.12.2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial</i> , Partea I, nr. 980 din 30 decembrie 2015).
Recomandarea CNSM nr. R/4/2020 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/8 referitoare la monitorizarea implicațiilor asupra stabilității financiare ale măsurilor privind moratoriile pentru credite, schemele publice de garantare a creditelor și alte măsuri de natură fiscală luate pentru a proteja economia reală de efectele pandemiei COVID-19	BNR, ASF, Guvern	În ceea ce privește partea A a Recomandării CNSM R/4/2020, BNR a avut un rol proactiv în evaluarea impactului moratorului de creditare asupra stabilității financiare, concentrându-se pe sectorul bancar și pe cel al IFN (prin elaborarea unor analize de testare la stres a solvabilității și lichidității, monitorizarea indicatorilor prudențiali relevanți și a fluxului de credite noi). Alături de moratoriul public (introdus prin OUG nr. 37/2020), au fost propuse și alte inițiative legislative cu scopul de a proteja debitorii și de a amâna plățile, BNR realizând analizele de impact aferente. Totodată, BNR a introdus o raportare specială, cu frecvență săptămânală, prin care băncile să transmită informații privind numărul și volumul de cereri acceptate pentru amânare la plată, fiind de asemenea adăugate cereri suplimentare de informații în raportările lunare la Centrala Riscului de Credit (CRC) ale băncilor și IFN cu scopul de a le monitoriza portofoliile de credit și schimbările intervenite în nivelul indicatorilor de risc. O altă sursă importantă de date o reprezintă noile raportări bancare specifice măsurilor fiscale, înființate ca urmare a recomandărilor ABE. În plus, BNR derulează analize periodice asupra situației companiilor non-financiare, pe baza datelor financiare semi-anuale, precum și asupra sectorului populației, monitorizând totodată și evoluțiile din piața muncii și piața imobiliară.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării
		Autoritatea de Supraveghere Financiară a adoptat o serie de măsuri microprudențiale ca răspuns la pandemia COVID-19, care nu sunt de natură fiscală și nu fac obiectul Recomandării CNSM R/4/2020. Aceste măsuri se referă, în principal, la: prorogarea unor termene pentru raportare pentru piața de asigurări; recomandări privind transparența emitenților; utilizarea mijloacelor de comunicare electronică; reducerea cu 25 la sută a tuturor taxelor percepute de către ASF pe perioada stării de urgență; introducerea posibilității activării unor instrumente excepționale pentru participanții în industria fondurilor de investiții; emiterea unor alerte privind riscul cibernetic; derogarea temporară de la plafonul maxim de investiții în titluri de stat pentru fondurile de pensii private. Privitor la partea B a Recomandării CNSM R/4/2020, autoritățile naționale au transmis datele necesare completării formularelor de raportare către CERS. Secretariatul CNSM a agregat contribuțiile autorităților membre, transmițând raportarea către CERS, cu respectarea termenelor stabilite (lunile iulie și octombrie ale anului 2020). Raportarea are o periodicitate trimestrială și este solicitată cel puțin până în ianuarie 2022.
Recomandarea CNSM nr. R/5/2020 privind modul de implementare a Recomandării CERS/2020/7 referitoare la restricțiile privind distribuirile de dividende în perioada pandemiei COVID-19	BNR, ASF	BNR a întreprins acțiuni în sensul asigurării conformării cu Recomandarea CERS/2020/7 referitoare la restricțiile privind distribuirile de dividende în perioada pandemiei COVID-19 încă de la debutul acesteia, acțiuni care au vizat atât sectorul bancar, cât și cel al instituțiilor financiare nebancare (IFN). În ceea ce privește măsurile aplicabile sectorului bancar, BNR a transmis instituțiilor de credit persoane juridice române scrisorile nr. FG/161/19.03.2020 și nr. FG/189/03.04.2020, prin care se recomanda adoptarea măsurilor necesare pentru asigurarea unui nivel adecvat de fonduri proprii, care să permită administrarea solidă a riscurilor, inclusiv privind nedistribuirea de dividende din profitul realizat conform bilanțului la 31 decembrie 2019, nerealizarea de operațiuni de răscumpărare a propriilor acțiuni și prin amânarea pentru o perioadă mai mare a remunerației variabile. Totodată, BNR a transmis băncilor scrisoarea nr. FG/229/28.04.2020, prin care acestea au fost informate cu privire la faptul că nu vor beneficia de flexibilizarea cerințelor de capital impuse din perspectivă macroprudențială (amortizorul combinat de capital) sau lichiditate (respectarea unui nivel supraunitar al indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate - LCR) dacă distribuie dividende în cursul anului 2020 (inclusiv sub formă de răscumpărări de acțiuni proprii). În ceea ce privește instituțiile financiare nebancare (IFN), s-a constatat necesitatea creșterii capacității de absorbție a pierderilor potențiale. În acest context, BNR a transmis IFN înscrise în Registrul special scrisoarea nr. FG/252/19.05.2020, prin care au fost informate că IFN care hotărăsc distribuirea de dividende sau răscumpărarea de acțiuni proprii nu vor beneficia de măsurile de flexibilizare a cerințelor privind fondurile proprii. Ulterior preluării Recomandării CERS/2020/7 la nivel național prin Recomandarea CNSM R/5/2020, BNR a transmis scrisori băncilor persoane juridice române (scrisoarea nr. FG/443/12.08.2020) și instituțiilor financiare nebancare (scrisoarea nr. FG/444/12.08.2020), preluând în integralitate prevederile acestora. Autoritatea de Supraveghere Financiară a emis un set de Recomandări pentru societățile de asigurare și de reasigurare privind unele măsuri de minimizare a efectelor crizei COVID-19 având în vedere: necesitatea menținerii unui nivel suficient de

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării
		fonduri proprii pentru a contribui la reducerea riscului sistemic și la susținerea economiei; efectele negative pe care criza COVID-19 le-ar putea avea asupra solvabilității societăților prin diminuarea subscrierilor și majorarea obligațiilor din cauza menținerii unor rate reduse ale dobânzii, respectiv prin randamentul scăzut al activelor. Dintr-un total de 26 de societăți de asigurare – reasigurare, aproximativ 83 la sută s-au conformat recomandărilor emise de către ASF, iar 15 la sută au exprimat intenția de conformare. Firmele de investiții (SSIF) au avut fonduri proprii net superioare cerinței minime de capital pentru categoria serviciilor prestate. În ceea ce privește recomandările privind interzicerea răscumpărării de acțiuni ordinare și angajării plății remunerației variabile, aceste măsuri nu au un impact semnificativ asupra firmelor de investiții din România. ASF va aplica recomandarea în mod individual, în cazul în care vor exista indicii că firmele de investiții nu respectă sau nu vor îndeplini cerințele de capital.
Recomandarea CNSM nr. R/6/2020 privind diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare	Guvern, BNR	Contribuțiile prevăzute în Recomandarea CNSM nr. R/6/2020 aflate în sarcina BNR, pentru anul 2020, au fost implementate prin publicarea pe <i>website</i>-ul CNSM, în luna august 2020, a următoarelor informații: (i) metodologia pentru identificarea companiilor cu potențial de dezvoltare la nivelul sectorului alimentar; (ii) statisticile privind creditarea firmelor din sectorul agroalimentar de către instituții de credit și IFN, în funcție de codul CAEN, actualizate la martie 2020. Sinteza măsurilor adoptate de Guvern din perspectiva sarcinilor care îi revin conform recomandării CNSM este prezentată în cele ce urmează: Aferent pct. 1: În vederea implementării Politicii Agricole Comune (PAC) pentru perioada de programare 2021-2027 și a Strategiei „De la fermă la consumator”, Guvernul a organizat procesul de consultare a structurilor partenariale cu privire la Planul Național Strategic (PNS) pentru perioada 2021-2027. Grupurile de lucru au elaborat analiza SWOT, fundamentată prin analize socio-economice, agricole și de mediu, care a fost transmisă Comisiei Europene și evaluatorului extern. Analiza SWOT a fost publicată pe site-ul MADR pentru consultare publică în data de 1 iulie 2020 și a fost comunicată membrilor Comitetului Consultativ Tematic (CCT). În cursul lunii iulie 2020 au fost organizate reuniuni online ale grupurilor de lucru și ale CCT, pentru dezbaterile analizei SWOT, fiind elaborat totodată și primul draft al Analizei Nevoilor, documente care au beneficiat și de recomandările formulate de către Comisia Europeană privind elaborarea planurilor strategice. Aferent pct. 2: În cadrul PAC 2021- 2027, digitalizarea în spațiul rural și agricultură reprezintă un obiectiv important, acesta fiind abordat în cadrul obiectivului transversal „Promovarea cunoașterii, inovării și digitalizării în agricultură”. Aferent pct.3: Prin aprobarea de către Guvern a actului normativ privind implementarea subprogramului „IMM Agro Invest”, a fost creat cadrul legislativ în vederea accesării de către fermieri a resurselor financiare puse la dispoziție de către Ministerul Finanțelor în cadrul acestui program, constând în garanții de stat și mecanisme de subvenționare a dobânzilor la credite, măsuri de sprijin implementate în concordanță cu cadrul temporar de acordare a ajutoarelor de stat în perioada manifestării pandemiei COVID-19, document a cărui perioadă de aplicare a fost prelungită de către CE până la data de 30 iunie 2021.

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării
		Aferent pct. 4: Legislația actuală prevede măsuri de reglementare a constituirii schemei de garantare a finanțărilor acordate de instituții de credit și/sau instituții financiare nebankare pe baza certificatelor de depozit, precum și a constituirii Fondului de compensare a certificatelor de depozit. Aceste mecanisme au urmărit asigurarea accesului fermierilor la finanțări acordate de bănci/instituții financiare nebankare, pe baza certificatelor de depozit emise în contul recoltei depozitate. În prezent se află în curs de analiză modul de participare a Fondurilor de garantare la operaționalizarea funcționării sistemului certificatelor de depozit pentru semințele de consum. Aferent pct. 5: Guvernul a întreprins demersuri specifice în ceea ce privește îmbunătățirea legislației privind certificarea și promovarea produselor agroalimentare cu valoare adăugată ridicată, fiind elaborate și notificate la Comisia Europeană (CE) acte normative noi cu privire la scheme de calitate după cum urmează: • Proiectul de ordin privind atestarea produselor agroalimentare marcate cu mențiunea „Calitate Premium”; • Proiectul de ordin privind înregistrarea „rețetelor consacrate”, precum și atestarea produselor alimentare obținute conform „rețetelor consacrate”; • Proiectul de ordin privind înregistrarea specificațiilor tehnice de calitate aferente schemei generale „Calitate Garantată”. De asemenea, România a introdus în cadrul PNDR măsuri speciale de promovare și de dezvoltare dedicate. Exemple concrete sunt : sprijin pentru participarea pentru prima dată la schemele de calitate; sprijin pentru activitățile de informare și de promovare desfășurate de grupurile de producători în cadrul pieței interne; sprijin acordat pentru cooperare orizontală și verticală între actorii din lanțul de aprovizionare, în vederea stabilirii și dezvoltării de lanțuri scurte de aprovizionare și de piețe locale, precum și realizării de activități corelate de promovare în context local; investiții în active fizice; investiții în exploatații agricole, în cadrul căreia au fost finanțate cu prioritate fermele de familie, fermele mici și mijlocii, un accent deosebit punându-se pe crearea de noi forme asociative ale fermierilor, prin intermediul Grupurilor de Acțiune Locală constituite, măsuri care trebuie menținute și în construcția noului PNS. Printre măsurile care vizează consolidarea lanțului agroalimentar scurt se numără: • parteneriate sustenabile locale – între grupurile de acțiune locală, consorțiile locale, clusterelor locale și regionale etc., care pot contribui la dezvoltarea comerțului din proximitate: ASAT (asociații pentru sprijinul agriculturii tradiționale) piețe volante și magazine cu produse românești; • organizarea de evenimente pentru promovarea produselor agroalimentare românești; • parteneriate inovative pentru comercializarea produselor agroalimentare în țările europene și țările terțe unde comunitățile de români au o pondere însemnată și sunt constituiți în organizații locale reprezentative. Aferent pct. 6: Guvernul a întreprins, pe parcursul anului 2020, acțiuni pentru promovarea produselor agroalimentare înregistrate/atestare/certificate pe diferite scheme de calitate, al căror obiectiv principal îl constituie o mai bună recunoaștere a efortului

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării
		suplimentar depus de fermierii și operatorii economici, pentru obținerea unor produse agroalimentare cu o valoare calitativă superioară. Astfel, prin actele normative inițiate de Guvern privind schemele de calitate naționale și europene au fost atestate la nivel național și recunoscute la nivel european produse autohtone care au obținut dreptul de utilizare al unui logo specific, ce se inscripționează pe eticheta acestor produse, fiind realizate astfel vizibilitatea și identificarea facilă a acestora de către consumatori. Produsele atestate/certificate care utilizează astfel de logo-uri sunt: • „produs tradițional” conform Ordinului MADR nr. 724/2013 privind atestarea produselor tradiționale, cu modificările și completările ulterioare, înregistrat în Registrul Național al Produselor Tradiționale (RNPT); • „produs alimentar obținut conform unor rețete consacrate românești” conform Ordinului MADR nr. 394/2014 privind atestarea produselor alimentare obținute conform rețetelor consacrate românești, înregistrat în Registrul Național al Rețetelor Consacrate (RNRC); • produs care a dobândit mențiunea de calitate facultativă „produs montan” conform Ordinului MADR nr. 52/2017 privind aprobarea Procedurii de verificare a conformității datelor cuprinse în caietul de sarcini în vederea acordării dreptului de utilizare a mențiunii de calitate facultative „produs montan” și de verificare a respectării legislației europene și naționale de către operatorii economici care au obținut dreptul de utilizare a respectivei mențiuni, înregistrat în Registrul Național al Produselor Montane (RNPM). În scopul promovării acestor categorii de produse este utilizată aplicația pentru dispozitive mobile CPAC – Catalogul Produselor Alimentare Certificate, existând totodată informații disponibile într-o secțiune distinctă pe <i>site-ul</i> www.madr.ro. Aferent pct. 7: PNS se va concentra pe promovarea înființării și dezvoltării lanțurilor scurte de aprovizionare și a piețelor locale, sprijinirea investițiilor în agricultură și industria alimentară pentru reducerea deficitului de balanță comercială generat de comerțul cu produse agroalimentare, digitalizarea agriculturii și a spațiului rural, promovarea inovării în sectorul agricol și a operațiunilor care conduc la diminuarea impactului agriculturii și industriei alimentare asupra mediului și pe creșterea suprafețelor ocupate de culturi agricole certificate ecologic și a cantității de produse agroalimentare ecologice comercializate.
Recomandarea CNSM nr. R/7/2020 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de zero la sută a amortizorului anticiclic de capital, fiind în vigoare prevederile Ordinului BNR nr. 12/24.12.2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial</i> , Partea I, nr. 980 din 30 decembrie 2015).
Recomandarea CNSM nr. R/8/2020 privind amortizorul de capital pentru alte instituții de importanță sistemică din România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM prin emiterea Ordinului BNR nr. 5/4.12.2020 privind amortizorul aferent instituțiilor de credit autorizate în România și identificate drept alte instituții de importanță sistemică (O-SII), care a fost publicat în <i>Monitorul Oficial</i> , Partea I, nr. 1222/14.12.2020 (Intrare în vigoare la 14 decembrie 2020).

Recomandarea CNSM	Destinatar	Modul de implementare a recomandării
Recomandarea CNSM nr. R/9/2020 privind amortizorul anticiclic de capital în România	BNR	BNR a implementat recomandarea CNSM privind aplicarea nivelului de zero la sută a amortizorului anticiclic de capital, fiind în vigoare prevederile Ordinului BNR nr. 12/24.12.2015 privind amortizorul de conservare a capitalului și amortizorul anticiclic de capital (publicat în <i>Monitorul Oficial</i> , Partea I, nr. 980 din 30 decembrie 2015).

Abrevieri

ABE	Autoritatea Bancară Europeană
ASF	Autoritatea de Supraveghere Financiară
BCE	Banca Centrală Europeană
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BNR	Banca Națională a României
BVB	Bursa de Valori București
CAEN	Clasificarea activităților din economia națională
CARES	Coronavirus Aid, Relief, and Economic Security
CCoB	Capital Conservation Buffer
CCT	Comitetului Consultativ Tematic
CCyB	Contercyclical Capital Buffer
CE	Comisia Europeană
CEE	Central and Eastern Europe
CERS/ESRB	Comitetul European pentru Risc Sistemic
CET	Common Equity Tier
CLIFS	Country Level Index of Financial Stress
CNSM	Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială
COREP	Common Reporting
CPAC	Catalogul Produselor Alimentare Certificate
CRC	Centrala Riscului de Credit
CRD	Capital Requirements Directive
CRR	Capital Requirements Regulation
DSTI	Debt service to income
DTI	Debt to income
ECDC	European Centre for Disease Prevention and Control
EDP	Excessive Deficit Procedure
EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority
ESA	Autoritățile Europene de Supraveghere
ESA/SEC	European System of Accounts
ESMA	European Securities Market Authority
Eurostat	Oficiul de Statistică al Comunităților Europene
FDI	Fonduri deschise de investiții
FEAD	Fondul de ajutor european pentru cele mai defavorizate persoane
FEGA	Fondul European de Garantare Agricolă
FESI	Fondurile Europene Structurale și de Investiții
FINREP	Financial Reporting

FÎ	Fonduri închise de investiții
FMI	Fondul Monetar Internațional
FNGCIMM	Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru IMM
G-SII/O-SII	Global/Other Systemically Important Institutions
IFN	Instituție financiară nebancaară
IFRS	Standarde Internaționale de Raportare Financiară
ILO	Organizația Internațională a Muncii
INS	Institutul Național de Statistică
IRB	Internal Rating Based (abordarea bazată pe modele interne de rating)
ISD	Investiții străine directe
LCR	Liquidity coverage ratio
LTV	Loan to value
MADR	Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale
MF	Ministerul Finanțelor
NPL	credite neperformante (non-performing loans)
OCR	Cerința globală de capital
OPC	Organisme de plasament colectiv
OTM	Obiectivul pe Termen Mediu
OUG	Ordonanță de urgență
PAC	Politicii Agricole Comune
PEPP	Pandemic Emergency Purchase Programme
PIB	Produs intern brut
PNDR	Programului Național de Dezvoltare Rurală
PNS	Planul Național Strategic
PSC	Pactului de stabilitate și creștere
ROA	Rentabilitatea activelor
ROBOR	Rata dobânzii de referință a pieței monetare interbancare
ROE	Rentabilitatea capitalului propriu
RNPM	Registrul Național al Produselor Montane
RNPT	Registrul Național al Produselor Tradiționale
RNRC	Registrul Național al Rețetelor Consacrate
RW	Ponderi de risc
SAI	Societate de administrare a investițiilor
SEE	Spațiului Economic European
SEK	Coroana suedeză
SIF	Societăți de investiții financiare
SME/IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
SSIF	Societățile de servicii de investiții financiare
SURE	Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency
SyRB	Systemic Risk Buffer
TLTRO	Targeted longer-term refinancing operations
UE	Uniunea Europeană
VIX	Chicago Board Options Exchange Volatility Index

Listă tabele

Tabel 1.1	Măsurile propuse de grupul de lucru CNSM privind diminuarea deficitului comercial cu bunuri agroalimentare	23
Tabel 3.1	Conduita politicii macroprudențiale în anul 2020	53
Tabel 3.2	Subrecomandările cuprinse în Recomandarea CERS/2014/1	56
Tabel 3.3	Ratele CCyB planificate și cele aplicate în anul 2020 în statele SEE	59
Tabel 3.4	Instituțiile de importanță sistemică identificate pentru anul 2021	69
Tabel 3.5	Aplicarea amortizorului de capital pentru riscul sistemic în statele SEE	79
Tabel 3.6	Metodologia de calcul a nivelului amortizorului de capital pentru riscul sistemic	80
Tabel 3.7	Măsurile recomandate pentru reciprocitate în Recomandarea CERS/2015/02	84

Listă figuri

Figura 3.1	Mecanismul de constituire și eliberare a amortizorului anticiclic de capital	57
Caseta C		
Figura C.1	Categoriile și subcategoriile de clasificare ale subseturilor de expuneri	76
Figura C.2	Criterii de evaluare a relevanței sistemice pentru subgrupurile de expuneri sectoriale	76
Figura 3.2	Indicatorii recomandați de CERS spre a fi utilizați în calibrarea SyRB	77

Listă grafice

Grafic 1.1	Evoluția pandemiei COVID-19 și mobilitatea populației în România	9
Grafic 2.1	Evoluția numărului de noi cazuri de îmbolnăviri cu SARS-CoV-2	25
Grafic 2.2	Creșterea economică la nivel global și contribuția consumului și a investițiilor	25
Grafic 2.3	Indicatori de aversiune la risc și incertitudinea politicilor economice	26
Grafic 2.4	Îndatorarea sectorului public	28
Grafic 2.5	Dinamica PIB și factorii explicativi	31
Grafic 2.6	Deficitul bugetar și deficitul structural	31

Grafic 2.7	Îndatorarea sectorului privat	33
Grafic 2.8	Ponderea companiilor cu deficiențe de capitalizare și necesarul de capitalizare	34
Grafic 2.9	Indicatori specifici sectorului bancar	35
Grafic 2.10	Evoluția activelor ponderate la risc	36
Grafic 2.11	Structura creditelor amânate la plată (31 decembrie 2020)	39
Grafic 2.12	Evoluția indicatorilor de eficiență și profitabilitate în România și UE	39
Grafic 2.13	Extinderea contagiunii: regim de volatilitate ridicată (model Markov-Switching)	42
Grafic 2.14	Rețeaua expunerilor entităților din piețele financiare nebancare pe tipuri de active la 31 dec. 2020	43
Grafic 2.15	Valoarea activelor totale ale sistemului de pensii private	44
Grafic 2.16	Evoluția rentabilității indicilor bursieri ianuarie-decembrie 2020	46
Grafic 2.17	Evoluția rentabilității indicilor bursieri ianuarie-decembrie 2020 (2019=100)	46
Grafic 2.18	Volatilitatea indicilor bursieri locali	47
Grafic 2.19	Evoluția volumului de prime brute subscrise	48
Grafic 3.1	Numărul de măsuri macroprudențiale notificate în anii 2019 și 2020	53
Grafic 3.2	Numărul măsurilor macroprudențiale implementate în 2020 în funcție de tipul de instrument	53
Grafic 3.3	Amortizorul de capital combinat aplicabil în ianuarie 2021 – comparație la nivel european	54
Grafic 3.4	Evoluția indicatorului de stres financiar (CLIFS), estimat de BCE pentru statele membre ale UE	58
Grafic 3.5	Rata CCyB în țările SEE înaintea izbucnirii epidemiei COVID-19	59
Grafic 3.6	Rata CCyB în țările SEE după izbucnirea epidemiei COVID-19	59
Grafic 3.7	Ponderea creditului bancar în PIB în statele membre ale UE (T4 2020)	61
Grafic 3.8	Dinamica creditului bancar în PIB pe parcursul ultimilor 3 ani în România	61
Grafic 3.9	Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România, în ipoteza unui ciclu financiar scurt (Indicator alternativ)	62
Grafic 3.10	Analiza amortizorului anticiclic de capital pentru România, în ipoteza unui ciclu financiar lung (Indicator Basel)	62

Grafic 3.11	Creșterea anuală nominală a creditării	63
Grafic 3.12	Evoluția deficitelor gemene	64
Grafic 3.13	Dinamica anuală a creditării și cea a produsului intern brut	64
Grafic 3.14	Rata maximă a O-SII în țările SEE	66
Grafic 3.15	Numărul de instituții O-SII în statele SEE	66
Grafic 3.16	Indicatori de prudență și eficiență ai instituțiilor de importanță sistemică (T4 2020)	68
Grafic 3.17	Evoluția raportului credite/depozite în cazul băncilor O-SII și a întregului sector bancar	70
Grafic 3.18	Rata maximă a SyRB în țările SEE înaintea izbucnirii pandemiei COVID-19	78
Grafic 3.19	Rata maximă a SyRB în țările SEE la finalul anului 2020	78
Grafic 3.20	Evoluția ratei NPL și a gradului de acoperire cu provizioane după aplicarea SyRB în România	81
Grafic 3.21	Rata NPL și gradul de acoperire cu provizioane la nivelul statelor UE (decembrie 2020)	82
Grafic 3.22	Numărul de instituții de credit în funcție de rata amortizorului SyRB	82
Grafic 3.23	Expuneri totale și din credite față de state terțe – valoric	86
Grafic 3.24	Expuneri totale și din credite față de state terțe – procentual	86
Grafic 3.25	Activitatea de creditare	87
Grafic 3.26	Evoluția creditului pe componente	87
Grafic 3.27	Contribuția elementelor de activ la creșterea anuală (proгноză)	88
Grafic 3.28	Contribuția elementelor de pasiv la creșterea anuală (proгноză)	88

